

Επιτροπή Μελετών & Τεκμηρίωσης της Κ.Ο. του ΣΥΡΙΖΑ

Ανάλυση & Κριτική

ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ 2012

Επιτροπή Μελετών & Τεκμηρίωσης της Κ.Ο. του ΣΥΡΙΖΑ

1/12/2011

Περιεχόμενα

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ	3
ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΣΟΔΩΝ	16
ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ.....	24
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ	33
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ & ΑΝΑΠΤΥΞΗ	43
ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ.....	50
ΈΡΕΥΝΑ & ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ.....	54

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Γαβριήλ Σακελλαρίδης

Μισθοί

Οι μισθοί των δημοσίων υπαλλήλων, πριν τη θεσμοθέτηση του ενιαίου μισθολογίου, είχαν υποστεί μείωση από τον Μάρτιο του 2010 μέχρι τις 20 Οκτωβρίου 2011, της τάξης του 23%! Πιο συγκεκριμένα, τον Μάρτιο του 2010 ήλθε το πρώτο «χτύπημα» στις αποδοχές των εργαζομένων στο Δημόσιο με την περικοπή κατά 12% όλων των επιδομάτων και τη μείωση κατά 30% του 13ου και 14ου μισθού. Τον Μάιο του 2010, με την υπογραφή του επαχθούς Μνημονίου και της καταστροφικής δανειακής σύμβασης των 110 δισ. ευρώ με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και την Ευρωπαϊκή Ένωση, επιβλήθηκαν νέες περικοπές 8% στα επιδόματα, ενώ ο 13ος και 14ος μισθός καταργήθηκαν για τους υπαλλήλους που λαμβάνουν μικτές μηνιαίες αποδοχές πάνω από 3.000 ευρώ και υπέστησαν σημαντικές μειώσεις για τους υπαλλήλους με αποδοχές κάτω των 3.000 ευρώ. Συγκεκριμένα, τα επιδόματα Πάσχα και θερινής αδειίας περιορίστηκαν σε 250 ευρώ και 250 ευρώ αντίστοιχα και το Δώρο Χριστουγέννων μειώθηκε στα 500 ευρώ. Τον Ιούλιο του 2011, σε εφαρμογή του τότε ψηφισθέντος Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2011-2015, επεβλήθησαν περικοπές 10%-50% στο κίνητρο απόδοσης και τα λοιπά «επιδόματα παραγωγικότητας» των εργαζομένων στο Δημόσιο. Επιπλέον, επιβλήθηκε «πάγωμα» σε όλες τις μισθολογικές ωριμάνσεις, με συνέπεια οι βασικοί μισθοί να παραμείνουν από τότε στάσιμοι.

Από το Νοέμβριο του 2011 θα τεθούν σε εφαρμογή οι ρυθμίσεις του νέου μισθολογίου, οι οποίες, θα μειώσουν τις συνολικές αποδοχές των περισσότερων δημοσίων υπαλλήλων κατά 7% έως 52,5%! Επομένως 450.000 πολιτικοί δημόσιοι υπάλληλοι αναμένεται να έχουν **χάσει από το 2009 έως τον Νοέμβριο του 2011, από 28% έως 65% του μισθού τους, δηλαδή από 4 έως 8 μισθούς¹!**

Οι **πραγματικές αποδοχές στον ιδιωτικό τομέα** έχουν μειωθεί και εκεί σημαντικά αλλά όχι τόσο όσο στο δημόσιο τομέα. Η μείωση εκτιμάται για την περίοδο 2010-2011 στο 7-8%. Οι λόγοι για την συμπίεση των μισθών στον ιδιωτικό τομέα είναι:

- Πίεση (επιτυχής) για υπογραφή ΕΓΣΣΕ με μηδενικές αυξήσεις για το 2010 και μηδαμινές για το 2011 και 2012.

¹ Γ. Παλαιτσάκης, «Νέο Μισθολόγιο-Σοκ στο Δημόσιο», Ελεύθερος Τύπος, 6/10/2011

Επιτροπή Μελετών & Τεκμηρίωσης της Κ.Ο. του ΣΥΡΙΖΑ

- Κατάργηση του κατώτατου μισθού για νέους εργαζόμενους κάτω των 25 ετών οι οποίοι θα αμείβονται με το 84% του μισθού και για νέους κάτω των 18 ετών για τους οποίους θα ισχύουν συμβάσεις μαθητείας και μισθοί ύψους 70% του κατώτερου.
- Μείωση αμοιβής της υπερωριακής απασχόλησης, της υπερεργασίας και της εργασίας πέρα του πενθημέρου, ευνοϊκή για του εργοδότες διευθέτηση του χρόνου εργασίας.
- Ενίσχυση των ευέλικτων και επισφαλών μορφών εργασίας
- Υπονόμευση των συλλογικών συμβάσεων εργασίας και των διαιτητικών θεσμών.
- Υψηλά ποσοστά ανεργίας που μειώνουν τη διαπραγματευτική ισχύ των εργαζόμενων και των συνδικάτων.

Ύφεση

Στον Προϋπολογισμό του 2012, προβλέπεται μείωση του ΑΕΠ το 2011 με ρυθμό -5,5%, ενώ για το 2012 προβλέπεται ύφεση με ρυθμό -2,8%.

Σε αυτό το σημείο πρέπει να κάνουμε μία σημαντική παρατήρηση. Η αναθεώρηση του ΑΕΠ για την περίοδο 2006-2010, δύο μέρες μετά την κατάθεση του Προσχεδίου, από την ΕΛΣΤΑΤ, άλλαξε τα δεδομένα για το μέγεθος και τη διάρκεια της ύφεσης. Με τα νέα στοιχεία, η ελληνική οικονομία φαίνεται ότι μπαίνει σε ύφεση από το 2008 (από +1% μεγέθυνση του ΑΕΠ αναθεώρηση σε -0,2%) και όχι από το 2009 (-3,2% από αρχικά -2,0%). Για το 2010, η ύφεση φαίνεται μικρότερη μετά την αναθεώρηση και πιο συγκεκριμένα από -4,5% σε -3,5%.

Σύμφωνα με το Προσχέδιο του Προϋπολογισμού (δηλαδή με τα στοιχεία πριν την αναθεώρηση) το ΑΕΠ το 2010 ήταν 230,2 δις ενώ το 2011 ήταν 220,3 δις. Με βάση τον αποπληθωριστή του ΑΕΠ, η πραγματική ύφεση με βάση τα παραπάνω ήταν 5,5%, όπως αναγράφεται στο Προσχέδιο. Στο τελικό κείμενο του Προϋπολογισμού (μετά την αναθεώρηση) το ΑΕΠ για το 2010 είναι 227,3 δις, ενώ για το 2011 προβλέπεται 217,8 δις. Όμως η αναθεώρηση του ΑΕΠ αφορά μόνο την περίοδο 2005-2010, επομένως το 2011 δεν έχει αναθεωρηθεί! Αυτό σημαίνει ότι χωρίς την αναθεώρηση η ύφεση θα ήταν -6,7% (με βάση τον αποπληθωριστή ΑΕΠ), κάτι που θα οδηγούσε σε ακόμα μεγαλύτερο εκτροχιασμό από το Μεσοπρόθεσμο.

Ένα πρώτο στοιχείο που οφείλουμε να σημειώσουμε για τον «μη ρεαλισμό» των αναθεωρημένων στοιχείων είναι η σύγκριση του μεγέθους της ύφεσης του 2009 (-3,2) με το 2010 (-3,5%). Η διαφορά μόλις κατά -0,3% φαντάζει ανεδάφικη αφού το 2010 εκτός του ότι ήταν η χρονιά που η ελληνική οικονομία εισήλθε στο «μάτι του κυκλώνα», παράλληλα εφάρμοσε μία πρωτοφανή υπερκυκλική πολιτική λιτότητας, προσπαθώντας να αντιμετωπίσει την ύφεση με μέσα από περικοπές σε δαπάνες και αυξήσεις στη φορολογία, δηλαδή με μέτρα που στην ουσία όξυναν την ύφεση!

Επιτροπή Μελετών & Τεκμηρίωσης της Κ.Ο. του ΣΥΡΙΖΑ

Η αναθεώρηση αυτή αποτελεί «χείρα βοηθείας» προς την κυβέρνηση, αφού θα καταστήσει πιο ρεαλιστικό τον στόχο της ύφεση για το 2011 (-5,5%), αντί -6,7% που θα ήταν κανονικά.

Αξίζει να σημειωθεί ότι σύμφωνα με τα μέχρι τώρα δεδομένα, ο στόχος αυτός ήταν ανέφικτος, αφού ήδη κατά το πρώτο 9μηνο του 2011, η ύφεση ανερχόταν στο 6,9%. Λαμβάνοντας ως δεδομένη την παραδοχή του Υπουργείου Οικονομικών «στο 2^ο εξάμηνο του 2011 θα έχουμε και την επίπτωση στην πραγματική οικονομία από την εφαρμογή των μέτρων από το Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής για το 2011», μπορεί εύκολα να συναχθεί το συμπέρασμα ότι αν στο 1^ο 9μηνο η ύφεση ήταν -6,9%, στο τέταρτο τρίμηνο θα είναι σημαντικά μεγαλύτερη. Κάτι τέτοιο θα σήμαινε μία ύφεση της ελληνικής οικονομίας για το 2011 που θα ξεπερνούσε το -8%!

Σε κάθε περίπτωση, οφείλουμε να ρίξουμε μια ματιά στις μεταβολές των βασικών συστατικών του ΑΕΠ, αν και αυτά εξαιτίας της αναθεώρησης αναμένονται να αλλάξουν στο τελικό κείμενο του Προϋπολογισμού.

Ιδιωτική Κατανάλωση: Η μείωση της ιδιωτικής κατανάλωσης κατά τη διετία 2010-2011 ανήλθε στο -9,8% (-3,6% το 2010 και -6,2% το 2011), ενώ για το 2012 προβλέπεται μείωση -4,1%. Η πρόβλεψη για μικρότερη κάμψη στην ιδιωτική κατανάλωση για το 2012 είναι αβάσιμη, ειδικά αν ληφθούν υπόψη οι εξελίξεις στους μισθούς των δημοσίων υπαλλήλων (ενιαίο μισθολόγιο, μεταβολές σε βαθμολόγιο), οι εξελίξεις στους μισθούς των ιδιωτικών υπαλλήλων (επέκταση επιχειρησιακών συμβάσεων, αναστολή κλαδικών συμβάσεων), αλλά και η βαριά φορολογία που μειώνει το διαθέσιμο εισόδημα. Επομένως, η μείωση της ιδιωτικής κατανάλωσης αναμένεται να κινηθεί σε επίπεδα μεγαλύτερα της μείωσης για το 2011 (-6,2%) και ίσως να προσεγγίσει και το -7%.

Επενδύσεις: Εξαιρετικά ανησυχητική είναι η πολύ μεγάλη μείωση των επενδύσεων που έχει λάβει χώρα τη διετία 2010-2011, που ανέρχεται στο 26,2% (-13,3% το 2010 και -12,9% το 2011). Η εξέλιξη αυτή έχει πολλαπλασιαστικές συνέπειες στην πραγματική οικονομία και ειδικότερα στην ανεργία αλλά και την παραγωγικότητα της εργασίας. Για την ανεργία αναφερόμαστε σε παρακάτω. Έχει σημασία όμως να αναφερθούμε στην παραγωγικότητα της εργασίας για να απαντήσουμε σε έναν μύθο που έχει τεχνηέντως καλλιεργηθεί και αφορά τους «τεμπέληδες Έλληνες».

Η παραγωγικότητα της εργασίας έχει αυξηθεί με ρυθμό ταχύτερο από κάθε άλλη χώρα της ΕΕ (με εξαίρεση την Ιρλανδία), αλλά προφανώς απαιτείται κι άλλη αύξηση. Βασικός προσδιοριστικός παράγοντας της παραγωγικότητας της εργασίας είναι η επενδύσεις σε νέους εξοπλισμούς και γενικότερα σε πάγιο κεφάλαιο, αλλά και ο βαθμός χρησιμοποίησης του παραγωγικού δυναμικού (capacity utilization rate). Όσο πιο αναβαθμισμένες τεχνολογικά είναι οι επενδύσεις, και αντίστοιχα όσο περισσότερο αξιοποιούνται οι παραγωγικές δυνατότητες της οικονομίας, τόσο μεγαλύτερη θα είναι

Επιτροπή Μελετών & Τεκμηρίωσης της Κ.Ο. του ΣΥΡΙΖΑ

και η αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας. Όπως έχει επιχειρηματολογήσει και το ΙΝΕ/ΓΣΕΕ μέσα από τις μελέτες του², κατά την περίοδο 1995-2004, η αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας αυξήθηκε κατά 30%, και αποτελούσε την μεγαλύτερη αύξηση παραγωγικότητα στην ΕΕ μετά την Ιρλανδία. Κατά τη διετία 2009-2010 η πτώση της παραγωγικότητας ήταν σημαντική (-2,8%). Η πτώση κατά την περίοδο 2004-2008, οφείλεται στην επιβράδυνση των επενδύσεων σε μηχανολογικό εξοπλισμό και στην υιοθέτηση ως “μηχανής ανάπτυξης” της ιδιωτικής κατανάλωσης και της επενδύσεις σε κατοικίες (οικοδομή).

Επομένως είναι σημαντικό να λαμβάνουμε υπόψη ότι για την μείωση της παραγωγικότητας της εργασίας δεν οφείλεται στους “τεμπέληδες Έλληνες” που δουλεύουν λίγες ώρες, ούτε σε άλλους παράγοντες που βαρύνουν τους εργαζομένους.

Country	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001	2000
Ireland	1804. 5	1808 .1	1811 .8	1794 .1	1835 .8	1868 .6	1885 .6	1894 .2	1889 .8	1893	1908 .1	1928 .7	1953. 8
Greece	2169. 9	2137 .9	2106 .3	2031 .8	2113 .5	2113 .2	2145 .7	2083 .4	2079 .9	2102 .7	2108 .9	2121 .1	2120. 8
Spain	1680. 2	1671 .8	1662 .9	1653	1646 .6	1636 .4	1655 .5	1667 .8	1689 .6	1705 .8	1720 .9	1726 .6	1730. 6
France	1552. 8	1552 .8	1552 .8	1557 .9	1559 .9	1555 .9	1535 .8	1556 .7	1561 .3	1532 .5	1537 .1	1578 .4	1591. 3
Italy	1797. 6	1786 .9	1778	1772 .4	1802 .8	1816 .4	1814 .8	1818 .7	1826 .1	1825 .6	1831	1843 .1	1861. 3
Netherl ands	1368. 9	1373	1377 .2	1378 .4	1378 .7	1388 .6	1394 .4	1393 .2	1399 .2	1400 .9	1408 .4	1423 .6	1435
Austria	1620. 8	1628 .9	1637 .1	1634 .4	1673 .2	1677 .8	1690	1698 .9	1716 .5	1728 .1	1716 .1	1719 .1	1720. 6
Denmar k	1562	1548 .1	1537 .3	1536 .2	1544 .5	1546 .8	1562 .3	1555 .9	1555 .6	1552 .3	1556 .1	1563 .4	1558. 2
Germa ny	1423. 4	1424 .8	1418 .4	1390 .2	1426 .4	1429 .6	1429 .6	1434 .1	1441 .5	1438 .9	1445 .4	1458 .4	1473

² Βλέπε ετήσιες εκθέσεις ΙΝΕ/ΓΣΕΕ (2009, 2010) και την μελέτη του Ηλ. Ιωακείμωγλου (2011) «Κόστος εργασίας, περιθώρια κέρδους και ανταγωνιστικότητα στην Ελλάδα 1995-2009» <http://192.168.0.14/sitefiles/studies/Ηλίας%20Ιωακείμωγλου.pdf>

Επιτροπή Μελετών & Τεκμηρίωσης της Κ.Ο. του ΣΥΡΙΖΑ

Στο παραπάνω διάγραμμα παραθέτουμε τα στοιχεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (AMECO Database) σχετικά με τις μέσες ετήσιες ώρες εργασίας ανά εργαζόμενο σε κάποιες επιλεγμένες χώρες της ΕΕ. Στα στοιχεία είναι αδιαμφισβήτητα. Η Ελλάδα είναι μακράν η χώρα με τις περισσότερες ώρες εργασίας, ακολουθούν οι υπόλοιπες χώρες της περιφέρειας, ενώ η Ολλανδία και η Γερμανία υπολείπονται κατά πολύ των χωρών με τους “τεμπέληδες”!

Η χαμηλή παραγωγικότητα της εργασίας επομένως είναι αποτέλεσμα των χαμηλών επενδύσεων σε εξοπλισμό, και επομένως η ευθύνη για τα χαμηλά επίπεδα της βαρύνει περισσότερο τις επιχειρήσεις και όχι τους εργαζόμενους.

Δημόσια Κατανάλωση: Η δημόσια κατανάλωση περιορίζεται στη διετία 2010-2011 με ρυθμό -15,1% (-7,1% το 2010 και -8% το 2011), ενώ για το 2012 η μείωση προβλέπεται να ανέλθει στο -7,5%.

Εξαγωγές-Εισαγωγές: Οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών παρουσιάζουν αύξηση κατά τη διετία 2010-2011 κατά 8,7% ,(4,2% το 2010 και 4,5% το 2011) ενώ για το 2012 η αύξηση προβλέπεται στο 6,4%, Αντίστοιχα, οι εισαγωγές μειώθηκαν κατά -7,2% το 2010, ενώ για το 2011 η μείωση προβλέπεται να φτάσει το -5,9% και για το 2012 το -2,8%.

Η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ, συχνά αναφέρεται στη βελτίωση του εμπορικού ισοζυγίου, ως ένα από τα επιτεύγματα της πολιτικής της. Στον προϋπολογισμό (σελ. 19) αναφέρεται ότι οι εξαγωγές κατά το πρώτο επτάμηνο του 2011 αυξήθηκαν κατά 41,6% σε σχέση με το αντίστοιχο εξάμηνο του 2010, κάτι στο οποίο αναφέρθηκε και ο Γ. Παπανδρέου από το βήμα της ΔΕΘ, ενώ έχει δοθεί σημαντική δημοσιότητα σε αυτό το γεγονός από τα φιλοκυβερνητικά ΜΜΕ. Ο μύθος της «εξαγωγικής Ελλάδας» και της «ανάπτυξης μέσω εξαγωγών» είναι ακόμη ένα επικοινωνιακό τρικ, στην προσπάθεια να αναδειχθούν θετικές επιπτώσεις της πολιτικής της κυβέρνησης και του Μνημονίου. Σε αυτή μπορούν να ασκηθούν δύο κατηγορίες κριτικής. Η πρώτη κατηγορία αφορά τα αίτια της όποιας βελτίωσης του εμπορικού ισοζυγίου και η δεύτερη αφορά τα στατιστικά στοιχεία που επικαλείται κυβέρνηση για να τεκμηριώσει μία τόσο μεγάλη αύξηση των εξαγωγών. Πιο συγκεκριμένα:

Οι εξαγωγές αυξάνονται και οι εισαγωγές μειώνονται *αποκλειστικά και μόνο ως αποτέλεσμα της ύφεσης*. Υπάρχει ένας αυτόματος μηχανισμός μέσω της ύφεσης που προκαλεί αυτή την εξέλιξη, χωρίς να απαιτείται η κυβέρνηση να πράξει το οτιδήποτε. Ο καταποντισμός της εγχώριας ζήτησης αναγκάζει τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα να αναπροσαρμόζουν τις στρατηγικές τους αν θέλουν να επιβιώσουν, αφού η παραγωγή τους δεν απορροφάται στην εγχώρια αγορά λόγω της συρρίκνωσης της αγοραστικής δύναμης των εγχώριων καταναλωτών. Επομένως, αναγκάζονται να στρέφονται στις αγορές του εξωτερικού ως λύση

επιβίωσης. Συνεπώς η ύφεση οδηγώντας τους εγχώριους καταναλωτές σε ανεπαρκή κατανάλωση, αναγκάζει τις επιχειρήσεις να στρέφονται στις αγορές του εξωτερικού. Επιπλέον, η συρρίκνωση των μισθών και η απότομη μείωση του κόστους εργασίας έχει δημιουργήσει μεγαλύτερες δυνατότητες κερδοφορίας στις εξαγωγικές επιχειρήσεις. Αναφορικά με τις εισαγωγές, η μείωση τους δεν σηματοδοτεί καμία βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών προϊόντων και υπηρεσιών. Αντιθέτως, είναι και αυτή αποτέλεσμα της μειωμένης αγοραστικής δύναμης των εγχώριων καταναλωτών. Συνεπώς, η κυβέρνηση εκμεταλλεύεται την συρρίκνωση της αγοραστικής δύναμης των εργαζομένων για να επιδείξει «θετικά» αποτελέσματα στην πολιτική της, χωρίς να έχει προβεί στην παραμικρή πολιτική που θα μπορούσε να βελτιώσει την «ανταγωνιστικότητα» των ελληνικών προϊόντων.

Στους Τριμηνιαίους Εθνικούς Λογαριασμούς για το 2ο τρίμηνο 2011, που δημοσιοποίησε η ΕΛΣΤΑΤ οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών παρουσιάζουν μείωση κατά 1,4% σε σχέση με το δεύτερο τρίμηνο του 2010. Οι εξαγωγές αγαθών αυξήθηκαν κατά 2,2%, ενώ οι εξαγωγές υπηρεσιών μειώθηκαν κατά 3,8%. Υπενθυμίζεται ότι κατά το πρώτο τρίμηνο του 2011 οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών μειώθηκαν σε σχέση με το πρώτο εξάμηνο του 2010 κατά 2,6%.

Νομισματικές και Πιστωτικές Εξελίξεις

Μείωση καταθέσεων: Ένα πολύ σημαντικό πρόβλημα του ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος είναι η δραματική μείωση των καταθέσεων, οι οποίες τον Αύγουστο του 2011, διαμορφώθηκαν στο -10,1% σε σχέση με την αντίστοιχη περυσινή περίοδο. Πιο συγκεκριμένα οι καταθέσεις στα εγχώρια τραπεζικά ιδρύματα από κατοίκους και μη, από 279,5 δις στο τέλος του 2009, έφτασαν τα 247, 2 δις στο τέλος του 2010, ενώ τον Ιούλιο του 2011 ανήλθαν στα 227, 1 δις. Οι εξελίξεις αυτές μειώνουν τη ρευστότητα του τραπεζικού συστήματος με αποτέλεσμα η ήδη περιορισμένη χρηματοδότηση της πραγματικής οικονομίας να επιδεινώνεται. Την ίδια στιγμή καθίσταται πολύ δυσκολότερη η απεξάρτηση των ελληνικών τραπεζών από την ΕΚΤ.

Γιατί όμως μειώνονται οι καταθέσεις; Η απάντηση είναι προφανής και αποτελεί άλλη μία «παράπλευρη απώλεια» της μείωσης της αγοραστικής δύναμης και του διαθέσιμου εισοδήματος των εργαζομένων. Όσο αυτά περιορίζονται, οι καταναλωτές αναγκάζονται να προβαίνουν σε αναλήψεις από τους τραπεζικούς τους λογαριασμούς για να ανταπεξέλθουν στις υποχρεώσεις τους. Αξίζει να σημειωθεί ότι πλέον ακόμα και πολλές από τις φορολογικές υποχρεώσεις (έκτακτες εισφορές) εξυπηρετούνται μέσω αναλήψεων από τις τράπεζες. Ένας επίσης λόγος για την μείωση των καταθέσεων είναι η αβεβαιότητα για το μέλλον του ελληνικού τραπεζικού συστήματος. Έτσι έχουν αυξηθεί οι περιπτώσεις καταθετών που προβαίνουν σε αναλήψεις και διακρατούν τα χρήματά τους σε θυρίδες ή αλλού, ενώ σημαντική είναι και η μεταφορά καταθέσεων σε τράπεζες του εξωτερικού.

Επιβράδυνση της συνολικής χρηματοδότησης της οικονομίας: Ο ρυθμός της συνολικής χρηματοδότησης της ελληνικής οικονομίας (δημόσιος και ιδιωτικός τομέας) μηδενίστηκε τον Ιούλιο του 2011 και έφτασε σε αρνητικό επίπεδο τον Αύγουστο του 2011. Αυτό οφείλεται σε δύο λόγους, εκ των οποίων ο δεύτερος είναι πολύ σημαντικός για την πραγματική οικονομία: 1) Η χρηματοδότηση του δημόσιου τομέα τον Αύγουστο του 2011 αυξήθηκε μόλις κατά 4,0% (σε σχέση με την αύξηση 28,3% το Δεκέμβριο του 2010), λόγω της μείωσης των τοποθετήσεων σε τίτλους του Ελληνικού Δημοσίου. 2) Ο ρυθμός χρηματοδότησης του ιδιωτικού τομέα μειώθηκε κατά 1,3% τον Αύγουστο του 2011, εξαιτίας της περιορισμένης προσφοράς δανείων. Αυτό έχει αποτέλεσμα την επιδείνωση της κρίσης στην πραγματική οικονομία, αφού οι επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά αδυνατούν να βρουν χρηματοδότηση από τον τραπεζικό τομέα.

Αξίζει να αναφερθεί σε αυτό το σημείο ότι το Ελληνικό Δημόσιο μέσω διαφόρων προγραμμάτων στήριξης του χρηματοπιστωτικού συστήματος έχει χρηματοδοτήσει το τραπεζικό σύστημα με 108 δις από το 2008 ως σήμερα με την μορφή είτε μετρητών, είτε εγγυήσεων, είτε ομολόγων που δίνονται στην ΕΚΤ ως αντάλλαγμα για χρηματοδότηση. Η χρηματοδότηση των τραπεζών έγινε χωρίς να τεθούν όροι για την αξιοποίηση της «βοήθειας», αλλά συνοδεύτηκε μόνο από κυβερνητικά «ευχολόγια» περί ανάγκης τόνωσης της πραγματικής οικονομίας.

Άνοιγμα «ψαλίδας» επιτοκίων δανεισμού και καταθέσεων: «... η διαφορά του μέσου σταθμικού επιτοκίου των νέων τραπεζικών δανείων και του αντίστοιχου επιτοκίου των νέων καταθέσεων αυξήθηκε στην Ελλάδα κατά 51 μονάδες βάσης το οκτάμηνο Ιανουαρίου Αυγούστου του 2011 και διαμορφώθηκε τον Αύγουστο σε 4,44%» (σελ. 21).

Η Ελλάδα παραμένει στην πρώτη θέση της Ευρωζώνης αναφορικά με την «ψαλίδα» των επιτοκίων καταθέσεων-δανείων, κάτι που εξασφαλίζει στις ελληνικές τράπεζες υψηλά «επιτοκιακά» κέρδη. Συγκεκριμένα η αντίστοιχη ψαλίδα στη ζώνη του ευρώ είναι 2,47%, δηλαδή η διαφορά από την ελληνική ψαλίδα είναι 1,97%! Το γεγονός αυτό οδηγεί στο συμπέρασμα ότι οι ελληνικές τράπεζες λειτουργούν ως «καρτέλ» ενώ η κυβέρνηση δεν έχει θεσμοθετήσει το παραμικρό θεσμικό πλαίσιο που θα ρυθμίζει τις αυθαιρεσίες των τραπεζών στο καθορισμό των επιτοκίων.

Ανεργία

Η ανεργία αποτελεί την κυριότερη βραδυφλεγή βόμβα στα θεμέλια της ελληνικής κοινωνίας. Σύμφωνα με τον Προϋπολογισμό, το μέσο ποσοστό ανεργίας για το 2011 θα ανέλθει στο 15,4%, κάτι που αποτελεί μία εξαιρετικά αισιόδοξη άποψη. Ήδη με βάση τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, κατά το 1^ο οκτάμηνο του 2011 η ανεργία ανέρχεται στο 16,5%, έναντι 11,8% του προηγούμενου χρόνου κατά την ίδια περίοδο. Αν αναλογιστούμε ότι η ανεργία για το 2010 ανήλθε στο 11,9%, ενώ το 2^ο τρίμηνο ήταν 11,8%, δεν υπάρχει κανένας λόγος να πιστέψουμε ότι στο 2^ο εξάμηνο του 2011, η τάση του ποσοστού ανεργίας θα είναι πτωτική. Αντίθετα, η επιβολή ενός πιο σκληρού

ακόμη πακέτου λιτότητας κατά το 2^ο εξάμηνο του 2011 θα εντείνει τις πιέσεις στην απασχόληση, τόσο λόγω της ύφεσης όσο και των απολύσεων στο δημόσιο τομέα.

Ήδη τον Αύγουστο του 2011, η ανεργία εκτινάχθηκε στο 18,4%, δηλαδή στα 907.953 άτομα. Και αυτό κατά τη διάρκεια της θερινής περιόδου όπου η ανεργία διαχρονικά μειώνεται. Ένα τέτοιο ποσοστό ανεργίας, δεν αφήνει αμφιβολία ότι η μηνιαία ανεργία τον Οκτώβριο ή το Νοέμβριο θα πλησιάσει το 20%.

Σύμφωνα με το ΙΝΕ/ΓΣΕΕ, εκτιμάται ότι η επίσημη ανεργία στο τέλος του 2011 και ανέλθει στο 17-18%. Αυτό σημαίνει ότι η πραγματική ανεργία θα εκτοξευτεί στο 22-23% (η μη καταγεγραμμένη ανεργία υπολογίζεται στο 5%).

Ακόμη πιο σημαντικά, από την πλευρά των επιπτώσεων της κρίσης, είναι τα ποιοτικά στοιχεία της ανεργίας. Οι μακροχρόνια άνεργοι, δηλαδή όσοι έχουν ξεπεράσει τον ένα χρόνο στην ανεργία και δεν δικαιούνται επιδόματος από τον ΟΑΕΔ, είναι το 50,9% των συνολικά ανέργων, ενώ για τους νέους 15-24 ετών η ανεργία κυμαίνεται στο 43,5%. Αν σε αυτά συνυπολογίσουμε το ότι το ποσοστό μη-συμμετοχής των νέων στην αγορά εργασίας είναι πολύ μεγάλο (69%!), συμπεραίνουμε ότι είναι ελάχιστοι οι νέοι εργαζόμενοι. Το ποσοστό ανεργίας των γυναικών είναι 22,3%.

Η κυβερνητική πολιτική μέσω της σκληρής λιτότητας και της δημιουργίας μίας ύφεσης άνευ προηγουμένου στην ελληνική οικονομία δεν αφήνει περιθώρια αισιοδοξίας για το 2012. Το ποσοστό ανεργία 17,1% που προβλέπει ο Προϋπολογισμός για το 2012, δεν βασίζεται στην πραγματικότητα, όπως δεν βασίζεται και η πρόβλεψη για το 2011. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του ΙΝΕ/ΓΣΕΕ η επίσημη ανεργία το 2012 θα προσεγγίσει το 21%, λόγω της επιδεινούμενης ύφεσης, ενώ η ανεπίσημη θα προσεγγίσει το 26%, που μεταφράζεται σε πάνω από 1.250.000 άνεργους! Αντίστοιχα ποσοστά ανεργίας είχε η Ελλάδα το 1961, όταν το ποσοστό ανεργίας ανήλθε το 26,1%, αλλά αυτό τότε σήμαινε 720.000 άνεργους.

Αξίζει να σημειωθεί ότι παρά τις στατιστικές αλχημείες της αναθεώρησης του ΑΕΠ για την περίοδο 2005-2010, η ανεργία παραμένει η ίδια και αποτελεί πιο φερέγγυο δείκτη του βάθους της ύφεσης, από ότι οι μεταβολές του ΑΕΠ.

Πληθωρισμός – Τιμές

Το ζήτημα του υψηλού πληθωρισμού είναι πολύ σοβαρό σε μία περίοδο κατακόρυφης πτώσης των ονομαστικών αποδοχών των εργαζομένων. Η ύπαρξη σημαντικού πληθωρισμού συνεπάγεται ακόμα μεγαλύτερη μείωση των πραγματικών αποδοχών. Κατά το 1^ο εννιάμηνο του 2011, ο εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή αυξήθηκε κατά 3,3%, παρά το γεγονός ότι τον Αύγουστο μειώθηκε στο 1,4%. Πολύ σημαντικό στοιχείο που δείχνει την αντιφατικότητα της μνημονιακής πολιτικής αποτελεί το γεγονός ότι ο εναρμονισμένος ΔTK σε σταθερούς φόρους αυξήθηκε μόνο κατά 1,2%. Αυτό σημαίνει ότι η φορολογική επιβάρυνση μέσω της έμμεσης φορολογίας έχει εκτινάξει τον ΔTK κατά 2,1%!

Η πρόβλεψη για τον ΔTK του 2011 είναι 2,8%. Κάτι τέτοιο αντιβαίνει σε όποιον ρεαλισμό μπορεί να επιδείξει αυτή η κυβέρνηση. Και αυτό επειδή ενώ στο 1^ο οκτάμηνο ο ΔTK αυξήθηκε κατά 3,4%, κατά το τελευταίο τετράμηνο του 2011

Επιτροπή Μελετών & Τεκμηρίωσης της Κ.Ο. του ΣΥΡΙΖΑ

αναμένεται η επίπτωση των νέων έμμεσων φόρων, όπως για παράδειγμα της αύξησης του ΦΠΑ στην εστίαση κατά 10%, αύξηση στο ΕΤΚ καυσίμων για θέρμανση και αύξηση στο ΕΤΚ για φυσικό αέριο. Επομένως, προβλέπουμε ότι για το 2011, και παρά την σκληρή ύφεση ο πληθωρισμός θα προσεγγίζει το 4%. Για το 2012, ο πληθωρισμός προβλέπεται στον Προϋπολογισμό να ανέλθει στο 0,6%. Ό,τι σχόλιο και να γίνει είναι περιττό.

Για να έχουμε μία αίσθηση της απόκλισης των προβλέψεων για τον πληθωρισμό, στο αρχικό Μνημόνιο ο πληθωρισμός για το 2011 προβλεπόταν αρνητικός (-0,4%)!

Εφεδρεία – Ενιαίο Μισθολόγιο – Ιδιωτικοποιήσεις

Σύμφωνα με τον προϋπολογισμό, τα μέτρα που θα έχουν άμεση επίπτωση στη μείωση του ελλείμματος και στη δυναμική του χρέους στο τελευταίο τρίμηνο του 2011 είναι η εφαρμογή του ενιαίου μισθολογίου στο δημόσιο τομέα, η διεύρυνση του θεσμού της εργασιακής εφεδρείας στο σύνολο του δημόσιου τομέα και η υλοποίηση του προγράμματος ιδιωτικοποιήσεων.

Με το Πολυνομοσχέδιο που έχει φέρει η Κυβέρνηση στη Βουλή και θα ψηφιστεί στην Ολομέλεια της στις 20 Οκτωβρίου θεσπίζονται τα δύο από τα τρία μέτρα με «άμεση επίπτωση στη μείωση του ελλείμματος και στη δυναμική του χρέους στο τελευταίο τρίμηνο του 2011», δηλαδή το ενιαίο μισθολόγιο στο δημόσιο τομέα και εργασιακή εφεδρεία. Τα μέτρα αυτά αλλάζουν δραματικά και ριζικά τον εργασιακό χάρτη στο δημόσιο τομέα.

Ενιαίο Μισθολόγιο: Πιο συγκεκριμένα, με το ενιαίο μισθολόγιο³ επέρχεται συνολικά μείωση τη δαπάνη μισθοδοσίας των δημοσίων υπαλλήλων (όχι μόνο του στενού Δημοσίου τομέα, αλλά και των εργαζομένων σε ΝΠΙΔ, ανώνυμες εταιρείες του Δημοσίου και δημοτικές επιχειρήσεις, εκτός των εισηγμένων) κατά 1,1 δις ευρώ για τα έτη 2011 (150 εκατ.) και 2012 (950 εκατ.), καθώς προβλέπεται κατάργηση της συντριπτικής πλειονότητας των υφιστάμενων επιδομάτων.

Οι νέοι βασικοί μισθοί στο Δημόσιο, θα έχουν ως ανώτατο όριο τα 2.096 ευρώ και ως κατώτατο τα 780 ευρώ, έναντι 1.666 ευρώ και 711 ευρώ που ισχύουν σήμερα αλλά οι συνολικές αποδοχές των δημοσίων υπαλλήλων θα κατακρημνιστούν λόγω της κατάργησης των επιδομάτων τους. Πάντως, το ανώτατο όριο αμοιβών για όλες τις εκπαιδευτικές κατηγορίες όπως περιγράφεται στο μισθολόγιο, θα είναι βασικός μισθός 1.134 ευρώ για τους υπαλλήλους Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης, 1.497 ευρώ για τους ΔΕ, 1.992 ευρώ για τους ΤΕ και 2.096 ευρώ για τους ΠΕ.

Η συντριπτική απώλεια στους μισθούς θα προέλθει από την κατάργηση 100 περίπου κλαδικών και ειδικών επιδομάτων που λάμβαναν οι δημόσιοι υπάλληλοι. Το

³ Εσωτερικό σημείωμα Τμήματος Δημόσιας Διοίκησης Συνασπισμού για Πολυνομοσχέδιο

Επιτροπή Μελετών & Τεκμηρίωσης της Κ.Ο. του ΣΥΡΙΖΑ

αποτέλεσμα θα είναι μείωση των αποδοχών των περισσότερων δημοσίων υπαλλήλων από 7% έως 52,5%!

Εργασιακή Εφεδρεία: Στο καθεστώς της εργασιακής εφεδρείας θα ενταχθούν, έως το τέλος του 2011, περίπου 30.000 εργαζόμενοι. Το μέτρο αφορά υπαλλήλους που βρίσκονται στα όρια της συνταξιοδότησης, όσους υπηρετούν σε φορείς που θα καταργηθούν ή θα συγχωνευτούν, καθώς και δημοσίους υπαλλήλους που υπηρετούν σε οργανικές θέσεις οι οποίες θα καταργηθούν. Το προσωπικό που θα ενταχθεί στην εργασιακή εφεδρεία, θα συνεχίσει να λαμβάνει για 12 μήνες -και σε ειδικές περιπτώσεις μέχρι και 24 μήνες- αποδοχές ίσες με το 60% του βασικού μισθού που είχε κατά το χρόνο εισόδου στο καθεστώς εφεδρείας.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η τρόικα έχει απαιτήσει από την κυβέρνηση την μείωση κατά 30% των δημοσίων υπαλλήλων και την επέκταση της «εφεδρείας» σε όλο το δημόσιο τομέα, κάτι που σημαίνει την απευθείας απόλυση ή την «εφεδρεία» περίπου 200.000 δημοσίων υπαλλήλων έως το 2015.

Κατά το έτος 2012, η καθαρή απόδοση της εργασιακής εφεδρείας σύμφωνα με τον Προϋπολογισμό προβλέπεται τα 200 εκατ. ευρώ.

Ιδιωτικοποιήσεις: Στον Προϋπολογισμό προβλέπονται έσοδα από ιδιωτικοποιήσεις για το 2012 της τάξης των 9,3 δις (3,3 δις το πρώτο τρίμηνο και από 2 δις στα υπόλοιπα τρίμηνα). Πιο συγκεκριμένα προβλέπεται η επέκταση της σύμβασης και η πώληση μετοχών του Διεθνούς Σερολιμένα Αθηνών, η ιδιωτικοποίηση της ΕΥΑΘ, της ΕΥΔΑΠ, της ΔΕΠΑ, της ΔΕΣΦΑ, η πώληση του μεριδίου του Δημοσίου στα ΕΛΠΕ, η πώληση της άδεια των Κρατικών Λαχείων, πώληση μετοχών του ΟΠΑΠ, η ιδιωτικοποίηση του ΟΔΙΕ, της ΛΑΡΚΟ, της ΕΑΣ, τους Καζίνο Πάρνηθας, των ΕΛΤΑ και της ΕΛΒΟ, καθώς και 37 ακινήτων ιδιοκτησίας του Δημοσίου. Μέχρι το τέλος του 2015 τα έσοδα θα φτάσουν τα 50 δις ευρώ.

Για το 2011, τα μεγαλεπήβολα σχέδια του Υπουργικού Συμβουλίου της 5^{ης} Σεπτεμβρίου προέβλεπαν έσοδα από αποκρατικοποιήσεις 6 δις. Ενώ ο σχεδιασμός του Μεσοπρόθεσμου, έθετε ως πρώτες στη λίστα των ιδιωτικοποιήσεων εταιρίες όπως την ΕΥΔΑΠ, την ΕΥΑΘ, τον ΟΛΘ και τον ΟΠΑΠ, ο καταποντισμός του Χρηματιστηρίου κατέστησε απαγορευτικές τις ιδιωτικοποιήσεις αυτών των εταιριών, αφού σε αντίθετη περίπτωση, οι αρμόδιοι Υπουργοί θα αντιμετώπιζαν ποινικές ευθύνες.

Τελικά στο κείμενο του Προϋπολογισμού τα έσοδα από ιδιωτικοποιήσεις για το 2011 περιορίζονται στα 1,6 δις. Αυτά αφορούν την πώληση του 10% της συμμετοχής του Δημοσίου του ΟΤΕ στην Deutsche Telekom, την επέκταση της άδειας τυχερών παιχνιδιών του ΟΠΑΠ για 10 έτη, τη νέα σύμβαση παραχώρησης 35.000 VLTs στον ΟΠΑΠ, την πώληση της άδειας των Κρατικών Λαχείων, την επέκταση των αδειών των Κρατικών Λαχείων και την πώληση τεσσάρων Airbus της Ολυμπιακής.

Κριτική στη «συνεισφορά» του Ενιαίου Μισθολογίου, της Εργασιακής Εφεδρείας και των Ιδιωτικοποιήσεων στον Προϋπολογισμό του 2012: Η κυβέρνηση, όπως δηλώνει, αναμένει βελτίωση της δημοσιονομικής θέσης της ελληνικής οικονομίας από τα παραπάνω μέτρα. Βραχυπρόθεσμα, τα μέτρα αυτά θα αποδώσουν –αν όλα λειτουργήσουν– σύμφωνα με τις προβλέψεις της κυβέρνησης και της τρόικας (απίθανο) για το 2011 περίπου 5,15 δις ευρώ (5 δις από ιδιωτικοποιήσεις και 150 εκατ. από μισθολόγιο) και για το 2012 11,15 δις (10 δις από ιδιωτικοποιήσεις, 950 εκ. από μισθολόγιο και 200 εκατ. από εφεδρεία).

Παρόλα αυτά, τα παραπάνω μέτρα δημιουργούν σοβαρές παρενέργειες στην οικονομία και την κοινωνία, με αποτέλεσμα το μέγεθος της θετικής τους επίπτωσης στον Προϋπολογισμό να τίθεται σε αμφισβήτηση. Ας δούμε κάποιους από τους λόγους:

- Το «πογκρόμ» απέναντι στους δημοσίους υπαλλήλους, είτε μέσω του «ενιαίου μισθολογίου» είτε μέσω της «εφεδρείας», οδηγεί κατά χιλιάδες στη συνταξιοδότηση. Μόνο το 2011 αναμένεται έξοδος-ρεκόρ από την αγορά εργασίας που θα αγγίξει τους 50.000 δημοσίους υπαλλήλους, εκ των οποίων μόνο οι 20.000 θα προβούν σε αίτηση συνταξιοδότησης από το Σεπτέμβριο μέχρι το τέλος του έτους! Από δημοσιονομική άποψη, η μαζική και απότομη συνταξιοδότηση δεκάδων χιλιάδων δημοσίων υπαλλήλων θα επιδεινώσει την ήδη επιβαρυσμένη κατάσταση των ασφαλιστικών ταμείων του Δημοσίου, που θα χρειαστούν επιχορηγήσεις από τον Κρατικό Προϋπολογισμό για να ανταπεξέλθουν στις υποχρεώσεις τους. Ήδη το αναλογιστικό έλλειμμα του ΤΠΔΥ ανέρχεται στα 4 δις ευρώ.
- Την ίδια στιγμή, η τεράστια συρρίκνωση της αγοραστικής δύναμης των δημοσίων υπαλλήλων, είτε λόγω του ενιαίου μισθολογίου είτε λόγω της εφεδρείας, αποδυναμώνει σημαντικά τα φορολογικά έσοδα τόσο άμεσα όσο και έμμεσα μέσω της επιδείνωσης της ύφεσης. Η άμεση επιβάρυνση οφείλεται στην μείωση των φορολογικών εσόδων μέσω της μείωσης του μισθού. Και ειδικά, η μείωση αυτή είναι σημαντική γιατί επιβάλλεται στους πιο «συνεπείς» φορολογούμενους, τους δημοσίους υπαλλήλους, οι οποίοι δεν μπορούσαν να φοροδιαφύγουν. Η επιδείνωση της ύφεσης, θα είναι σημαντική αφού οι μειώσεις μισθών αφορούν περίπου 450.000 άτομα, ενώ μόνο στο 2011 σε εφεδρεία θα βγουν 30.000 άτομα.
- Η επιδείνωση της ύφεσης επιβαρύνει την ανεργία και επομένως αυξάνει τόσο τις δαπάνες που απαιτούνται από την πλευρά της κυβέρνησης προς τον ΟΑΕΔ για τις πληρωμές των επιδομάτων ανεργίας, όσο και τις επιδοτήσεις προς τα ασφαλιστικά ταμεία που θα χάνουν πόρους από την μείωση των απασχολούμενων. Ενδεικτική είναι η παραδοχή του ίδιου του Υπουργού Εργασίας κ. Κουτρουμάνη ότι μία αύξηση κατά μία ποσοστιαία μονάδα της ανεργίας κοστίζει 320 εκατ. ευρώ τον χρόνο στα ταμεία, ενώ μία μείωση κατά μία ποσοστιαία μονάδα στους μισθούς κοστίζει επίσης 150 εκατ.

Σημαντικό όμως πρόβλημα προκύπτει από την ιδιωτικοποίηση κερδοφόρων οργανισμών και επιχειρήσεων του Δημοσίου.

- Ο Όμιλος **ΕΛΠΕ** κατά το 1ο εξάμηνο του 2011 παρουσίασε καθαρά κέρδη ύψους 179 εκατ. ευρώ έναντι 59 εκατ. ευρώ κατά το 1ο εξάμηνο του 2010. Τα καθαρά κέρδη ανά μετοχή ανήλθαν στα 0,59 ευρώ. Από την πώληση του 35% των μετοχών των ΕΛΠΕ που είναι η συμμετοχή του Δημοσίου αναμένεται να εισπραχθούν 650-700 εκατ. ευρώ, ενώ τα ετήσια κέρδη της επιχείρησης μόλις ολοκληρωθεί το επενδυτικό πρόγραμμα ύψους 3,5 δις ευρώ θα ξεπερνούν τα 800 εκατ. ευρώ. Επομένως αν διακρατούσε το Δημόσιο το 35%, τα έσοδά του σε δύο χρόνια θα κάλυπταν το ποσό που θα επέφερε η ιδιωτικοποίησή τους.
- Τα κέρδη προ φόρων τη **ΔΕΠΑ**, για το 1ο εξάμηνο έφτασαν τα 129,3 εκατ. ευρώ, έναντι 69,2 εκατ. την αντίστοιχη περσινή περίοδο παρουσιάζοντας αύξηση κατά 86,73%. Αξίζει δε να σημειωθεί ότι στα οικονομικά μεγέθη της ΔΕΠΑ περιλαμβάνονται και τα κέρδη της κατά 100% θυγατρικής της εταιρείας ΔΕΣΦΑ, του διαχειριστή του εθνικού συστήματος φυσικού αερίου, που είναι αρμόδιος για τις υποδομές και τα δίκτυα μεταφοράς και αποθήκευσης του καυσίμου. Η **ΔΕΣΦΑ** κατά το πρώτο εξάμηνο 2011 εμφάνισε κέρδη ύψους 51,1 εκατ. ευρώ, αγγίζοντας σχεδόν τα αντίστοιχα κέρδη για το σύνολο του 2010 (52,7 εκατ.), άνοδος που αποδίδεται, μεταξύ άλλων, και στην απελευθέρωση της αγοράς φυσικού αερίου, στο πλαίσιο της οποίας πάντως αυξήθηκαν τα τιμολόγια για τους καταναλωτές και από το φθινόπωρο με τις αυξήσεις των φόρων αναμένονται νέες ανατιμήσεις. Η αύξηση της ζήτησης φυσικού αερίου για τις ανάγκες της ηλεκτροπαραγωγής καθώς και η επέκταση της χρήσης του από επιχειρήσεις και νοικοκυριά αποτελούν δύο σημαντικούς παράγοντες για την άνοδο της κερδοφορίας, παρά τη γενικότερη πτώση της κατανάλωσης στο πλαίσιο της κρίσης⁴.
- Το Δημόσιο κατέχει το 55% της μεταλλοβιομηχανίας **ΛΑΡΚΟ**, η οποία για το 2010 επέδειξε κέρδη προ φόρων 6,4 εκατ. ευρώ. Η αύξηση της διεθνούς ζήτησης για νικέλιο και η σημαντική αύξηση της χρηματιστηριακής του τιμής συμβάλλουν στις εκτιμήσεις για αύξηση του κύκλου εργασιών το 2011 και ακόμα μεγαλύτερη αύξηση της κερδοφορίας, αφού το κόστος ανά μονάδα προϊόντος συνεχίζει να μειώνεται. Αξίζει να σημειωθεί ότι η ΛΑΡΚΟ δεν δέχεται καμία επιχορήγηση από τον Κρατικό Προϋπολογισμό, ενώ ταυτόχρονα καλύπτει το 6%-7% των αναγκών της Ε.Ε. σε νικέλιο, καθώς και σχεδόν το 2% της παγκόσμιας παραγωγής, ενώ οι εξαγωγές της αντιπροσωπεύουν ποσοστό πάνω από το 1% των συνολικών ελληνικών εξαγωγών. Επίσης απασχολεί 968 εργαζομένους. Εν ολίγοις, όχι μόνο

⁴ «ΔΕΠΑ: Αύξηση κερδών κατά 86,73% για το πρώτο εξάμηνο», *Αυγή*, 2/8/2011

Επιτροπή Μελετών & Τεκμηρίωσης της Κ.Ο. του ΣΥΡΙΖΑ

δεν επιβαρύνει το Δημόσιο, αλλά αντιθέτως αποτελεί μία μεγάλη βιομηχανία που αποφέρει κέρδη και συμβάλει στην ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας.

- Η ιδιωτικοποίηση των **Κρατικών Λαχείων** επίσης αποτελεί πλήγμα στα έσοδα του Δημοσίου. Η Διεύθυνση Κρατικών Λαχείων έχει συμβάλει σημαντικά ως τώρα στα έσοδα αλλά και στην άσκηση κοινωνικής πολιτικής. Πιο συγκεκριμένα, χαρακτηριστικό είναι ότι το Δημόσιο έχει τιτλοποιήσει από το 2001 τα έσοδα των Κρατικών Λαχείων η οποία θα διαρκέσει ως το 2013, βάσει της οποίας θα καλύπτονται δάνεια του δημοσίου ύψους 75 εκατ. ευρώ τον χρόνο. Τα υπόλοιπα κέρδη ενισχύουν τον Κρατικό Προϋπολογισμό, ενώ το 1% των κερδών επιχορηγεί το Ταμείο Αρωγής Αναπήρων, ενώ επίσης η Διεύθυνση Κρατικών Λαχείων ασφαλίζει τους λαχειοπώληδες στο ΙΚΑ και το ενισχύει αποδίδοντας σε αυτό το 1% των εσόδων του Λαϊκού Λαχείου. Εν ολίγοις, τα Κρατικά Λαχεία αποφέρουν τεράστια κέρδη με πολύ μικρό κόστος, ενισχύουν την κοινωνική πολιτική και για αυτό ιδιωτικοποιούνται.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΣΟΔΩΝ

Άγγελος Κούρος

Εισαγωγή

Από την πλευρά των φορολογικών εσόδων, ο προϋπολογισμός του 2012 *στηρίζεται σε παραδοχές που μπορεί να αμφισβητήσει ακόμη και πρωτοετής φοιτητής οικονομικού πανεπιστημίου*. Τα φορολογικά έσοδα πρέπει να αυξηθούν κατά 10,7% σε μια χρονιά που το ΑΕΠ της χώρας θα συρρικνωθεί κατά 2,8%, πάνω από το 20% του εργατικού δυναμικού θα υποστεί μείωση εισοδήματος, ενώ η ανεργία θα εκτοξευτεί στο υψηλότερο επίπεδο των τελευταίων 50 ετών.

Αν τα δύο προηγούμενα έτη το βάρος των φόρων το έφερε η έμμεση φορολογία, το 2012 θα είναι η χρονιά διόγκωσης της άμεσης φορολογίας, καθώς:

- Ψαλιδίζονται καθαροί μισθοί και συντάξεις, λόγω μείωσης του αφορολογήτου και είσπραξης της εισφοράς αλληλεγγύης του 2012 μέσω των απολαβών συνταξιούχων και μισθωτών.
- Εκτοξεύεται το ποσό του φόρου που θα πληρώσουμε με το εκκαθαριστικό του 2012, λόγω της ενίσχυσης των τεκμηρίων, της κατάργησης της έκπτωσης για τις αποδείξεις, του ψαλιδίσματος των φοροαπαλλαγών αλλά και της εφαρμογής νέας φορολογικής κλίμακας. Μέσω του εκκαθαριστικού της επόμενης χρονιάς, θα κληθούμε να πληρώσουμε και την εισφορά αλληλεγγύης για τα εισοδήματα του 2011.

Συνολικά, οι άμεσοι φόροι θα εκτοξευτούν στα 22,27 δισ. ευρώ από 17,85 δισ. ευρώ το 2011. Το πρόσθετο φορολογικό βάρος, ύψους 4,4 δισ. ευρώ, θα κληθούν να επωμισθούν κυρίως οι μισθωτοί και οι συνταξιούχοι, καθώς *οι επιχειρήσεις, λόγω της νέας κάμψης των κερδών και του μειωμένου συντελεστή 20% στα κέρδη, θα εισφέρουν 20% λιγότερους φόρους σε σχέση με το 2011* (1,89 δισ. ευρώ το 2012 από 2,4 δισ. ευρώ το 2011, δηλαδή 518 εκατ. ευρώ λιγότερα).

Φόροι στα ακίνητα

Από τους φόρους στα ακίνητα, το υπουργείο Οικονομικών προσβλέπει σε πρόσθετα φορολογικά έσοδα της τάξεως των 2,45 δισ. ευρώ. Πώς θα επιτευχθεί η αύξηση των εσόδων από τη συγκεκριμένη κατηγορία κατά... 247% σε σχέση με το 2011; Η κυβέρνηση προετοιμάζεται πυρετωδώς να εισπράξει την επόμενη χρονιά πολλούς φόρους κατοχής ακίνητης περιουσίας:

Επιτροπή Μελετών & Τεκμηρίωσης της Κ.Ο. του ΣΥΡΙΖΑ

- Το χαράτσι της ΔΕΗ, το οποίο εκτιμάται ότι θα αποφέρει 2,2 δισ. ευρώ περισσότερα από το 2011. Το τέλος για το 2012 θα αρχίσει να καταβάλλεται από τον Μάιο της επόμενης χρονιάς. Τον Ιανουάριο και τον Φεβρουάριο θα πρέπει να πληρώσουμε και τη δεύτερη δόση από το τέλος του 2011. Κρυφό «όπλο» μαζικής φορολόγησης για το υπουργείο Οικονομικών αποτελεί και η *αύξηση των αντικειμενικών αξιών των ακινήτων* (η οποία προαναγγέλλεται μέσα από την εισηγητική έκθεση του προϋπολογισμού). Ενεργοποίηση νέων τιμών ζώνης το 2012 σημαίνει αυτομάτως και αύξηση στο χαράτσι της ΔΕΗ σε ποσοστό που φτάνει και στο 33%.
- Μέσα στο 2012 αναμένεται να εισπραχθεί ο ΦΑΠ του 2010 (αφορά τα ακίνητα που είχαμε στην κατοχή μας την 1η Ιανουαρίου του 2010) αλλά και του 2011 (για τα ακίνητα που κατείχαμε την 1η Ιανουαρίου του 2011).
- Εκκρεμότητα υπάρχει και με την *έκτακτη εισφορά στη μεγάλη ακίνητη περιουσία*, η οποία κανονικά θα έπρεπε να έχει εισπραχτεί από το 2010.
- Την 1η Ιανουαρίου 2012 γεννάται νέα φορολογική υποχρέωση για την καταβολή του ΦΑΠ έτους 2012. Ο φόρος αυτός (που αφορά την ατομική ακίνητη περιουσία ύψους άνω των 200.000 ευρώ) θα είναι μεγαλύτερος από τον αντίστοιχο του 2011 αν οι αντικειμενικές αξίες αυξηθούν από την 1η Ιανουαρίου 2012.

Από την ανάλυση των στοιχείων του προϋπολογισμού προκύπτει:

Άμεσοι φόροι

Τα έσοδα από την άμεση φορολογία προβλέπεται το επόμενο έτος να διαμορφωθούν στα 24,2 δισ. Ευρώ, εμφανίζοντας αύξηση κατά 17,4% έναντι του 2011.

Ειδικότερα, με βάση την εισηγητική έκθεση του νέου προϋπολογισμού:

- Τα έσοδα από το φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων προβλέπονται αυξημένα κατά 29,1%, λόγω της μείωσης πολλών φοροαπαλλαγών και της πλήρους εφαρμογής των τεκμηρίων φορολόγησης, αλλά και της σημαντικής μείωσης του αφορολόγητου ορίου στην κλίμακα φορολογίας εισοδήματος στα 5.000 ευρώ.
- Τα έσοδα από το φόρο εισοδήματος νομικών προσώπων αναμένονται μειωμένα κατά 22%, λόγω των σημαντικών επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης στην κερδοφορία των επιχειρήσεων, αλλά και λόγω της μείωσης του συντελεστή φορολόγησης των αδιανέμητων κερδών από 24% σε 20% για τη χρήση 2011.
- Τα έσοδα από φόρους στην περιουσία εμφανίζονται σημαντικά ενισχυμένα το έτος 2012 κατά 217,6%, αφενός διότι το 2011 δεν εισπράττονται καθόλου έσοδα από το φόρο ακίνητης περιουσίας του οικείου έτους για τα φυσικά πρόσωπα, εξαιτίας τεχνικών προβλημάτων και αφετέρου λόγω της πλήρους απόδοσης του μέτρου της επιβολής του ειδικού τέλους στην ακίνητη περιουσία, μέσω των λογαριασμών της ΔΕΗ, το οποίο εκτιμάται ότι θα ενισχύσει τα έσοδα της εν λόγω κατηγορίας κατά 2,9 δισ. ευρώ.

Επιτροπή Μελετών & Τεκμηρίωσης της Κ.Ο. του ΣΥΡΙΖΑ

- Από άμεσους φόρους παρελθόντων οικονομικών ετών (ΠΟΕ) προβλέπεται να εισπραχθούν περίπου 2 δισ. ευρώ, στα ίδια επίπεδα με το 2011.

Έμμεσοι φόροι

Τα έσοδα από την έμμεση φορολογία προβλέπεται να διαμορφωθούν στα 29,08 δισ. ευρώ, στα ίδια περίπου επίπεδα με τα αντίστοιχα έσοδα του 2011, καθώς:

- Τα έσοδα από τον ΦΠΑ αναμένεται να εμφανίσουν μείωση 2% και να ανέλθουν σε 16.560 εκατ. ευρώ. Οι αρνητικές επιπτώσεις της ύφεσης στα επίπεδα της κατανάλωσης αναμένεται να μετριαστούν λόγω της πλήρους εφαρμογής του μέτρου αύξησης του συντελεστή ΦΠΑ στην εστίαση και στην αναγκαστική είσπραξη των ληξιπρόθεσμων οφειλών.
- Τα έσοδα από λοιπούς φόρους συναλλαγών προβλέπεται να ανέλθουν στα 1.048 εκατ. ευρώ, αυξημένα κατά 9,7%, λόγω της θετικής επίδρασης από την αύξηση των αντικειμενικών αξιών στα έσοδα από τις μεταβιβάσεις ακινήτων.
- Τα έσοδα από φόρους κατανάλωσης αναμένεται να ανέλθουν σε 10.629 εκατ. ευρώ, παρουσιάζοντας αύξηση κατά 2,3% συγκριτικά με το προηγούμενο έτος, λόγω της πλήρους απόδοσης της αύξησης του ΕΦΚ στον καπνό, καθώς και της περαιτέρω αύξησης του ΕΦΚ στο πετρέλαιο θέρμανσης.
- Από έμμεσους φόρους ΠΟΕ προβλέπονται μειωμένα έσοδα λόγω της απουσίας εσόδων προερχόμενων από την περαίωση ανέλεγκτων φορολογικών υποθέσεων που εμφανίστηκαν στα έσοδα των ετών 2010 και 2011.
- Τα έσοδα από λοιπούς έμμεσους φόρους προβλέπεται να αυξηθούν κατά 3,1%.

Μη φορολογικά έσοδα

Τα μη φορολογικά έσοδα αναμένεται να εμφανίσουν μείωση 28,5% έναντι του 2011 και να διαμορφωθούν σε 2.591 εκατ. ευρώ, λόγω της μη επανάληψης εσόδων του 2011. Τέτοιες περιπτώσεις είναι τα έσοδα από τα παράβολα για την υπαγωγή στη ρύθμιση αυθαιρέτων, οι καταπτώσεις εγγυήσεων φορέων εντός και εκτός γενικής κυβέρνησης, καθώς και μερίσματα οργανισμών, οι μετοχές των οποίων μεταβιβάζονται στο Ταμείο Αξιοποίησης Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου.

Μη τακτικά έσοδα

Τα έσοδα από καταργηθέντες ειδικούς λογαριασμούς προβλέπεται να διαμορφωθούν σε 879 εκατ. ευρώ, εμφανίζοντας μείωση 11,4% έναντι του προηγούμενου έτους, λόγω της μη εμφάνισης, πλέον, στα έσοδα του κρατικού προϋπολογισμού, του μερίσματος της ΟΠΑΠ ΑΕ. Τα έσοδα από το πρόγραμμα ενίσχυσης της ρευστότητας λόγω της χρηματοπιστωτικής κρίσης αναμένεται να ανέλθουν σε 1.174 εκατ. ευρώ και τα έσοδα από NATO σε 60 εκατ. ευρώ.

Ειδικά έσοδα από την εκχώρηση αδειών και δικαιωμάτων του Δημοσίου

Αναμένεται να εισπραχθούν 230 εκατ. ευρώ από την παράταση της σύμβασης παραχώρησης του Διεθνούς Αερολιμένα Αθηνών, ως έσοδα του προγράμματος αποκρατικοποιήσεων του ΜΠΔΣ, με ειδικό χειρισμό ως προς τους δημοσιονομικούς στόχους του προγράμματος.

Αχρεωστήτως εισπραχθέντα

Οι επιστροφές αχρεωστήτως εισπραχθέντων εσόδων το έτος 2012 προβλέπεται να διαμορφωθούν στα 3.800 εκατ. ευρώ και να επιστρέψουν στα φυσιολογικά, για το μέγεθος των εισπράξεων, επίπεδα, δεδομένου ότι δεν θα επαναληφθούν το 2012 οι αυξημένοι συμψηφισμοί επιστροφών με οφειλές προς το Δημόσιο, που είχαν συγκυριακό χαρακτήρα και έγιναν στο προηγούμενο έτος.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΕΣΟΔΩΝ ΤΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΤΟΥ 2012

1. Ύψος φορολογικών εσόδων, ως ποσοστό του ΑΕΠ, για τα έτη 2009, 2010, 2011 και 2012 μετά την αναθεώρηση του ΑΕΠ από την ΕΛΣΤΑΤ

Μια μόνιμη κριτική του τμήματος φορολογίας του ΣΥΝ είναι ότι τα φορολογικά έσοδα, ως ποσοστό του ΑΕΠ, υπολείπονται του αντίστοιχου μέσου όρου της ΕΕ, και αυτό είναι η πηγή πολλών δεινών για την χώρα. *Ωστόσο:*

Σύμφωνα με τον προϋπολογισμό του 2012 (και μετά την αναθεώρηση του ΑΕΠ από την ΕΛΣΤΑΤ, που ανακοινώθηκε στις 5/10/2011), παρόλη την ύφεση και την αποτυχία όλων σχεδόν των δεικτών που έχουν συντάξει το Υπουργείο και η τρόικα, τα φορολογικά έσοδα, ως προς το ΑΕΠ, βελτιώθηκαν τα προηγούμενα χρόνια, και το 2012 προβλέπεται εκτόξευση του σχετικού δείκτη στο **24,7% του ΑΕΠ**. Αν τελικά επαληθευτούν τα νούμερα του 2012, τότε η Ελλάδα θα έχει φτάσει τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, αφού το 2009 ο μέσος όρος της ΕΕ-27 ήταν 24,8% του ΑΕΠ και της ευρωζώνης ήταν 24,4% του ΑΕΠ.

Μια τέτοια διαπίστωση είναι πραγματικά εντυπωσιακή, όταν γνωρίζουμε ότι οι φορολογικοί συντελεστές των επιχειρήσεων μειώθηκαν, οι φοροαπαλλαγές των εφοπλιστών παραμένουν, η φορολόγηση καταθέσεων και κινητών αξιών είναι αμετάβλητη και η φοροδιαφυγή έχει αυξηθεί. *Όλο αυτό το βάρος έχει πέσει στις πλάτες των λαϊκών στρωμάτων, σε αντίθεση με ό,τι συμβαίνει στην υπόλοιπη ευρωζώνη.*

Επιτροπή Μελετών & Τεκμηρίωσης της Κ.Ο. του ΣΥΡΙΖΑ

	2009	2010	2011	2012
Φορολογικά έσοδα	49,724	51,266	49,702	53,301
ΑΕΠ	231,642	227,3	217,7	212,5
Ύψος φορολογικών εσόδων ως % ΑΕΠ	21,4	22,5	22,8	25,1

Το παραπάνω συμπέρασμα είναι μια πραγματική φορολογική ανατροπή για τα δεδομένα της Ελλάδας και σε σύγκριση με ό,τι συνέβαινε στο παρελθόν. Το δυστύχημα είναι ότι αυτή η προσαρμογή έγινε με τον πιο άδικο τρόπο.

2. Αναλογία άμεσων – έμμεσων φόρων

Υπάρχει πλέον μια ποιοτική αλλαγή στη φορολογία στην Ελλάδα. Παραδοσιακά, η αφαίμαξη των μισθωτών και συνταξιούχων γινόταν μέσω της έμμεσης φορολογίας. Αυτή την τακτική η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ την εξάσκησε στο έπακρο, αλλά πλέον το νέο εργαλείο αφαίμαξης των εισοδημάτων έχει γίνει η άμεση φορολογία. Αυτό φαίνεται καθαρά στον παρακάτω πίνακα, σύμφωνα με τον οποίο η αύξηση των άμεσων φόρων για το 2012 σε σχέση με το 2011 ανέρχεται στο 17,4%.

	2010	2011	2012	ΜΕΤΑΒΟΛΗ 2012/2011
ΑΜΕΣΟΙ	20,224	20,619	24,213	17,4
ΕΜΜΕΣΟΙ	31,042	29,084	29,088	0,0
ΣΥΝΟΛΟ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΣΟΔΩΝ	51,266	49,702	53,301	
ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΑΜΕΣΩΝ	0,39	41,5	45,4	
ΑΝΑΛΟΓΙΑ ΕΜΜΕΣΩΝ	0,61	58,5	54,6	
Ποσά σε δις ευρώ				

Επιτροπή Μελετών & Τεκμηρίωσης της Κ.Ο. του ΣΥΡΙΖΑ

Η σχέση έμμεσων – άμεσων φόρων διαμορφώνεται πλέον στο 54,6% έναντι 45,4% Ωστόσο, η βελτίωση της σχέσης αυτής οφείλεται κατά κύριο λόγο στη μεγαλύτερη φορολογική επιβάρυνση των λαϊκών στρωμάτων μέσω της αύξησης της άμεσης φορολογίας

3. Ανάλυση της αύξησης του ΦΠΑ

Η αύξηση των έμμεσων φόρων επήλθε κυρίως μέσω της αύξησης του ΦΠΑ. Μπορεί να φαίνεται ότι υπάρχει μια μείωση στο απόλυτο νούμερο του ΦΠΑ, αλλά, εάν το συγκρίνουμε με το ύψος του ΑΕΠ, βλέπουμε ότι η μεταξύ τους αναλογία αυξάνει σταθερά.

	2009	2010	2011	2012
ΦΠΑ	16.582	17.374	16.900	16.550
ΑΕΠ	231.642	227.318	217.771	212.544
% ΦΠΑ επί ΑΕΠ	7,16	7,64	7,76	7,80

4. Ανάλυση της άμεσης φορολογίας

Φορολογία φυσικών προσώπων

Δυστυχώς τα δεδομένα του προϋπολογισμού δεν μας δίνουν στοιχεία για να διαχωρίσουμε τα φυσικά πρόσωπα σε μισθωτούς-συνταξιούχους και επαγγελματίες (προσωπικές επιχειρήσεις, ελεύθεροι επαγγελματίες, μέλη Δ.Σ. κ.λπ.). Πάντως οι φόροι των φυσικών προσώπων αυξάνουν κατά το εντυπωσιακό ποσοστό του **29,1%** από το 2011 στο 2012 (από 8,272 σε 10,682 δις ευρώ). Να σημειώσουμε ότι στο προσχέδιο του προϋπολογισμού η προβλεπόμενη αύξηση ήταν της τάξης του 27,5%, δηλαδή μικρότερη!!!

Οι αλλαγές στην κλίμακα φυσικών προσώπων που έγιναν με το άρθρο 38 του πολυνομοσχεδίου για την εφεδρεία προβλέπουν έσοδα 2 δις ευρώ από την αλλαγή της κλίμακας και την κατάργηση των φοροαπαλλαγών. Επομένως, είναι πολύ πιθανό ο στόχος αυτός να πραγματοποιηθεί, αφού απευθύνεται σε προσωπικούς φόρους που θα καταλογίζονται στο ΑΦΜ των φορολογουμένων.

Επιτροπή Μελετών & Τεκμηρίωσης της Κ.Ο. του ΣΥΡΙΖΑ

Φορολογία νομικών προσώπων

Αντιθέτως, οι φόροι των νομικών προσώπων μειώνονται ως εξής:

	2009	2010	2011	2012
ΦΟΡΟΙ ΝΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ	3,813	3,167	2,765	2,157

Ας δώσουμε όμως εδώ ένα απολογιστικό στοιχείο για να καταλάβουμε την πορεία διαμόρφωσης της αναλογίας φόρων μεταξύ επιχειρήσεων και φυσικών προσώπων:

ΦΟΡΟΙ	2003	2012	ΜΕΤΑΒΟΛΗ
ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ	5,6	10,6	94,6%
ΝΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ	4,7	2,1	-55,3%
			Ποσά σε δις ευρώ

Το 2003 ο συντελεστής φορολόγησης των επιχειρήσεων ήταν 40%, ενώ τώρα έχει μειωθεί στο 20%. Από τότε λοιπόν που ξεκίνησαν οι μειώσεις των συντελεστών φορολόγησης των Α.Ε., **οι φόροι των φυσικών προσώπων σχεδόν διπλασιάστηκαν**, ενώ των νομικών προσώπων μειώθηκαν κατά 55%.

Ο υποδιπλασιασμός αυτός σε καμία περίπτωση *δεν* είναι αποτέλεσμα μόνο της κρίσης. Στον πίνακα που ακολουθεί φαίνεται ποιο είναι το αποτέλεσμα της μείωσης των συντελεστών στην περίοδο **πριν από την κρίση**:

	ΟΙΚ. ΕΤΟΣ 2004	ΟΙΚ. ΕΤΟΣ 2008	ΑΠΟΛΥΤΗ ΜΕΤΑΒΟΛΗ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ %
ΦΟΡΟΛΟΓΗΤΑ ΚΕΡΔΗ Ν.Π.	14,348	19,402	5,054	35%
ΦΟΡΟΙ Ν.Π.	4,775	4,713	-0,062	-2%
				Ποσά σε δις ευρώ

Επιτροπή Μελετών & Τεκμηρίωσης της Κ.Ο. του ΣΥΡΙΖΑ

Ενώ δηλαδή τα φορολογητέα κέρδη αυξήθηκαν **κατά 5 δις**, οι φόροι **μειώθηκαν**. Με αυτά τα φορολογητέα κέρδη όμως, αν ο συντελεστής παρέμενε στο 35% (αντί του 25%), το κράτος θα εισέπραττε το έτος 2008 **1,7 δις ευρώ** επιπλέον.

Για να έχουμε ένα μέτρο σύγκρισης στο πόσο συνεισφέρουν οι εταιρίες στα φορολογικά έσοδα, να πούμε ότι, ως ποσοστό του ΑΕΠ, οι φόροι τους ανέρχονται στο 1%, όταν στην ευρωζώνη ο μέσος όρος είναι 2,8% του ΑΕΠ.

ΕΤΟΣ	2012
ΦΟΡΟΙ ΝΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ	2,157
ΑΕΠ	212,544
%	1%

ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ

Δ. Παπαγιαννάκος

Αποτυχία του Μνημονίου

Οι δημόσιες δαπάνες αποτελούν μέρος προϋπολογισμών η βασική δομή των οποίων αποτυπώνεται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 1. Δομή του Προϋπολογισμού (σε δις ευρώ) και μακροοικονομικοί δείκτες

	2009	2010	2010	2010	2010	2011	2011	2011	2012	2012	2012
	Πραγματ	Μνημ. Μάι 10	Π-11 Δεκ 10	ΜΠΔΣ Ιουν 11	Π-2012 Νοε 11	Π-11 Δεκ 10	ΜΠΔΣ Ιουν 11	Π-2012 Νοε 11	ΜΠΔΣ Ιουν 11	Π-12 Νοε 11 χωρίς PSI	Π-12 Νοε 11 με PSI
ΕΣΟΔΑ	50,6	58,4	54,3	54,3	53,9	59,5	58,0	54,7	60,8	59,2	59,2
Τ.Πρ.	48,5	55,2	51,4	51,2	50,9	55,6	54,0	51,3	56,2	54,4	54,4
ΠΑΕ	2,0	3,3	2,9	3,1	3,1	3,9	3,9	3,4	4,6	4,8	4,8
ΔΑΠΑΝΕΣ	84,2	78,9	77,4	75,7	75,2	80,3	79,0	77,6	78,8	77,7	72,6
Τ.Πρ.	74,6	69,7	68,9	67,2	66,9	71,8	71,5	70,7	71,0	70,0	64,9
ΠΑΕ	9,6	9,2	8,5	8,4	8,4	8,5	7,5	6,9	7,7	7,7	7,7
Ισοζ.ΚρΠρ	-33,6	-20,5	-23,1	-21,4	-21,3	-20,9	-21,0	-22,96	-17,9	-18,5	-13,4
%ΑΕΠ	-14,3%	-8,9%	-9,9%	-9,3%	-9,4%	-9,1%	-9,8%	-10,5%	-7,8%	-8,7%	-6,3%
Ισοζ.Γενκ.	-36,3	-18,7	-21,9	-24,2	-24,1	-16,8	-16,3	-19,8	-12,9	-14,2	-11,4
%ΑΕΠ	-15,4%	-8,1%	-9,4%	-10,5%	-10,6%	-7,4%	-7,3%	-9,0%	-5,6%	-6,7%	-5,4%
ΑΕΠ	235,0	231,0	231,8	230,2	227,3	228,4	225,4	217,8	228,4	212,5	212,5
% Μεταβ	-2,0%	-4,0%	-4,2%	-4,5%	-3,5%	-3,0%	-3,5%	-5,5%	+0,8%	-2,8%	-2,8%
Ανεργία	9,1%	11,4%	12,1%	11,5%	11,9%	14,6%	14,5%	15,4%	15,0%	17,1%	17,1%
ΔΤΚ	1,3%	1,9%	4,6%	4,7%	4,7%	2,2%	2,9%	2,8%	1,0%	0,6%	0,6%

Πηγές: Προϋπολογισμός 2011, Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2011-2015 (ΜΠΔΣ), Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού 2012, Επικαιροποίηση ΜΠΔΣ.

Τα στοιχεία του πίνακα 1 αποτυπώνουν την **αποτυχία των μακροοικονομικών και δημοσιονομικών στόχων του Προγράμματος Οικονομικής Πολιτικής που εφαρμόζεται στο πλαίσιο του Μνημονίου.**

Μακροοικονομική αποτυχία

Όσον αφορά τα μακροοικονομικά δεδομένα, ενδεικτικά επισημαίνουμε ότι στον Προϋπολογισμό του 2012 (Π-2012) προβλέπεται η ύφεση το 2011 (-5,5% του ΑΕΠ) να είναι βαθύτερη από αυτήν του 2010 και προβλέπεται επίσης ύφεση (-2,8%) και για το 2012 παρόλο που πριν από 5 μήνες (στο ΜΠΔΣ τον Ιούνιο) για το 2012 προβλεπόταν ισχνη ανάπτυξη (+0,8%) και για το 2011 προβλεπόταν πολύ μικρότερη ύφεση (-3,5%), μικρότερη ακόμα και από εκείνη (-4,5% προς αναθεώρησης στοιχείων ΑΕΠ από την ΕΛΣΤΑΤ) του 2010. Επισημαίνουμε επίσης ότι η εκτίμηση για το ΑΕΠ του 2011 (περίπου 218 δις ευρώ) στον Π-2012 είναι μικρότερη από το προσχέδιο του Π-2012 (220 δις ευρώ) και παρόλα αυτά το ποσοστό της ύφεσης το 2011 παραμένει σταθερό

Επιτροπή Μελετών & Τεκμηρίωσης της Κ.Ο. του ΣΥΡΙΖΑ

στο -5,5%. Αυτό συμβαίνει διότι η ΕΛΣΤΑΤ προχώρησε σε αναθεώρηση των στοιχείων του ΑΕΠ για την περίοδο 2006-2010 που οδήγησε σε μείωση του ΑΕΠ του 2010 και ως εκ τούτου σε μείωση του ποσοστού της ύφεσης του 2011. Χωρίς την εν λόγω αναθεώρηση της ΕΛΣΤΑΤ και σύμφωνα με τα στοιχεία του Π-2012 για το ΑΕΠ και τον πληθωρισμό του 2011, η ύφεση το 2011 θα ήταν όχι -5,5% αλλά -6,7% του ΑΕΠ. Τέλος υπογραμμίζουμε ότι σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ η ύφεση του 2011 στο 9μηνο προσεγγίζει το -7% του ΑΕΠ.

Δημοσιονομική αποτυχία

Οι μακροοικονομικές αστοχίες συνοδεύονται από εντονότερες δημοσιονομικές αστοχίες. Συγκεκριμένα και ενδεικτικά, επισημαίνουμε τα εξής:

Το 2010, το έλλειμμα της Γενικής Κυβέρνησης (κατά ESA95), αντί για 18,7 δις ευρώ (ή 8,1% του ΑΕΠ) που ήταν ο στόχος του Μνημονίου τον Μάιο 2010, ανήλθε τελικά στα 24,1 δις (10,6% του ΑΕΠ) δηλαδή 5,4 δις ή 29% πάνω από τον στόχο του Μνημονίου. Το 2011, το έλλειμμα της ΓΚ αντί για 16,8 δις ευρώ (-7,4% του ΑΕΠ) που ήταν ο στόχος στον Π-2011, προβλέπεται στον Π-2012 ότι τελικά θα ανέλθει στα 19,7 δις (-9% του ΑΕΠ), αυξημένο κατά 3,1 δις ή 18% σε σχέση με το προϋπολογιζόμενο. Βέβαια, το πιθανότερο είναι ότι η εν λόγω πρόβλεψη για το 2011 θα αποδειχτεί αισιόδοξη (ιδιαίτερα αν κρίνουμε από την περσινή εμπειρία όπου το ίδιο έλλειμμα για το 2010 έκλεισε τελικά (;) κατά 1,2% του ΑΕΠ υψηλότερα απ' όσο εκτιμούσε ο προϋπολογισμός). Το εντυπωσιακότερο όλων, όμως, είναι ότι το έλλειμμα του κρατικού προϋπολογισμού το 2011, από μείωση κατά 9,5% σε σχέση με το 2010 που έθετε ως στόχο ο Π-2011, τελικά, σύμφωνα με τον Π-2012, θα αυξηθεί κατά περίπου 8% (από 21,3 δις το 2010 σε 22,96 δις το 2011) και αυτό συμβαίνει παρόλο που τα δημοσιονομικά μέτρα (μειώσεις μισθών-συντάξεων και αυξήσεις φόρων κ.λπ.) που ελήφθησαν το 2011 υπερβαίνουν τα 23 δις ευρώ! [14,3 δις στον Π/2011 τον Δεκ 11 + 6,7 δις στο ΜΠΔΣ τον Ιουν 11 + 2,1 δις στο Προσχέδιο του Π12 τον Οκτ 11].

Οι παραπάνω δημοσιονομικές αστοχίες του 2010 και ιδιαίτερα του 2011 καθιστούν μη επιτεύξιμους τους δημοσιονομικούς στόχους του 2012, ακόμη κι αν ληφθούν (όπως συνέβη το 2011) πρόσθετα δημοσιονομικά μέτρα. Αυτό συμβαίνει για δύο κυρίως λόγους: (i) η πολιτική του μνημονίου τα 2 χρόνια εφαρμογής της έχει προκαλέσει ιδιαίτερα μεγάλη ύφεση και έχει εκτινάξει τόσο πολύ την ανεργία (στο 18,4% τον Αυγ 2011) που αφενός είναι πλέον αδύνατο να μαζευτούν τα φορολογικά έσοδα που προϋπολογίζονται για το 2012 και αφετέρου έχουν αυξηθεί οι ανάγκες για κοινωνικές δαπάνες (ii) η λήψη πρόσθετων δημοσιονομικών μέτρων το 2012 θα επιδεινώσει παραπέρα την ύφεση, την ανεργία και την φτώχεια, πράγμα που θα υπονομεύσει την επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων. Βρισκόμαστε δηλαδή ήδη στον φαύλο κύκλο: μέτρα λιτότητας-ύφεση-ανεργία-δημοσιονομικές αστοχίες-νέα μέτρα λιτότητας-βαθύτερη ύφεση-υψηλότερη ανεργία – μεγαλύτερες δημοσιονομικές αστοχίες.

Το ότι κυβέρνηση και τρόικα συνεχίζουν την ίδια πολιτική λιτότητα παρά το γεγονός ότι αυτή δημιουργεί ύφεση, ανεργία και φτώχεια, τα οποία με τη σειρά τους οδηγούν σε δημοσιονομικό ναυάγιο, επιβεβαιώνει τον ισχυρισμό μας ότι ο κεντρικός στόχος των κυρίαρχων οικονομικών, πολιτικών και μιντιακών δυνάμεων δεν είναι η δημοσιονομική εξυγίανση αλλά η συνέχιση της επίθεσης ενάντια στην εργασία, τη μικρομεσαία επιχειρηματικότητα και τον δημόσιο πλούτο.

Δημοσιονομική αδιαφάνεια

Αξίζει επίσης να επισημανθεί το εξής στοιχείο αδιαφάνειας του κρατικού προϋπολογισμού του 2012. Στον Πίνακα 3.17 (σελ 69 της εισηγητικής έκθεσης του Π-2012) όπου αναλύεται το σύνολο των δαπανών του τακτικού προϋπολογισμού, στην γραμμή 27 καταγράφονται για το 2012 δαπάνες ύψους 6 δις ευρώ υπό τον τίτλο 'Γενικές κρατικές δαπάνες (τακτοποίηση υποχρεώσεων ΠΟΕ φορέων γενικής κυβέρνησης)'. Η δαπάνη αυτή δεν παρουσιάζεται τα προηγούμενα έτη και στο κείμενο της εισηγητικής δεν αναλύεται καθόλου. Αποτελεί στοιχείο δημοσιονομικής αδιαφάνειας και επιτρέπει το 'μαγείρεμα' των ελλειμμάτων των παρελθόντων ετών (πχ του 2010 και του 2011). Αυτό δεν είναι το μοναδικό στοιχείο αδιαφάνειας στον Π-2012, αφού πχ για το έτος 2010, ο Π-2012 (Πίνακας 3.4. σελ 49 Εισηγητικής Έκθεσης) αναγράφει εθνολογιστικές προσαρμογές κεντρικής κυβέρνησης ύψους -10,78 δις ευρώ παρόλο που μόλις πριν από 5 μήνες, τον Ιούνιο, στο ΜΠΔΣ αυτές καταγράφονταν στο ύψος των -4,15 δις ευρώ και μάλιστα ως "πραγματοποιήσεις" (όχι δηλαδή ως "εκτίμηση") αφού το έτος 2010 δημοσιονομικά είχε ήδη λήξει. Δεν λησμονούμε ότι ο ΥΠΟΙΚ οδήγησε σε παραίτηση την ηγεσία του Γραφείου Προϋπολογισμού της Βουλής (και το ίδιο σε αδράνεια) παρόλο που αυτό θα μπορούσε να βελτιώσει την δημοσιονομική διαφάνεια.

Στη συνέχεια παρουσιάζεται η δομή των δαπανών του τακτικού προϋπολογισμού και η δομή των πρωτογενών δαπανών.

Δαπάνες Τακτικού Προϋπολογισμού

Στον παρακάτω πίνακα καταγράφεται η δομή των συνολικών δαπανών του τακτικού προϋπολογισμού (πλην χρεολυσίων και άλλων ειδικών δαπανών) και ακολουθούν ορισμένες παρατηρήσεις επί της δομής αυτής. Εκτός από τις πρωτογενείς δαπάνες, συμπεριλαμβάνονται δαπάνες για πληρωμή τόκων, για εξοπλιστικά προγράμματα του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας, για την επιχορήγηση νοσηλευτικών ιδρυμάτων για εξόφληση παλαιών οφειλών και για την πληρωμή των εγγυήσεων που εκτιμάται ότι θα καταπέσουν σε βάρος του Ελληνικού Δημοσίου για φορείς που έχουν κατηγοριοποιηθεί εντός και εκτός γενικής κυβέρνησης.

Επιτροπή Μελετών & Τεκμηρίωσης της Κ.Ο. του ΣΥΡΙΖΑ

Πίνακας 2. Δαπάνες Τακτικού Προϋπολογισμού (δισ ευρώ)

	2009	2010	2010	2011	2011	2011	2011	2012	2012	2012	2012
		ΜΠΔΣ Ιουν 11	Π-2012	Π-2011 Δεκ 10	ΜΠΔΣ Ιουν 11	Πρ2012 Οκτ 11	Π-2012 Νοε 11	ΜΠΔΣ Ιουν11	Πρ2012 Οκτ 11	Π-2012 χωρ PSI	Π-2012 με PSI
ΣΥΝ.ΔΑΠΑΝ.	74,6	67,2	66,8	71,8	71,5	71,2	70,7	71,0	70,4	70,0	64,9
ΠΡΩΤΟΓΕΝ.	58,04	51,66	52,18	52,67	52,05	51,84	51,83	50,67	49,18	49,09	49,09
ΤΟΚΟΙ	12,3	13,2	13,2	15,9	16,0	16,3	16,4	16,9	17,9	17,90	12,75
ΚΑΤΑΠΤΩΣ. ΕΓΓΥΗΣΕΩΝ	0,58	0,97		1,20	1,47	1,48	1,48	1,65	1,62	1,62	1,62
ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΙ (ταμειακή βάση)	2,17	1,02	1,02	1,60	1,50	1,10	0,60	1,50	1,30	1,00	1,00
ΠΑΛ. ΧΡΕΗ ΝΟΣ/ΜΕΙΩΝ	1,5	0,37	0,37	0,45	0,45	0,45	0,45	0,35	0,40	0,40	0,40

Ακολουθούν ορισμένες παρατηρήσεις-επισημάνσεις

Εξοικονόμηση από «κούρεμα»: Ούτε μισό ευρώ δεν κατευθύνεται προς τις Δημόσιες Επενδύσεις

Σύμφωνα με την Εισηγητική Έκθεση, αν επιτευχθεί το PSI, θα εξοικονομηθούν το 2012 δαπάνες για τόκους ύψους λίγο πάνω από τα 5 δισ ευρώ. Από την εξοικονόμηση αυτή, όμως, όπως προκύπτει από τον Πίνακα 1 παραπάνω, δεν κατευθύνεται ούτε μισό ευρώ για αυξηθούν οι δαπάνες του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων. Οι δαπάνες του ΠΔΕ το 2012 προϋπολογίζονται στο ίδιο ύψος με αυτό του ΜΠΔΣ φέτος τον Ιούνιο. Η καθήλωση το 2012 των δαπανών του ΠΔΕ στα προϋπολογιζόμενα γίνεται όταν τα δύο προηγούμενα έτη, για να καλυφθούν τα ελλείμματα, οι δαπάνες του ΠΔΕ μειώθηκαν σημαντικά σε σχέση με τις αρχικώς προϋπολογιζόμενες: το 2010 μειώθηκαν κατά 1,8 δισ καταλήγοντας στα 8,5 δισ και το 2011 εκτιμάται ότι θα μειωθούν κατά 1,6 δισ καταλήγοντας στα 6,9 δισ ευρώ. **Η καθήλωση των δαπανών του ΠΔΕ, παρόλο που το «κούρεμα» αποδεδειγμένα δημόσιους πόρους, καταδεικνύει με απaráμιλλη ενάργεια το πόσο διαφορετικό είναι το «κούρεμα» του δημόσιου χρέους που σχεδιάζει η κυβέρνηση (μαζί με τους δανειστές και υπέρ αυτών) από την θέση του ΣΥΡΙΖΑ για αναδιάρθρωση και διαγραφή μέρους του χρέους υπέρ των κοινωνικών αναγκών.**

Η άγρια λιτότητα δεν βελτιώνει τα δημόσια οικονομικά (το 2011). Αντ' αυτού πληρώνει τις δικές της επιπτώσεις, τους δανειστές και τη φοροδιαφυγή.

Παρά την άγρια λιτότητα που επιβλήθηκε τα έτη 2010 και 2011, οι συνολικές δαπάνες του τακτικού προϋπολογισμού το 2011 (70,7 δισ) σε σχέση με το 2010 (66,8 δισ) προβλέπεται να αυξηθούν κατά περίπου 4 δισ ευρώ (βλ. Πίνακα 2). Η αύξηση αυτή

συμβαίνει παρά τη σημαντική μείωση το 2011 των δαπανών του ΠΔΕ κατά 1,6 δις (περίπου 19%) σε σχέση με το 2010. Πρόκειται για χάσμα ύψους 4+1,6 ίσον 5,6 δις ευρώ. Τίθεται λοιπόν το ερώτημα που πήγαν αυτά τα 5,6 δις ευρώ δηλαδή το ερώτημα: «τι ακριβώς πλήρωσε η λιτότητα των δύο τελευταίων ετών;». Την απάντηση στο ερώτημα αυτό τη δίνουν οι Πίνακες 2 και 3. Συγκεκριμένα, στον Πίνακα 2 βλέπουμε ότι - σε σχέση με το 2010 - το 2011 προβλέπεται να αυξηθούν οι δαπάνες για τόκους κατά 3,1 δις (αύξηση περίπου 24%) και για καταπτώσεις εγγυήσεων σε βάρος του Ελληνικού Δημοσίου κατά 0,5 δις ευρώ. Επίσης, στον Πίνακα 3, παρακάτω, βλέπουμε ότι - σε σχέση με το 2010 - το 2011 προβλέπεται να αυξηθούν οι δαπάνες για Κοινωνική Ασφάλιση και Περίθαλψη κατά περίπου 2 δις ευρώ. Ωστόσο, η εν λόγω αύξηση των δαπανών για κοινωνική ασφάλιση δεν γίνεται διότι βελτιώθηκαν οι κοινωνικές παροχές (το αντίθετο ισχύει) αλλά διότι κατάρρευσαν τα έσοδα των ασφαλιστικών ταμείων εξαιτίας της υψηλής ανεργίας, της μείωσης μισθών σε δημόσιο και ιδιωτικό τομέα και της επέκτασης των ελαστικών σχέσεων εργασίας. Επίσης αυξήθηκαν οι ανάγκες για επιδόματα ανεργίας. Ιδού λοιπόν που πήγαν τα 5,6 δις: στις επιπτώσεις της λιτότητας (ύφεση, ανεργία, καταπτώσεις εγγυήσεων) 2+0,5 δις και στους δανειστές του ελληνικού δημοσίου 3,1 δις. Αν συνυπολογίσουμε το γεγονός ότι παρά τις αλληπάλληλες αυξήσεις των φόρων που πλήττουν τα χαμηλά και μεσαία εισοδήματα, τα φορολογικά έσοδα το 2011 (49,7 δις) εκτιμώνται πάνω από 3 δις χαμηλότερα από τα αρχικώς προϋπολογιζόμενα (52,9 δις) και χαμηλότερα από τα έσοδα του 2010 (51,3 δις), πράγμα που δείχνει ότι η φοροδιαφυγή ζει και βασιλεύει, τότε μπορούμε με ασφάλεια να καταλήξουμε στο εξής συμπέρασμα: **το 2011, οι απίστευτες περικοπές μισθών, συντάξεων και κοινωνικής πρόνοιας που αποφασίστηκαν στο πλαίσιο του Μνημονίου κατευθύνθηκαν ως επί τω πλείστον στην αύξηση των δαπανών για την αποπληρωμή των τόκων, την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της λιτότητας (κυρίως στα ασφαλιστικά ταμεία) και τη συνέχιση της φοροδιαφυγής και της φοροασυλίας του μεγάλου πλούτου. Με άλλα λόγια, η λιτότητα των δύο τελευταίων χρόνων πλήρωσε τις επιπτώσεις της, τους δανειστές και τη φοροδιαφυγή.**

Μείωση δημόσιων δαπανών: Σκανδαλώδεις οι κυβερνητικές επιλογές

Το συνολικό ύψος και η δομή των δαπανών του τακτικού προϋπολογισμού διαψεύδει την εξής επιχειρηματολογία του κ. Βενιζέλου ΥΠΟΙΚ με την οποία επιχειρείται να δικαιολογηθούν οι άγριες περικοπές μισθών, συντάξεων και κοινωνικών παροχών που έχουν συμβεί τα τελευταία 2 χρόνια και σχεδιάζονται για τα επόμενα: «δεν μπορούμε να κόψουμε παρά μόνο από μισθούς και συντάξεις διότι οι δημόσιες δαπάνες είναι περίπου 70 δις [πράγμα το οποίο είναι σωστό] εκ των οποίων τα περίπου 7 δις είναι λειτουργικές δαπάνες που δεν μπορούν να συρρικνωθούν άλλο [πράγμα το οποίο ενδεχομένως να είναι σωστό ως προς το νόμωρο (βλ. τον πίνακα 3 παρακάτω) αλλά είναι οπωσδήποτε λάθος ως προς τη μη δυνατότητα για παραπέρα συρρίκνωση] και

Επιτροπή Μελετών & Τεκμηρίωσης της Κ.Ο. του ΣΥΡΙΖΑ

τα υπόλοιπα πάνε για μισθούς και συντάξεις [πράγμα το οποίο είναι χοντρό ψέμα, ακόμα κι αν συμπεριλάβουμε τις δαπάνες για κοινωνική πρόνοια (βλ. πίνακα 3 παρακάτω)]. Το γιατί το τελευταίο είναι χοντρό ψέμα το καταδεικνύει ο παραπάνω πίνακας 2, όπου φαίνεται ότι από τα περίπου 70 δις ευρώ δημόσιες δαπάνες για το 2012 (χωρίς το PSI) τα 18 δις περίπου είναι για τόκους, το 1,6 δις για καταπτώσεις εγγυήσεων και το 1,3 δις για εξοπλιστικά προγράμματα. Επίσης, στον πίνακα 3 παρακάτω φαίνεται ότι η δημόσια δαπάνη για μισθούς και συντάξεις ανέρχεται το 2009 περίπου στα 25 δις και το 2012 περίπου στα 20 δις ευρώ ενώ, αν συμπεριλάβουμε και τις δαπάνες για κοινωνικό κράτος και την τοπική αυτοδιοίκηση, οι δαπάνες αυτές ανέρχονται από περίπου 50 δις το 2009 έως περίπου 40 δις ευρώ το 2012. , ποσά που είναι σημαντικά χαμηλότερα από τα 63 δις που υπονοεί το επιχείρημα του ΥΠΟΙΚ.

Η παραπάνω ανάλυση καταδεικνύει ότι **ενώ υπάρχουν περιθώρια εξοικονόμησης δημόσιων δαπανών πέρα από την περικοπή μισθών, συντάξεων και κοινωνικών παροχών, η κυβέρνηση αρνείται σκανδαλωδώς να τα εκμεταλλευτεί**. Ενδεικτικά αναφέρουμε τα εξής: (i) ενώ η αξιοποίηση της ακίνητης περιουσίας του δημοσίου θα μπορούσε να μειώσει τις δαπάνες για ενοίκια, η κυβέρνηση σχεδιάζει να αυξήσει τις δαπάνες αυτές μέσω της πρακτικής της πώλησης (ακινήτων του δημοσίου) και επαναμίσθωσης (από το δημόσιο), (ii) ενώ θα μπορούσε όλα τα δημόσια κτήρια να συμμετέχουν στα προγράμματα επιδότησης των ΑΠΕ, και έτσι να μειωθούν σε πρώτη φάση οι δημόσιες δαπάνες για ηλεκτρική ενέργεια και αργότερα να υπάρχουν ακόμη κι επιπλέον δημόσια έσοδα, η κυβέρνηση προτιμά να κατευθύνει τους πόρους για τις ΑΠΕ στις τσέπες πλούσιων ιδιωτών εξασφαλίζοντάς τους σίγουρη κερδοφορία, (iii) ενώ η κυβέρνηση θα μπορούσε να ελαχιστοποιήσει τις δαπάνες προς ιδιώτες για κάλυψη λειτουργικών αναγκών του δημοσίου, η ίδια επιλέγει σκανδαλωδώς μέσω εκτεταμένου outsourcing (τελευταίο κρούσμα η είσπραξη δημοσίων εσόδων) να κρατά τις δαπάνες αυτές σε υψηλά επίπεδα (χάριν βεβαίως των ιδιωτών-προμηθευτών των αντίστοιχων αγαθών και υπηρεσιών).

Εκρηκτική αύξηση των καταπτώσεων εγγυήσεων / Τι θα γίνει με τις εγγυήσεις προς τις τράπεζες;

Στον Πίνακα 2 παραπάνω καταγράφεται εκρηκτική αύξηση των δημόσιων δαπανών το 2011 και το 2012 σε σχέση με το 2009 για καταπτώσεις εγγυήσεων (πάνω από 1 δις ευρώ για το 2012, δηλαδή αύξηση κατά 179%!). Το γεγονός αυτό είναι ιδιαίτερα ανησυχητικό διότι η συνέχιση της πολιτικής του Μνημονίου (δηλαδή η «οικονομική πολιτική που συνοδεύει τη νέα δανειακή σύμβαση» όπως είπε ο νέος Πρωθυπουργός κατά συζήτηση των Προγραμματικών Δηλώσεων) καθώς θα επιτείνει την ύφεση αναμένεται να εκτοξεύσει τις δαπάνες για καταπτώσεις εγγυήσεων πολύ περισσότερο απ' όσο προϋπολογίζεται. Επιπλέον, πέρα από τις εν λόγω εγγυήσεις που

Επιτροπή Μελετών & Τεκμηρίωσης της Κ.Ο. του ΣΥΡΙΖΑ

καταγράφονται στον Προϋπολογισμό, το Ελληνικό Δημόσιο έχει δώσει επιπλέον εγγυήσεις κάμποσες δεκάδες δις ευρώ στις τράπεζες; Στην εισηγητική έκθεση, απάντηση στο ακανθώδες ερώτημα «τι πρόκειται να γίνει με τις εγγυήσεις προς τις τράπεζες;» δεν υπάρχει.

Πρωτογενείς Δαπάνες

Στον Πίνακα 3 αναλύεται η δομή των πρωτογενών δαπανών του τακτικού προϋπολογισμού και ακολουθούν ορισμένες παρατηρήσεις επί της δομής αυτής.

Πίνακας 3. Πρωτογενείς δαπάνες του τακτικού προϋπολογισμού (δις ευρώ)

	2009	2010	2010	2011	2011	2011	2012	2012	Μετ	Μετ
		ΜΠΔΣ Ιουν 11	Π2012 Νοε 11	Π-2011 Δεκ 10	ΜΠΔΣ Ιουν 11	Π-2012 Νοε 11	ΜΠΔΣ Ιουν11	Π-2012 Νοε 11	2012 2011	2012 2009
Πρωτογενείς Δαπάνες	58,04	51,66	52,18	52,67	52,05	51,83	50,67	49,09	-5,3%	-15,4%
Μισθοί-Συνταξ – Προσθ. Παροχ.	24,49	22,14	21,91	21,59	21,63	21,73	20,85	20,30	-5,5%	-17,1%
Αποδοχές και πρόσθ παροχ.	17,88			15,33	15,37	15,23	14,38	13,72	-9,9%	-23,3%
Συντάξεις	6,61	6,26	6,25	6,26	6,26	6,50	6,47	6,58		
Κοινωνική Ασφ. & Περιθ.	17,78	15,75	15,75	16,65	17,41	17,67	15,17	15,91	-9,9%	-10,5%
Λειτουργικές και άλλες	9,33	8,11	8,33	7,87	7,26	7,28	7,51	7,27	-0,01%	-22,0%
Αποδιδόμενοι πόροι	6,45	5,66	6,19	5,98	5,16	5,06	5,62	4,44	-12,2%	-31,0%
Αποθεματικό	0	0	0	0,58	0,58	0,27	1,52	1,00		

Ακολουθούν ορισμένες παρατηρήσεις-επισημάνσεις

Η βίαη λιτότητα συνεχίζεται επιθετικότερα

-- Η προϋπολογιζόμενη για το 2012 μείωση των πρωτογενών δαπανών κατά 2,7 δις (- 5,3%) σε σχέση με το 2011, σχεδιάζεται να επιτευχθεί, ως επί τω πλείστον, μέσα από τη μείωση των δαπανών για μισθούς και συντάξεις δημοσίου κατά 1,4 δις (-5,5%) και την μείωση των κοινωνικών δαπανών κατά περίπου 1,75 δις (-10%). Αυτό σημαίνει ότι το 2012 συνεχίζεται η άγρια λιτότητα των 2 προηγούμενων ετών και μάλιστα με ακόμη πιο επιθετικό τρόπο, δεδομένου ότι περικόπτονται περαιτέρω μισθοί και συντάξεις που έχουν ήδη περικοπεί! Η μείωση το 2012 σε σχέση με το 2009 πάνω από 23% της δαπάνης για μισθούς των εργαζόμενων στον στενό δημόσιο τομέα είναι τερατώδης δεδομένου ότι «κανονικά» θα έπρεπε να υπάρχει αύξηση (ωρίμανση, προαγωγές,

αύξηση λόγω πληθωρισμού). Αν στη μείωση αυτή συνυπολογιστεί και η υπέρμετρα αυξημένη άμεση φορολογία (μείωση αφορολόγητου στις 5.000 ευρώ, έκτακτες εισφορές, χαράτσια ακινήτων κλπ) τότε την τριετία 2010-2012 η μέση απώλεια του καθαρού εισοδήματος για τους δημοσίους υπαλλήλους πρέπει να υπερβαίνει το 30% ίσως και το 40%. Αυτό το μειωμένο εισόδημα πρέπει επιπλέον να αντιμετωπίσει αφενός τον υψηλότερο πληθωρισμό του 2010 (4,7%) και 2011 (2,8%, εκτίμηση) που προκάλεσε κυρίως η επίσης υπέρμετρη αύξηση της έμμεσης φορολογίας και αφετέρου τις συνέπειες της μείωσης των κοινωνικών δαπανών (πχ μεγάλη αύξηση συμμετοχής στην ιατροφαρμακευτική περίθαλψη). Πρόκειται κυριολεκτικά για εισοδηματική εξαθλίωση! Παρόμοια ισχύουν για τις μειώσεις των συντάξεων. Η εξαθλίωση αυτή συμπαρασύρει ήδη προς τα κάτω τους μισθούς στον ιδιωτικό τομέα και οδηγεί σε λουκέτο δεκάδες χιλιάδες μικρομάγαζα. Έτσι βαθαίνει η ύφεση και αυξάνεται η ανεργία, ακυρώνοντας το όποιο δημοσιονομικό όφελος.

Σχεδιάζεται απάνθρωπη μείωση κοινωνικών δαπανών. Κίνδυνος κατάρρευσης των ασφαλιστικών ταμείων

Όπως φαίνεται στον Πίνακα 3, το 2011 οι δαπάνες (17,67 δις) για κοινωνική ασφάλιση και περίθαλψη εκτιμάται ότι θα αυξηθούν περίπου κατά 2 δις ευρώ σε σχέση με το 2010 (15,75 δις). Πρόκειται για ετήσια αύξηση κατά περίπου 12%, που επαναφέρει τις δαπάνες αυτές στα επίπεδα του 2009. Ωστόσο, η αύξηση αυτή δεν οφείλεται σε κάποια διεύρυνση των κοινωνικών παροχών (ανύπαρκτη άλλωστε), αλλά στις αυξημένες ανάγκες των ασφαλιστικών ταμείων και του ΟΑΕΔ εξαιτίας της μείωσης των εισφορών που προκαλεί η μεγάλη ανεργία, η μείωση των μισθών και η γοργή επέκταση των ελαστικών και κακοπληρωμένων σχέσεων εργασίας. Αυτό όμως που χρήζει ιδιαίτερης προσοχής και επισήμανσης είναι το εξής: παρόλο που για το 2012 προβλέπεται περαιτέρω αύξηση της ανεργίας (πολύ μεγαλύτερη από το 17,1% που την εκτιμά η Εισηγητική Έκθεση και οπωσδήποτε πάνω από το 20%), παρόλο που για το 2012 προβλέπεται περαιτέρω μείωση μισθών τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα, παρόλο που τα παραπάνω θα μειώσουν δραματικά τους πόρους των ασφαλιστικών ταμείων και του ΟΑΕΔ, εντούτοις η κυβέρνηση σχεδιάζει να μειώσει το 2012 τις δαπάνες για κοινωνική ασφάλιση και περίθαλψη κατά περίπου 10%! Για παράδειγμα, η προϋπολογιζόμενη μείωση της δαπάνης για το ΙΚΑ υπερβαίνει το 40%. Αυτό είναι απλώς απάνθρωπο. Εάν συμβεί, τα ασφαλιστικά ταμεία και μαζί με αυτά οι συντάξεις θα καταρρεύσουν, εκτός κι αν επιβληθεί πρόσθετη περικοπή στις ήδη μειωμένες συντάξεις, πράγμα επίσης απάνθρωπο. Οι κυβερνητικοί σχεδιασμοί εδώ (όπως και σε άλλους τομείς) είναι άκρως επικίνδυνοι.

Οι λειτουργίες των δήμων απειλούνται με κατάρρευση

Ο κύριος όγκος της κατηγορίας «αποδιδόμενοι πόροι» κατευθύνεται προς την τοπική Αυτοδιοίκηση, κυρίως προς του Δήμους. Όπως φαίνεται στον Πίνακα 3, η κυβέρνηση σχεδιάζει να μειώσει τους πόρους αυτούς το 2012 κατά περίπου 12% σε σχέση με το 2011. Η μείωση αυτή αφορά σχεδόν αποκλειστικά τους πόρους για τους ΟΤΑ α' βαθμού, δηλαδή για τους Δήμους. Πράγματι, στην Εισηγητική Έκθεση σελ. 66 (Πίνακας 3.14) διαβάζουμε ότι οι πόροι αυτοί σχεδιάζεται να μειωθούν το 2012 (2,6 δις) κατά 21,8% σε σχέση με το 2011 (3,34 δις), παρόλο που το 2011 μειώθηκαν σε σχέση με το 2010 (4,1 δις) κατά 18,5%. Αν λάβουμε υπόψη ότι πολλές από τις λειτουργίες των Δήμων βρίσκονται ήδη σε οριακό σημείο, τότε καταλαβαίνουμε ότι η εν λόγω περαιτέρω μείωση της χρηματοδότησής θα τις οδηγήσει σε κατάρρευση. Η μείωση αυτή σηματοδοτεί επίσης αυξήσεις δημοτικών φόρων και τελών, εκποίησης δημοτικής περιουσίας και ενδεχομένως απολύσεις δημοσίων υπαλλήλων.

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ

Β. Κουμαριανός

Εισαγωγή

Ο σχολιασμός των προβλέψεων του κρατικού προϋπολογισμού για τα έσοδα και τις δαπάνες των Οργανισμών Κοινωνικής Ασφάλισης γίνεται υπό την προφανή αίρεση της αξιοπιστίας των προβλέψεων, με δεδομένο ότι αναμένεται:

- Τα έσοδα από τις εισφορές να είναι αισθητά λιγότερα ακόμα και από τις μετριοπαθείς προβλέψεις της κυβέρνησης.
- Οι δαπάνες κοινωνικής ασφάλισης να υπερβούν τις προβλεπόμενες.
- Η μείωση της κρατικής χρηματοδότησης, σε συνδυασμό με το «κούρεμα» που θα υποστούν τα ασφαλιστικά ταμεία, να οδηγήσουν σε ταμειακά προβλήματα ήδη από το προσεχές καλοκαίρι.

Όπως αναφέραμε και στο αντίστοιχο σημείωμα του 2010, οι εικονικές προβλέψεις του περσινού προϋπολογισμού για την ύφεση είχαν ως αποτέλεσμα τη μεγαλύτερη από την προβλεπόμενη μείωση των εσόδων των ΟΚΑ και την αύξηση του ελλείμματος της γενικής κυβέρνησης, παρά τις διαδοχικές περικοπές που υπέστησαν το τελευταίο έτος. Συγκεκριμένα, οι προβλέψεις του προϋπολογισμού του 2011:

- Για την ύφεση ήταν στο -3% του ΑΕΠ, ενώ έφτασε το -5,5% του ΑΕΠ (για το 2012 προέβλεπε ανάπτυξη 1,1% ΑΕΠ).
- Για την επίσημη ανεργία ήταν στο 14,6%, ενώ έφτασε, τον Αύγουστο του 2011, στο 18,4% (για το 2012 προέβλεπε ανεργία 14,8%).

(Αναλυτικά για την εξέλιξη της ύφεσης και της ανεργίας, βλέπε το κεφάλαιο «Οικονομικές εξελίξεις και προοπτικές»).

Στο πλαίσιο του παρόντος σημειώματος, θεωρούμε ότι, επειδή ακολουθείται η ίδια συνταγή εξοντωτικής λιτότητας και περικοπών, οι προβλέψεις/εκτιμήσεις του προϋπολογισμού 2012 είναι εικονικές και θα διαψευστούν μέσα σε ελάχιστους μήνες. Με βάση την εκτίμηση ότι η ύφεση και η ανεργία θα είναι οξύτερες από αυτές που παρουσιάζει η κυβέρνηση, εξετάζουμε παρακάτω την εξέλιξη εσόδων και δαπανών των ασφαλιστικών ταμείων και τις συνέπειές τους.

Έσοδα

Τα συνολικά έσοδα του ενοποιημένου κοινωνικού προϋπολογισμού, προ μεταβιβάσεων από τον κρατικό προϋπολογισμό, προβλέπονται μειωμένα κατά 579 εκατ. ευρώ ως αποτέλεσμα της συνεχιζόμενης ύφεσης και της απώλειας εσόδων από τόκους λόγω του κουρέματος του δημόσιου χρέους. Οι ασφαλιστικές εισφορές, παρά τις αυξήσεις που τέθηκαν σε ισχύ από 01/08/2011 (παρακάτω πίνακας), υπολογίζεται ότι θα είναι μειωμένες και για το 2012, λόγω της ύφεσης και της ανεργίας.

Η αύξηση εισφορών του ασφαλιστικού συστήματος βάσει του ΜΠΔΣ

Βελτίωση εσόδων ΟΚΑ	Απόδοση σε εκ. ευρώ από 2011-2015
Εισφορά αλληλεγγύης δημοσίων υπαλλήλων για ανεργία	455
Εισφορά αλληλεγγύης ελευθέρων επαγγελματιών για ανεργία	100
Αύξηση εισφοράς ιδιωτικού τομέα για ανεργία	305
Αύξηση εισφοράς δικαιούχων ΟΓΑ και ΕΤΑΑ	285
Ταμείο αλληλεγγύης ΟΑΕΕ	600
Αντιμετώπιση αδήλωτης εργασίας και εισφοροδιαφυγής	1320
Σύνολο νέων εσόδων	3065

Αν για το 2011 η απόκλιση ήταν 2,5 δις ευρώ λιγότερες εισπράξεις εισφορών κοινωνικής ασφάλισης (-10,5%), σε συνθήκες εκρηκτικής αύξησης της ανεργίας, απορρύθμισης των συλλογικών συμβάσεων και κοινωνικής φτώχειας αναμένεται να αυξηθούν ακόμα περισσότερο τα ήδη υψηλά ποσοστά ανασφάλιστης εργασίας. Η εργοδοτική αυθαιρεσία αναμένεται να αυξηθεί ακόμη περισσότερο ως αποτέλεσμα ενός περιβάλλοντος που διαμορφώνεται από το κράχ ανεργίας και την εγκατάλειψη των εισπρακτικών/ελεγκτικών μηχανισμών.

Με το σκεπτικό αυτό κρίνουμε ότι, επειδή ο προϋπολογισμός του 2012 είναι φτιαγμένος με την ίδια νεοφιλελεύθερη λογική, δεν είναι παρακινδυνευμένο να κάνουμε τη δική μας πρόβλεψη ότι οι «προβλέψεις» εισπραττόμενων εισφορών θα είναι στην πράξη μειωμένες κατά το ίδιο ποσοστό (-10%) και για το 2012 (σε απόλυτους αριθμούς περίπου κατά 2 δις ευρώ), με τελικές εισπράξεις ασφαλιστικών εισφορών 19 δις ευρώ (ποσό μικρότερο από τις εισπράξεις ασφαλιστικών εισφορών το 2007).

Εξέλιξη ασφαλιστικών εισφορών

Ασφαλιστικές εισφορές 2010	Ασφαλιστικές εισφορές 2011	Ασφαλιστικές εισφορές 2012	Προϋπολογιζόμενη μείωση ασφαλιστικών εισφορών
	Πρόβλεψη 23,8 δις ευρώ	Πρόβλεψη 20,9 δις ευρώ	-400 εκ. ευρώ (-4,3%) σε σχέση με το 2011
Εκτίμηση 22,6 δις ευρώ	Πραγματοποίηση 21,3 δις ευρώ	Δική μας υπόθεση πραγματοποίησης 19 δις ευρώ	-2400 εκ. ευρώ σε (-14,3%) σε σχέση με το 2011

Ταυτόχρονα, όπως φαίνεται στο ΜΠΔΣ⁵, για τα έτη 2011 και 2012 η καταπολέμηση της εισφοροδιαφυγής και της αδήλωτης εργασίας δεν είναι στην ατζέντα της κυβέρνησης. Η «προσπάθεια» στο συγκεκριμένο ζήτημα μετατίθεται πρακτικά στην επόμενη κυβέρνηση. Η καταπολέμηση της εισφοροδιαφυγής και της αδήλωτης εργασίας μετατίθενται χρονικά στο 2013! Ο στόχος πενταετίας του ΜΠΔΣ για 1,32 δις ευρώ είναι ενδεικτικός της έλλειψης βούλησης να καταπολεμηθούν η εισφοροδιαφυγή και η αδήλωτη εργασία.

Ταυτόχρονα, η βελτίωση των εσόδων αναιρείται στην πράξη:

- Από την ανεργία, που υπερβαίνει το 22% και μεταφράζεται σε απώλειες 4 δις ευρώ το χρόνο. Για κάθε μονάδα ανεργίας, η επιβάρυνση υπολογίζεται σε περισσότερα από 500 εκατ. ευρώ.
- Από τις περικοπές μισθών. Αν μόνο στον ιδιωτικό τομέα οι μειώσεις μισθών φτάνουν κατά μ.ο. το 15%, πρέπει να υπολογίσουμε ότι κάθε ποσοστιαία μείωση των μισθών μεταφράζεται σε ετήσιες απώλειες 115 εκ. ευρώ για το ΙΚΑ.
- Από τη διευρυνόμενη προσφυγή σε πολιτικές εισφοροαπαλλαγών.

Οι συσσωρευμένες οφειλές ιδιωτών και επιχειρήσεων μόνο στο ΙΚΑ είναι περίπου 6 δις ευρώ (τα 550 εκατ. ευρώ τα οφείλει μόνο η Ολυμπιακή), στον ΟΑΕΕ 4 δις ευρώ περίπου και 1 δις ευρώ στους λοιπούς ασφαλιστικούς οργανισμούς (ΟΓΑ κ.ά.) και οι 8 διαδοχικές ρυθμίσεις οφειλών μέσα σε 2 χρόνια έχουν αποφέρει ελάχιστα έσοδα. Η ανασφάλιστη εργασία, από την πλευρά της, κοστίζει στα ασφαλιστικά ταμεία 9 δις ευρώ το χρόνο.

⁵Πίνακας 3.11 από σελίδα 81 της αιτιολογικής έκθεσης

Επιτροπή Μελετών & Τεκμηρίωσης της Κ.Ο. του ΣΥΡΙΖΑ

Τα έσοδα του ΙΚΑ παρουσιάζουν κάμψη 16%, ενώ το δίμηνο Μαρτίου-Απριλίου παρουσίασαν πραγματική καθίζηση της τάξης του 25%. Ιδιαίτερα ανησυχητικό είναι το γεγονός ότι ο ΟΑΕΕ και το ΤΑΠ-ΟΤΕ έχουν από πολύ νωρίς καλύψει την ετήσια επιχορήγηση, καθώς ο πρώτος έχει πάρει το 100% ή 800 εκατ. ευρώ και το δεύτερο το 101,8%, ήτοι 560 εκατ., με πρόβλεψη 550 εκατ. ευρώ.

Ήδη πριν από 2 μήνες, το ΙΚΑ δανειίστηκε 100 εκατ. ευρώ από το επικουρικό ΕΤΕΑΜ (στο οποίο οφείλει 2,6 δις ευρώ, που μόλις πριν από λίγους μήνες άρχισε να εξυπηρετεί) και αντίστοιχο ποσό από το Ταμείο της ΔΕΗ, ενώ ήδη έχει εξαντλήσει τη δυνατότητα χρηματοδότησης από τον κρατικό προϋπολογισμό (600 εκατ. πέραν του προϋπολογισμού και της κρατικής ενίσχυσης).

Το ενδεχόμενο να καταλήξουν μεγάλα ασφαλιστικά ταμεία επισήμως σε αδυναμία καταβολής των συντάξεων αυξάνει ανησυχητικά, δεδομένου ότι στο επόμενο έτος θα είναι αδύνατο να καταβάλλουν συντάξεις, ακόμα και μειωμένες, καθώς ο αριθμός των συνταξιούχων συνεχώς θα μεγαλώνει.

Η ανάγκη αυξημένης κρατικής χρηματοδότησης βασίζεται και στο ότι το 2011 το Υπ. Εργασίας προέτρεπε τα Ταμεία να ρευστοποιήσουν την περιουσία τους, καθιστώντας τα αποθεματικά απαραίτητα για την άμεση χρηματοδότηση των ασφαλιστικών παροχών. Με την αναδιάρθρωση του δημόσιου χρέους, τα ταμεία θα έχουν απώλειες περίπου 400 εκατ. ευρώ ετησίως από το κούρεμα των ομολόγων. Εκτός των αποδόσεων όμως τα ταμεία δεν θα έχουν του χρόνου τη δυνατότητα ρευστοποίησης ομολόγων. Οι τελευταίες ρευστοποιήσεις θα γίνουν τον Δεκέμβριο και είναι συνολικού ποσού 1,2 δις ευρώ (530 εκατ. ευρώ το ΙΚΑ, 360 εκατ. ευρώ το ΕΤΕΑΜ, 260 εκατ. ευρώ ο ΟΑΕΔ). Τα ομόλογα με λήξη από το 2012 και μετά θα αντικατασταθούν με νέα, μεγαλύτερης διάρκειας.

Τα ασφαλιστικά ταμεία και οι δικαιούχοι-αποταμιευτές θα χάσουν από το «κούρεμα» του δημόσιου χρέους περιουσία άνω των 12 δις ευρώ. Και ακριβώς αυτό το «κούρεμα» της περιουσίας των Ταμείων, η οποία υπολογίζεται στους λογαριασμούς της γενικής κυβέρνησης, είναι που μειώνει το όφελος (στο πρωτογενές πλεόνασμα) του 2012 (για πρώτη φορά πλεόνασμα μετά από πολλά χρόνια). Χωρίς το PSI το πρωτογενές πλεόνασμα αναφέρεται στα 3.479 εκατ. ευρώ και με το «κούρεμα» του χρέους κατά 50% στα 2.423 εκατ. ευρώ.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι το 2012 η ύφεση και η ανεργία θα είναι υψηλότερες, είναι σαφές ότι οι ανάγκες χρηματοδότησης από τον κρατικό προϋπολογισμό είναι ακόμα μεγαλύτερες. Όμως η συνεισφορά του κράτους προβλέπει μείωση της κρατικής επιχορήγησης του ασφαλιστικού συστήματος κατά 9,1% σε σύγκριση με το 2011! Ο παρακάτω πίνακας από την εισηγητική έκθεση έρχεται να αναιρέσει με τον πιο πανηγυρικό τρόπο τις διαβεβαιώσεις των Υπουργών Οικονομικών και Εργασίας για την εκ μέρους του κράτους στήριξη των ασφαλιστικών ταμείων μετά από το δραστικό «κούρεμα» της περιουσίας τους!

Φέτος δεν έφθασαν στο ΙΚΑ τα 3,7 δις από τον προϋπολογισμό και αναζητεί άλλα 440 εκατ. για το δώρο Χριστουγέννων. Του χρόνου καλείται να τα βγάλει πέρα με 2,15 δις

Επιτροπή Μελετών & Τεκμηρίωσης της Κ.Ο. του ΣΥΡΙΖΑ

και με μεγαλύτερο αριθμό συνταξιούχων. Ποσοστιαία, η μείωση ανέρχεται σε 41,6% για το ΙΚΑ και ακολουθεί ο ΟΓΑ με μείωση 23,5%, ο ΟΑΕΕ και το ΝΑΤ με μείωση 10,6% και 11,5% αντίστοιχα. Από το ψαλίδι δεν εξαιρείται ούτε ο ΟΑΕΔ, παρότι στην εισηγητική έκθεση προβλέπεται περαιτέρω αύξηση της ανεργίας κατά δύο μονάδες. Το 2011 επιχορηγήθηκε με 764 εκατ. ευρώ από τον κρατικό προϋπολογισμό. Το 2012 θα πάρει μόνο 500 εκατ. ευρώ.

Πίνακας 3.13 Χρηματοδότηση ασφαλιστικών ταμείων
(σε εκατ. ευρώ)

Ασφαλιστικά ταμεία	2010 Πραγματοποιήσεις				2011 Εκτιμ. Πραγ/σεων				2012 Προβλέψεις				Μεταβολή 2012/11 %
	Επιχορηγήσεις	Αποδοχές	Τριμηνιαία χρηματοδοτήσεις	Σύνολο	Επιχορηγήσεις	Αποδοχές	Τριμηνιαία χρηματοδότηση	Σύνολο	Επιχορηγήσεις	Αποδοχές	Τριμηνιαία χρηματοδοτήσεις	Σύνολο	
ΟΓΑ ⁽¹⁾	4.640	1.051	0	5.691	4.600	1.100	0	5.700	3.360	1.000	0	4.360	-23,5
ΙΚΑ – ΕΤΑΜ	2.335	0	0	2.335	3.698	0	0	3.698	2.158	0	0	2.158	-41,6
ΟΑΕΕ	850	31	412	1.293	891	11	400	1.302	800	44	320	1.164	-10,6
ΝΑΤ	1.106	0	0	1.106	1.130	0	0	1.130	1.000	0	0	1.000	-11,5
ΤΑΠ – ΟΤΕ	665	0	0	665	550	0	0	550	550	0	0	550	0,0
ΕΤΑΑ	0	49	0	49	0	53	0	53	0	54	0	54	2,9
Αντιπαροχή έναντι περιουσίας στους τομείς Ασφάλισης ΔΕΗ	604	0	0	604	600	0	0	600	600	0	0	600	
Λοιποί ασφαλιστικοί οργανισμοί	20	2	0	22	10	2	0	12	26	2	0	28	135,4
ΕΚΑΣ (πλην Δημοσίου)	915	0	0	915	890	0	0	890	715	0	0	715	-19,7
ΟΠΑΔ	1.250	0	0	1.250	1.320	0	0	1.320	0	0	0	0	-100,0
ΕΟΠΥΥ	0	0	0	0	0	0	0	0	1.295	0	0	1.295	
ΑΚΑΓΕ	0	560	0	560	0	575	0	575	0	579	0	579	0,8
Λοιπές δαπάνες κοιν. ασφάλισης	0	0	0	0	0	0	0	0	2.080	0	0	2.080	
ΟΑΕΔ	379	0	0	379	764	0	0	764	500	0	0	500	-34,6
ΜΕΔ ⁽²⁾	449	0	0	449	0	0	0	0	0	0	0	0	
Σύνολο	13.213	1.692	412	15.318	14.453	1.741	400	16.594	13.084	1.679	320	15.083	-9,1

⁽¹⁾ Δεν συμπεριλαμβάνονται τα πολυτεχνικά επιδόματα.

⁽²⁾ - Ο ΟΓΑ και το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ επιχορηγήθηκαν επιπλέον το έτος 2010 με τα ποσά των 200 και 150 εκατ. ευρώ αντίστοιχα, προκειμένου να εξφληθούν υποχρεώσεις τους προς τα κρατικά νοσοκομεία.
- Στην επιχορήγηση του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, του ΟΑΕΕ και του ΝΑΤ έτους 2010 δεν συμπεριλαμβάνεται η έκτακτη οικονομική ενίσχυση στους χαμηλοσυνταξιούχους (άρθρο 31 ν. 2896/2010).

Επιτροπή Μελετών & Τεκμηρίωσης της Κ.Ο. του ΣΥΡΙΖΑ

Πίνακας 3.14 Αποδιδόμενοι πόροι (σε εκατ. ευρώ)					
Φορείς	2010 Πληρωμές	2011 Εκτιμήσεις πραγμ/σεων	2012 Προβλέψεις	Μεταβολή %	
				2011/10	2012/11
Ασφαλιστικά Ταμεία	1.132	1.166	1.101	3,0	-5,6
ΟΓΑ	1.051	1.100	1.000	4,7	-9,1
ΟΑΕΕ (ΤΕΒΕ, ΤΑΕ, ΤΣΑ)	31	11	44	-63,6	298,6
ΕΤΑΑ (Ταμείο Νομικών κ.λπ.)	49	53	54	7,4	3,0
Λοιπά ασφαλιστικά ταμεία	2	2	2	20,1	0,4
ΟΤΑ α' βαθμού	4.104	3.344	2.614	-18,5	-21,8
ΟΤΑ β' βαθμού	787	348	600	-55,8	72,4
Λοιπές αποδόσεις	141	166	92	17,9	-44,8
Πράσινο Ταμείο (πρώην ΕΤΕΡΠΣ)	26	40	26	51,0	-35,0
ΤΕΟ ΑΕ	9	10	8	12,4	-19,0
Ενίσχυση κινηματογράφου	6	6	2	16,5	-64,2
ΕΟΦ	6	7	9	16,4	14,4
ΕΛΓΑ	60	68	10	12,0	-85,2
Λοιπά	33	35	37	4,2	5,8
Επιστροφές δασμών	28	34	34	24,5	-0,9
Σύνολο	6.192	5.059	4.441	-18,3	-12,2
ΑΚΑΓΕ	560	575	579	2,7	0,8
Γενικό σύνολο	6.752	5.634	5.020	-16,6	-10,9

Δαπάνες

Τα συνολικά έσοδα του ενοποιημένου κοινωνικού προϋπολογισμού, προ μεταβιβάσεων από τον κρατικό προϋπολογισμό, προβλέπονται μειωμένα κατά 579 εκατ. ευρώ ως αποτέλεσμα της συνεχιζόμενης ύφεσης και της απώλειας εσόδων από τόκους λόγω του κουρέματος του δημόσιου χρέους.

Οι συνολικές δαπάνες προβλέπεται να μειωθούν κατά 2 περίπου δις ευρώ. Η μείωση αυτή θα προέλθει κυρίως από τη δαπάνη προσωπικού κατά 254 εκατ. ευρώ, από τις συντάξεις κατά 220 εκατ. ευρώ και τις λοιπές δαπάνες κατά 1.286 εκατ. ευρώ ως αποτέλεσμα της μείωσης των λειτουργικών δαπανών και των εξοφλήσεων υποχρεώσεων παρελθόντων ετών από τα νοσοκομεία. Οι λοιπές μεταβιβάσεις σε τρίτους μειώνονται, λόγω κυρίως μείωσης της δαπάνης παροχής φαρμάκων στους ασφαλισμένους και μειώσεων σε λοιπές παροχές.

«Οι δαπάνες για καταβολή συντάξεων εμφανίζονται αυξημένες κατά 77 εκατ. ευρώ ή 1,2% σε σχέση με το 2011, λόγω της μεταφοράς της επίπτωσης του αυξημένου αριθμού αποχωρήσεων κατά το 2011»⁶, παρόλα αυτά δεν αποτυπώνονται οι ήδη ανακοινωθείσες μειώσεις σε επικουρικές συντάξεις και εφάπαξ βάσει των αναλογιστικών μελετών που έχει πρόσφατα παραλάβει ο Υπ. Εργασίας.

Το υπουργείο Εργασίας προετοιμάζει τρίτο «κούρεμα» στις επικουρικές συντάξεις, που θα ανακοινωθούν στις 25 Νοεμβρίου. Η περικοπή δεν θα περιοριστεί σε αυτούς που

⁶Εισηγητική έκθεση προϋπολογισμού 2012, σελ. 65

Επιτροπή Μελετών & Τεκμηρίωσης της Κ.Ο. του ΣΥΡΙΖΑ

θα βγουν στη σύνταξη από εδώ και στο εξής, αλλά θα επεκταθεί και σε όσους έχουν ήδη σταματήσει να εργάζονται. Σημειώνουμε ότι οι επικουρικές έχουν ήδη υποστεί 2 πρόσφατες μειώσεις:

- μετά την επιβολή της εισφοράς τύπου ΛΑΦΚΑ από 1/09 και
- την περικοπή των επικουρικών άνω των 150 ευρώ μείωση 30% για το τμήμα της σύνταξης από 1/11 του τελευταίου πολυνόμου για την εφεδρεία.

Από αυτήν τη διπλή περικοπή οι επικουρικές των 700 ευρώ έχουν μειωθεί κατά 34% και αναμένεται να περικοπούν αθροιστικά έως και 45-50% με τις αναμενόμενες νέες περικοπές.

Μόνο στο ΙΚΑ-ΕΤΕΑΜ, το μεγαλύτερο ταμείο επικουρικής ασφάλισης, με περισσότερους από 430.000 συνταξιούχους, το έλλειμμα για το 2011 θα ξεπεράσει τα 700 εκατ. ευρώ και, με δεδομένη τη κατάσταση στην αγορά εργασίας και τον ελεγκτικό μηχανισμό, δεν μπορεί να καλυφθεί χωρίς να υπάρξει 3η φάση περικοπών.

Το νέο κούρεμα στις συντάξεις θα έρθει μέσα από τη μείωση των ποσοστών αναπλήρωσης για νέους και παλαιούς ασφαλισμένους. Οι παρεμβάσεις δεν θα γίνουν σε όλα τα ταμεία, αλλά μόνο σε αυτά για τα οποία θα καταγραφεί πρόβλημα με τις αναλογικές μελέτες που ουσιαστικά έχουν ολοκληρωθεί.

Σύμφωνα με την *Ελευθεροτυπία*, «η νέα μείωση στις συντάξεις πρέπει να θεωρείται δεδομένη εκτός από το μεγαλύτερο ταμείο της χώρας (το ΕΤΕΑΜ) και για πολλά επικουρικά ΔΕΚΟ και τραπεζών. Μεταξύ αυτών, το επικουρικό των εργαζομένων της ΕΥΔΑΠ, των υπαλλήλων της Εμπορικής κ.ά. Αντίθετα, το νέο «κούρεμα» φαίνεται να γλιτώνουν οι συνταξιούχοι του Μετοχικού Ταμείου Πολιτικών Υπαλλήλων, καθώς η πρόσφατη οριζόντια περικοπή των αποδοχών κατά 20% φαίνεται να είναι αρκετή - τουλάχιστον προς το παρόν- για την κάλυψη των ελλειμμάτων».

Πρόκειται για μετάβαση σε ένα σύστημα "εγγυημένων εισφορών" κατά τα πρότυπα της αναλογικής σύνταξης και βάσει του οποίου η επικουρική ασφάλιση θα διέπεται από κεφαλαιοποιητικό σύστημα, που θα μειώνει δραματικά τις παροχές ακόμα και κάτω από το 20% (έναντι της κύριας σύνταξης).

Σοβαρότατες μειώσεις που μπορεί να φθάσουν και το 30% θα υποστεί και το εφάπαξ σε ΔΕΚΟ και Δημόσιο και θα ισχύσει για όσους έχουν καταθέσει τα χαρτιά τους για συνταξιοδότηση από την 1η Ιανουαρίου του 2010. Και αυτή η νέα μείωση θα πρέπει να συνυπολογιστεί στη μείωση που ήδη τρέχει και είναι 10% για το Δημόσιο και 15% για τη ΔΕΗ.

Για τους ΟΚΑ προβλέπονται 7 πρόσθετα μέτρα για την περικοπή δαπανών:

1. **Μείωση** της συνταξιοδοτικής δαπάνης θα προκύψει και για τους φορείς επικουρικής ασφάλισης ΕΤΕΑΜ, ΤΑΥΤΕΚΩ και ΜΤΠΥ.
2. **Από την αναμόρφωση** των αναπηρικών συντάξεων μέσω του Κέντρου Ελέγχου Αναπηρίας και την καθιέρωση νέων κριτηρίων χορήγησης αναπηρικών συντάξεων θα υπάρξουν και νέες περικοπές.

Επιτροπή Μελετών & Τεκμηρίωσης της Κ.Ο. του ΣΥΡΙΖΑ

3. **Περιορισμός των δαπανών υγείας** με την έναρξη λειτουργίας του Εθνικού Οργανισμού Παροχής Υπηρεσιών Υγείας (ΕΟΠΥΥ) και την ένταξη των κλάδων υγείας του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, ΟΠΑΔ, ΟΓΑ, ΟΑΕΕ σ' αυτό.

4. **Εφαρμογή του Ενιαίου Κανονισμού Υγείας** για όλους τους φορείς και κλάδους (περιορισμός ύψους κάλυψης για τους ασφαλισμένους).

5. **Υπογραφή ενιαίων συμβάσεων** παροχής υπηρεσιών υγείας με το σύνολο των παρόχων υγείας.

6. **Περαιτέρω μείωση της φαρμακευτικής δαπάνης**, η οποία θα επέλθει από την πλήρη εφαρμογή της ηλεκτρονικής συνταγογράφησης, την παρακολούθηση των συνταγών ΙΚΑ-ΕΤΑΜ μέσω ηλεκτρονικού συστήματος. Και

7. **Καθιέρωση λίστας συνταγογραφούμενων φαρμάκων**, υποχρεωτική για όλους τους ασφαλιστικούς οργανισμούς.

Επιτροπή Μελετών & Τεκμηρίωσης της Κ.Ο. του ΣΥΡΙΖΑ

Πίνακας 3.35 Προϋπολογισμοί φορέων κοινωνικής ασφάλισης και νοσοκομείων (σε εκατ. ευρώ)		
	2011	2012
I Φορείς κοινωνικής ασφάλισης		
α) ΙΚΑ,ΟΓΑ κλπ		
Έσοδα	45.496	48.514
Ασφαλιστικές εισφορές	18.295	17.843
Ρύθμιση οφειλών	1.050	800
Μεταβιβάσεις από ΑΚΑΓΕ	100	150
Κοινωνικοί πόροι	1.120	1.814
Μεταβιβάσεις από τακτικό προϋπολογισμό	15.256	13.960
Απόδοση περιουσίας	1.612	1.250
Εισπράξεις υπέρ Δημοσίου και τρίτων	7.233	12.021
Έσοδα από επιστροφή (rebate)	130	200
Λοιπά έσοδα	700	476
Έξοδα	45.001	48.488
Συντάξεις	25.080	24.860
Κύριας ασφάλισης	20.720	20.560
Επικουρικής ασφάλισης	4.360	4.300
Φαρμακευτική δαπάνη	3.448	3.265
Λοιπές παροχές ασθένειας	2.731	2.841
Προνοιακές παροχές	2.960	2.900
Λοιπές μεταβιβάσεις σε τρίτους	200	200
Απόδοση εισπράξεων τρίτων	7.882	12.021
Λοιπές δαπάνες	600	600
Δαπάνες προσωπικού	700	500
Διοικητικές δαπάνες	50	51
Μεταβιβάσεις στα νοσοκομεία	1.350	1.250
Ισοζύγιο	495	26
β) ΟΑΕΔ,ΟΕΕ,ΟΕΚ		
Έσοδα	4.374	4.067
Ασφαλιστικές εισφορές	3.028	3.080
Μεταβιβάσεις από τακτικό προϋπολογισμό	764	500
Μεταβιβάσεις από ΠΔΕ	356	250
Απόδοση περιουσίας	37	37
Εισπράξεις υπέρ Δημοσίου και τρίτων	180	181
Λοιπά έσοδα	9	19
Έξοδα	4.191	4.262
Επιδόματα ανεργίας	2.000	2.188
Προγράμματα απασχόλησης	640	500
Λοιπές προνοιακές παροχές	698	500
Μεταβιβάσεις στο ΙΚΑ	303	538
Απόδοση εισπράξεων τρίτων	180	181
Δαπάνες προσωπικού	150	150
Λοιπές δαπάνες	220	205
Ισοζύγιο	183	-195
Συνολικό Ισοζύγιο ΦΚΑ	678	-169
II. Νοσοκομεία		
Έσοδα	3.108	2.810
Ίδια έσοδα	108	110
Μεταβιβάσεις από τακτικό προϋπολογισμό	1.650	1.450
Μεταβιβάσεις από φορείς κοινωνικής ασφάλισης	1.350	1.250
Έξοδα	3.553	2.810
Δαπάνες προσωπικού	200	146
Λοιπές δαπάνες	3.353	2.664
Ισοζύγιο	-445	0
Συνολικό Ισοζύγιο κοινωνικού προϋπολογισμού	233	160

Συμπεράσματα

Η κυβέρνηση στον προϋπολογισμό του 2011 ισχυριζόταν ότι «οι μεταρρυθμίσεις στην αγορά εργασίας αναμένεται να ενισχύσουν την απασχόληση και την ανταγωνιστική λειτουργία των επιχειρήσεων και να ενισχύσουν σημαντικά την αναπτυξιακή προσπάθεια της χώρας» και ότι η «μεταρρύθμιση του ασφαλιστικού συστήματος συμβάλλει στην εξασφάλιση της βιωσιμότητας του συστήματος και στην αποτροπή εκρηκτικών δημοσιονομικών ανισορροπιών μακροπρόθεσμα. Σύμφωνα με το πρόγραμμα, η μεταρρύθμιση θα συμβάλει στη συγκράτηση της αύξησης των σχετικών δαπανών»⁷.

«Το ισχύον συνταξιοδοτικό σύστημα δεν θα ήταν βιώσιμο στο μέλλον και υπήρχε σοβαρός κίνδυνος να περιέλθει μεσοπρόθεσμα σε αδυναμία εκπλήρωσης των συνταξιοδοτικών υποχρεώσεων εάν δεν λαμβάνονταν υπεύθυνα μέτρα προκειμένου να τεθεί σε υγιή βάση»⁸.

Οι εξελίξεις και από την πλευρά της ατροφίας των εσόδων και από την ανεπάρκεια των αλληλέλληλων περικοπών σκιαγραφούν την αποτυχία της κυβέρνησης να αντιμετωπίσει το ζήτημα της οικονομικής βιωσιμότητας του ασφαλιστικού συστήματος. Συνεχίζοντας την ίδια συνταγή, η ελληνική κοινωνική ασφάλιση δεν μπορεί να συνεχίσει με τη λογική που μέχρι τώρα λειτουργούσε.

Η ίδια πολιτική μπορεί να ασφαλώσει να θεωρηθεί επιτυχία της κυβέρνησης στην προσπάθειά της να απορρυθμίσει τον δημόσιο και κοινωνικό χαρακτήρα της κοινωνικής ασφάλισης και να οδηγήσει σε ένα μοντέλο κοινωνικής προστασίας προνοιακού χαρακτήρα συνδυασμένο με ένα κεφαλαιοποιητικό μοντέλο επαγγελματικής ασφάλισης με εμπλοκή της ιδιωτικής ασφάλισης, όπως αυτό που διαφημίζει συστηματικά ο Διοικητής του ΙΚΑ(!) Ρ. Σπυρόπουλος.

Είναι πια βέβαιο ότι το νέο ασφαλιστικό των Λοβέρδου-Κουτρουμάνη έχει αποτύχει πανηγυρικά. Οποιοσδήποτε διαβάσει τον κρατικό προϋπολογισμό του 2012 μπορεί να διαγνώσει με ευκολία ότι οι εκτιμήσεις δεν μπορούν να ανταποκριθούν στην υφεσιακή δυναμική των νεοφιλελεύθερων συνταγών. Τα νούμερα που αναφέρονται στον κρατικό προϋπολογισμό του 2012 μόνο χρόνο λίγων μηνών μπορούν να αγοράσουν μέχρι τον νέο συνταξιοδοτικό νόμο που θα σώσει το ασφαλιστικό σύστημα για πολλοστή φορά σε μία διετία.

Αλλά τα περιθώρια για απλές περικοπές «νοικοκυρέματος του συστήματος» είναι πια πολύ στενά, τη στιγμή που 7 στις 10 συντάξεις δεν ξεπερνούν τα 680 ευρώ. Ήδη με το Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα προγραμματίζεται μείωση των κατώτατων ορίων συντάξεων και αυστηρότερος έλεγχος όλων των παροχών, τη στιγμή που οι κοινωνικές παροχές χάνουν διαρκώς τον ανταποδοτικό τους χαρακτήρα και γίνονται «στοχευμένες» σε όλο και λιγότερους. Αρχίζει λοιπόν να διαφαίνεται καθαρά η τάση μετάλλαξης του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης σε έναν προνοιακό μηχανισμό οριακής βοήθειας, που δεν θα αφορά το σύνολο της κοινωνίας αλλά τις πιο περιθωριοποιημένες κατηγορίες της, δεν θα αναφέρεται σε εργαζόμενους αλλά σε φτωχούς και ευπαθείς ομάδες.

⁷Εισηγητική Έκθεση κρατικού προϋπολογισμού 2011, σελ. 26

⁸Εισηγητική Έκθεση κρατικού προϋπολογισμού 2011, σελ. 34

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ & ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Γιάννης Ευσταθόπουλος

Εισαγωγή

Απόσπασμα Αιτιολογικής Έκθεσης του Προϋπολογισμού 2012:

«Το ΠΔΕ 2012 προβλέπεται να φθάσει τα 7.700 εκατ. ευρώ, αυξημένο κατά 11,76% σε σχέση με το 2011. Οι δαπάνες αυτές αντιπροσωπεύουν το 3,6 % του ΑΕΠ και κατανέμονται σε 6.000 εκατ. ευρώ για την προώθηση των έργων που θα χρηματοδοτηθούν και από πόρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης και σε 1.700 εκατ. ευρώ για τα έργα που θα χρηματοδοτηθούν αποκλειστικά από εθνικούς πόρους».

Φαινομενικά, η αναφορά σε αύξηση της τάξης του 12% περίπου για το 2012 διαμορφώνει μια εικόνα αναπτυξιακής ώθησης της οικονομίας μέσω του ΠΔΕ. Όπως εξετάζεται στην συνέχεια, πρόκειται για μια στρεβλή απεικόνιση για την εξέλιξη των δεδομένων που αφορούν το ΠΔΕ. Διακρίνονται τρία βασικά σημεία κριτικής.

Διαπίστωση 1^η: Δραστική μείωση των δαπανών σε σύγκριση με την περίοδο πριν από το 2009

Όπως διαφαίνεται στον πίνακα 3.5 του προϋπολογισμού, το ΠΔΕ έχει υποστεί μείωση της τάξης του 28% κατά την διετία 2010-2011 σε σύγκριση με το 2009. Συνεπώς, το ΠΔΕ (ακόμα και στην απίθανη περίπτωση που αυξηθεί κατά 11%) **θα κυμαίνεται σε πολύ χαμηλότερα επίπεδα σε σύγκριση με το έτος 2009 (περίπου 20% λιγότερες δαπάνες, ήτοι 1,9 δις περίπου).**

Το γεγονός αυτό είναι εξαιρετικά ανησυχητικό στην τρέχουσα κοινωνικοοικονομική συγκυρία. Υπενθυμίζεται ότι η ελληνική οικονομία θα υποστεί το 2012 –και για τέταρτο συνεχόμενο έτος– μια σημαντική υποχώρηση της οικονομικής της δραστηριότητας (ήτοι -3.5% το 2010, -5.5% το 2011 και -2.8% το 2012) με εξαιρετικά δυσμενή αποτελέσματα όσον αφορά την απασχόληση, την εξέλιξη του χρέους, την βιωσιμότητα των ασφαλιστικών ταμείων κλπ.

Ένα εύλογο ερώτημα που προκύπτει είναι ως εκ τούτου γιατί η ελληνική κυβέρνηση δεν αξιοποιεί το κατεξοχήν αναπτυξιακό εργαλείο του ΠΔΕ για να αναστείλει την ραγδαία απομείωση του εγχώριου ακαθάριστου προϊόντος. Σημειώνεται ότι το ΠΔΕ χρηματοδοτεί δραστηριότητες που στηρίζουν παραγωγικές ως επί το πλείστον δραστηριότητες σε σύγκριση με άλλες δημόσιες δαπάνες αναθέρμανσης της οικονομίας που θα μπορούσαν να κατηγορηθούν ως αντιπαραγωγικές και επιζήμιες

Επιτροπή Μελετών & Τεκμηρίωσης της Κ.Ο. του ΣΥΡΙΖΑ

για την ελληνική οικονομία, λόγω της αρνητικής τους επίπτωσης για παράδειγμα στο εμπορικό ισοζύγιο (π.χ. καταναλωτικές δαπάνες).

Η απάντηση στο παραπάνω ερώτημα έγκειται στην φύση των ασκούμενων πολιτικών και ειδικότερα του διπλού «εσωτερική υποτίμηση/απελευθέρωση αγορών». Η συρρίκνωση του ΠΔΕ **συνάδει με την αποδοχή ενός χαμηλότερου ΑΕΠ**, ή, ειπωμένο διαφορετικά, με την αποδοχή της ύφεσης ως αναπόφευκτου «κακού» ή ακόμα, ως βασικού εργαλείου για την επίτευξη της απαιτούμενης εσωτερικής υποτίμησης της εργασίας και των τιμών.

Από την συγκεκριμένη άποψη εξάλλου, δεν μπορούμε να κατηγορούμε την κυβέρνηση και την τρόικα ότι «δεν κάνουν αρκετά για την ανάπτυξη», δεδομένου ότι με βάση το θεωρητικό-πολιτικό υπόβαθρο των ασκούμενων πολιτικών, η μακροχρόνια ύφεση συνιστά το πρώτο στάδιο για την μετάβαση σε ένα διαφορετικό μοντέλο ανάπτυξης με μικρότερο κράτος, ευέλικτη αγοράς εργασίας, απελευθερωμένες αγορές προϊόντων και υπηρεσιών και εξαγωγικό προσανατολισμό.

Συνεπώς, η συζήτηση περί ανάπτυξης στον προϋπολογισμό του 2012 είναι αντιφατική ως προς τους θεμελιώδεις στόχους της ασκούμενης πολιτικής, η επιτυχία της οποίας προϋποθέτει δραστική μείωση του κόστους εργασίας και ως εκ τούτου αποδέχεται σε πρώτο στάδιο την μείωση του ΑΕΠ.

Πίνακας 3.5 Διαχρονική εξέλιξη ΠΔΕ (2002-2012)

(σε εκατ. ευρώ)

Έτη	ΠΔΕ			Μεταβολή % σε σχέση με προηγούμενο έτος	Ως % του ΑΕΠ
	Λοιποί εθνικοί πόροι	Συγχρηματοδοτούμενο	Σύνολο		
2002	3.131	3.883	7.014	-	4,5
2003	3.974	4.461	8.435	20,3	4,9
2004	4.639	4.883	9.522	12,9	5,1
2005	2.569	4.955	7.524	-21,0	3,9
2006	2.673	5.511	8.184	8,8	3,9
2007	2.763	6.046	8.809	7,6	3,9
2008	2.559	7.065	9.624	9,3	4,1
2009	2.455	7.133	9.588	-0,4	4,1
2010	2.218	6.236	8.454	-11,8	3,7
2011	1.390	5.500	6.890	-18,5	3,2
2012	1.700	6.000	7.700	11,8	3,6

Σχόλιο [ΥΟΝ1]: Το 2011 καταγράφεται μείωση του ΠΔΕ κατά περίπου 28% σε σύγκριση με το 2009.

Διαπίστωση 2^η: Οι προβλέψεις δεν είναι αξιόπιστες όπως προκύπτει από τα αποτελέσματα του Προϋπολογισμού του 2011

Πρέπει να σημειωθεί ότι ο **Προϋπολογισμός του 2011** προέβλεπε συνολικές δαπάνες για το ΠΔΕ ύψους **8.500 δισεκατομμυρίων ευρώ**. Το ύψος αυτών των δαπανών για το 2011 μειώθηκε τελικά κατά 1,6 δις ευρώ (1610 εκατομμύρια), όπως καταγράφεται στον προϋπολογισμό του 2012, φτάνοντας μόλις τα 6890 εκατομμύρια ευρώ. Αντί λοιπόν για σταθεροποίηση των δημοσίων επενδύσεων στα 8,5 δις (όπως αναφερόταν στον προϋπολογισμό του 2011), ο προϋπολογισμός του 2012 αναφέρει μείωση του ΠΔΕ κατά 18,5% (προβλέψεις). Ενδεικτικά, παρατίθεται ο σχετικός πίνακας του **Προϋπολογισμού 2011 με τις προβλέψεις του ΠΔΕ για το 2011**.

Πίνακας: Προβλέψεις ΠΔΕ για το 2011 = 8500 εκατομμύρια ευρώ

Πίνακας 5.21 Διαχρονική εξέλιξη ΠΔΕ (2001-2011) (σε εκατ. ευρώ)					
Έτη	ΠΔΕ			Μεταβολή % σε σχέση με προηγούμενο έτος	Ως % του ΑΕΠ
	Λοιποί εθνικοί πόροι	Συγχρηματοδοτούμενο	Σύνολο		
2001	2.590	5.252	7.842		5,3
2002	3.131	3.883	7.014	-10,6	4,5
2003	3.974	4.461	8.435	20,2	4,9
2004	4.639	4.883	9.522	12,8	5,1
2005	2.589	4.955	7.524	-21,0	3,9
2006	2.673	5.511	8.184	8,8	3,9
2007	2.763	6.046	8.809	7,6	3,9
2008	2.559	7.065	9.624	9,2	4,0
2009	2.445	7.133	9.588	-0,3	4,1
2010	2.250	6.250	8.500	-11,3	3,7
2011	2.300	6.200	8.500	0,0	3,7

Πηγή: ΠΔΕ, ΓΔΟΠ

Σχόλιο [YUN2]: Όπως φαίνεται στην τελευταία σειρά του πίνακα, οι προβλέψεις για το 2011 ήταν 8,5 δις και μεταβολή 0.0% σε σύγκριση με το 2010. Ωστόσο, ο προϋπολογισμός του 2012 αναφέρει μείωση του ΠΔΕ κατά 18.5% το 2011...

Συμπερασματικά, όπως μας έχει συνηθίσει η κυβέρνηση μέχρι σήμερα, είναι πολύ πιθανό η **προβλεπόμενη αύξηση του ΠΔΕ να εξελιχθεί αντιθέτως σε νέα συρρίκνωση του**, ειδικότερα εάν ληφθούν υπόψη οι αναπόφευκτες επιπτώσεις στον προϋπολογισμό που θα έχει μια μεγαλύτερη από την προβλεπόμενη ύφεση της οικονομίας (πρόβλεψη μείωσης του ΑΕΠ κατά 2,8% στον προϋπολογισμό)⁹.

Διαπίστωση 3^η: Η ενίσχυση του ΠΔΕ αποτελεί μονόδρομο για την έξοδο από την κρίση και την διαμόρφωση βιώσιμων κοινωνικών και οικονομικών συνθηκών

Η μείωση του ΠΔΕ τη συγκεκριμένη στιγμή προφανώς δεν είναι τυχαία και υπακούει στην λογική της «αποπομπής του κράτους» από την αναπτυξιακή διαδικασία. Πρόκειται για μία συνηθισμένη πολιτική του Δ.Ν.Τ. που παραβλέπει την άρρηκτη σχέση μεταξύ δημοσίων επενδύσεων και ανάπτυξης. Η λογική της ασκούμενης πολιτικής είναι απλή. Οι δημόσιες επενδύσεις και δαπάνες είναι, υποτίθεται, εξ ορισμού αναποτελεσματικές και δυσχεραίνουν την δραστηριοποίηση του (εξ ορισμού αποτελεσματικού) ιδιωτικού τομέα. Η συρρίκνωση των δημοσίων δαπανών θα συμβάλει στην δημιουργία επενδυτικών ευκαιριών για τον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας (και κυρίως άμεσων ξένων επενδύσεων).

⁹ Η ίδια η Α.Κατσέλη, υποστηρίζει σε πρόσφατο σημείωμα ότι η μείωση των αποδοχών στον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας, λόγω κατάργησης της αρχής της ευνοϊκότερης ρύθμισης για τις συλλογικές συμβάσεις, θα οδηγήσει, βάσει μετριοπαθών προβλέψεων, σε **εμβάθυνση της ύφεσης από 2,5% σε 5%**

Η συγκεκριμένη πολιτική κρίνεται **επικίνδυνη** για το μέλλον της ελληνικής οικονομίας:

- **Πρώτον**, η ελπίδα ότι οι επενδύσεις θα έρθουν από το εξωτερικό ενέχει σημαντικούς κινδύνους. **Οι επενδύσεις αυτές δεν θα είναι επαρκείς από ποσοτική άποψη** για να στηρίξουν τις καθοριστικές προκλήσεις που αντιμετωπίζει σήμερα η χώρα, όπως η ανασυγκρότηση μιας αποδυναμωμένης οικονομίας έπειτα από 4 τουλάχιστον έτη βαθιάς ύφεσης (μαζί με το 2012). Είναι γνωστό από την διεθνή και εγχώρια εμπειρία ότι ο ιδιωτικός τομέας σπάνια επενδύει σε έργα υποδομών με χαμηλές προοπτικές απόδοσης κεφαλαίου σε βραχυπρόθεσμο χρονικό ορίζοντα. Συνεπώς, εφόσον ο δημόσιος τομέας συρρικνώνει την επενδυτική του δράση, **είτε οι αναγκαίες επενδύσεις απλά δεν θα πραγματοποιηθούν από τον ιδιωτικό τομέα, είτε θα πραγματοποιηθούν με επαχθείς όρους για την ελληνική κοινωνία και οικονομία** (π.χ. δυσβάσταχτο κόστος για τους χρήστες των υποδομών).
- **Δεύτερον**, η αποκλειστική ανάθεση της κλαδικής εξειδίκευσης της οικονομίας «στο αόρατο χέρι της αγοράς» θα δημιουργήσει νέες στρεβλώσεις. Η τρέχουσα παγκόσμια κρίση αποτελεί ακράδαντη πλέον απόδειξη ότι ο ιδιωτικός τομέας και η παντοδυναμία της ελεύθερης αγοράς **απέτυχαν σφόδρα** να διασφαλίσουν βιώσιμες συνθήκες κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής ανάπτυξης. Δεν είναι τυχαίο ότι **το ζήτημα του σχεδιασμού και της βιομηχανικής πολιτικής στην Ευρώπη έχει επαναφερθεί στην ευρωπαϊκή δημόσια συζήτηση** ως απάντηση στην αδυναμία της ιδιωτικής πρωτοβουλίας: (1) να διασφαλίσει μια αποτελεσματική παραγωγική εξειδίκευση (**κυρίως για τις χώρες του ευρωπαϊκού Νότου**), (2) να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις της κλιματικής αλλαγής και (3) να στηρίξει τις παραγωγικές δραστηριότητες σε συνθήκες παγκοσμιοποίησης¹⁰. Η Ελλάδα του μνημονίου **κινείται στην ακριβώς αντίθεση κατεύθυνση**, αναπαράγοντας τις αποτυχημένες πολιτικές του Δ.Ν.Τ.
- **Η διεθνής εμπειρία της δεκαετίας 1990** έχει αποδείξει ότι η αύξηση των δημοσίων επενδύσεων και η ανάπτυξη πολιτικών ενίσχυσης της καινοτομίας **αποτελεί μοχλό για την υπέρβαση δημοσιονομικών και χρηματοπιστωτικών κρίσεων**¹¹. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η **Φινλανδία** που αντιμετώπισε την περίοδο εκείνη μια βαθιά οικονομική κρίση (μείωση ΑΕΠ κατά 10%, ανεργία στο 17%, χρηματοπιστωτική κρίση, κατάρρευση εξωτερικού εμπορίου κλπ). Ένας βασικός άξονας την φινλανδικής κυβέρνησης, πέραν των συνηθισμένων πολιτικών μείωσης του ελλείμματος, **ήταν η αύξηση των δημόσιων επενδύσεων σε Έρευνα και Ανάπτυξη (E&A) σε συνδυασμό με επενδύσεις σε υποδομές και στην εκπαίδευση**. Η πολιτική αυτή αντιστάθμισε την μείωση των ιδιωτικών επενδύσεων σε E&A και συνέβαλε συνολικότερα στην **μετατροπή της Φινλανδίας σε μια οικονομία έντασης γνώσης**, διασφαλίζοντας υψηλούς και βιώσιμους ρυθμούς οικονομικής μεγέθυνσης. Στα τέλη της δεκαετίας 1990, ανάλογη απάντηση έδωσε και η **Κορέα** στην

¹⁰ Aghion, P. and al (2011) “Rethinking Industrial Policy”, Bruegel policy brief, Issue 2011/04.

¹¹ OECD, (2009), “Policy responses to the economic crisis: Investing in Innovation for Long-Term growth”, June 2009.

σφοδρή χρηματοπιστωτική κρίση που αντιμετώπιζε. Κύριος μοχλός για την έξοδο από την κρίση υπήρξε η **τεχνολογική αναβάθμιση των ΜΜΕ** και η στήριξη ερευνητικών εργαστηρίων. Τα αποτελέσματα υπήρξαν επίσης εντυπωσιακά. Η Ελλάδα υπενθυμίζεται ότι κινείται διαχρονικά πολύ κάτω από τον μέσο όρο της Ε.Ε όσον αφορά τις δαπάνες σε Ε&Α (0,16% του ΑΕΠ το 2007 έναντι 1,24% στην Ε.Ε-15 και 2,5% στην Φινλανδία).

Συμπερασματικές διαπιστώσεις

Στην παρούσα κοινωνικοοικονομική συγκυρία, το θέμα των δημοσίων επενδύσεων αποτελεί ζήτημα κομβικής σημασίας για τα μελλοντικά επίπεδα ευημερίας της χώρας. Σε όλες τις ηπείρους, ακόμα και σε χώρες όπως οι Η.Π.Α, οι δημόσιες επενδύσεις σε υποδομές διαδραμάτισαν καθοριστικό ρόλο για την ανάπτυξη κατά το δεύτερο μισό του 20^{ου} αιώνα, όπως έχει καταδειχτεί από πλήθος ερευνητικών εργασιών. Ο ρόλος των δημοσίων επενδύσεων είναι εξαιρετικά κρίσιμος για τέσσερις κυρίως λόγους¹²:

- Οι επενδύσεις σε δημόσιες μεταφορικές υποδομές μειώνουν το κόστος μεταφοράς και έχουν θετική επίδραση στο ΑΕΠ.
- Οι δημόσιες επενδύσεις σε υγεία και παιδεία συμβάλλουν στην βελτίωση του ανθρώπινου δυναμικού.
- Οι δημόσιες επενδύσεις σε Ε&Α στηρίζουν την καινοτομία και τον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό.
- Οι δημόσιες επενδύσεις αυξάνουν την απόδοση των ιδιωτικών επενδύσεων (π.χ. η επένδυση για την δημιουργία μιας εξαγωγικής επιχείρησης στην Β. Ελλάδα θα έχει μεγαλύτερη απόδοση μετά την κατασκευή της Εγνατίας Οδού).

Η δραστική συρρίκνωση του προγράμματος δημοσίων επενδύσεων που συντελείται σήμερα στην Ελλάδα υπονομεύει την ευημερία των επόμενων γενεών και, μεσοπρόθεσμα, τις αναπτυξιακές προοπτικές της χώρας, όπως δείχνει η εμπειρία των προγραμμάτων δημοσιονομικής και διαρθρωτικής προσαρμογής που εφαρμόστηκαν στην Λατινική Αμερική από το ΔΝΤ και την Παγκόσμια Τράπεζα.

Τα εν λόγω προγράμματα **οδήγησαν σε δραστική περικοπή δημοσίων επενδύσεων σε βασικές υποδομές** (που δεν αντισταθμίστηκαν από τον ιδιωτικό τομέα). Ως αποτέλεσμα, όχι μόνο αυξήθηκε η **κοινωνική ανισότητα**, αλλά επιπρόσθετα καταγράφηκαν δυσμενείς επιπτώσεις μεσοπρόθεσμα στις αναπτυξιακές επιδόσεις αυτών των χωρών. Όπως διαπιστώνουν έρευνες για το συγκεκριμένο ζήτημα, **ένα σημαντικό μέρος του κατά κεφαλήν αναπτυξιακού χάσματος (output gap per capita) μεταξύ Λατινικής Αμερικής και Ανατολικής Ασίας ανάγεται στην μακροχρόνια επιβράδυνση της συσσώρευσης κεφαλαίου στις υποδομές της Λατινικής Αμερικής**¹³. Το εν λόγω εύρημα δεν πρέπει να περάσει απαρατήρητο στην εγχώρια συζήτηση, δεδομένου ότι η αρνητική επίπτωση στην ανάπτυξη που προκύπτει από την έλλειψη

¹² Οικονομικό Επιμελητήριο της Ελλάδας, Θέσεις του Οικονομικού Επιμελητηρίου για τον Κρατικό Προϋπολογισμό 2011.

¹³ Hall, D. (2010), "Why we need public spending", PSIRU, University of Greenwich.

Επιτροπή Μελετών & Τεκμηρίωσης της Κ.Ο. του ΣΥΡΙΖΑ

υποδομών, όταν σημειωθεί, είναι **μη αντιστρέψιμη** βραχυπρόθεσμα (αλλά και μεσοπρόθεσμα).

Συνολικά, η πολύ πιθανή περαιτέρω μείωση του ΠΔΕ το 2012:

- **Εντάσσεται** σε μια ευρύτερη και συνειδητή υφεσιακή πολιτική που καθιστά το κόστος εργασίας και τις δημόσιες δαπάνες ως κύριες παραμέτρους προσαρμογής της ελληνικής οικονομίας στην κρίση.
- **Βρίσκεται** στον αντίποδα πολιτικών εξόδου από την κρίση με όχημα την ενίσχυση της διαρθρωτικής ανταγωνιστικότητας, των υποδομών, της καινοτομίας, των δαπανών για Ε&Α.
- **Υπονομεύει** την ευημερία των επόμενων γενεών λόγω της έλλειψης επαρκών υποδομών (ποσοτικά και ποιοτικά) για την ανάπτυξη και την εξυπηρέτηση βασικών κοινωνικών αναγκών. Η αντιμετώπιση αυτού του προβλήματος, σε ένα απροσδιόριστο απώτερο μέλλον, θα είναι αναποτελεσματική (δεδομένου ότι οι υποδομές παρουσιάζουν μεγάλο χρόνο κατασκευής). Η ζημία λοιπόν θα είναι ανεπανόρθωτη για τους πολίτες, τις επιχειρήσεις και τις τοπικές κοινωνίες.

ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ

Γαβριήλ Σακελλαρίδης

Εισαγωγή

Το χρέος της Κεντρικής Κυβέρνησης στο τέλος του 2011 εκτιμάται ότι θα ανέλθει στα 364,6 δις που μεταφράζεται σε 167,4% του ΑΕΠ, έναντι 340,29 δις ή 149,7% του ΑΕΠ στο τέλος του 2010. Για το 2012, οι προβλέψεις με την αίρεση της εφαρμογή της Συμφωνίας της 27^{ης} Οκτωβρίου υπολογίζουν το χρέος της κεντρικής κυβέρνησης σε 317, 4 δις ή αλλιώς σε 149,3% του ΑΕΠ.

Οι εκτιμήσεις για το 2011 και οι προβλέψεις για το 2012 καταδεικνύουν την ανικανότητα της τρόικας και της κυβέρνησης ΠΑΣΟΚ να εκτιμήσουν τις επιπτώσεις των πολιτικών άγριας ύφεσης στην πορεία του δημόσιου χρέους. Αξίζει να αναφέρουμε ενδεικτικά πως μεταβλήθηκαν οι προβλέψεις τους για το δημόσιο χρέος από τον Μάιο του 2010 μέχρι σήμερα. Αυτό φαίνεται στον παρακάτω πίνακα:

	Δημόσιο Χρέος			% Μεταβολή ΑΕΠ		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012
<i>Μνημόνιο 1 (Μάιος 2010)</i>	133%	145%	149%	-4%	-2,6%	1,1%
<i>1ο Επικαιροποιημένο Μνημόνιο (Αύγουστος 2010)</i>	130%	139%	144%	-4%	-2,6%	1,1%
<i>2ο Επικαιροποιημένο Μνημόνιο (Οκτώβριος 2010)</i>	141%	152%	159%	-4,2%	-3%	1,1%
<i>3ο Επικαιροποιημένο Μνημόνιο (Φεβρουάριος 2011)</i>	143%	153%	159%	-4,5%	-3%	1,1%
<i>4ο Επικαιροποιημένο Μνημόνιο «Μεσοπρόθεσμο» (Ιούνιος 2011)</i>	143%	166%	172%	-4,5%	-3,9%	0,6
<i>Προϋπολογισμός 2012</i>	149,7%	167,4%	149,3%	-3,5%	-5,5%	-2,8%
			(PSI)			

Επιτροπή Μελετών & Τεκμηρίωσης της Κ.Ο. του ΣΥΡΙΖΑ

Η πρόβλεψη για το χρέος του 2012, από 149% στο 1^ο Μνημόνιο, μειώθηκε στο 144% στο 2^ο Μνημόνιο, αυξήθηκε σε 159% στο 3^ο Μνημόνιο, σε 172% στο Μεσοπρόθεσμο, ενώ στον Προϋπολογισμό του 2012 προβλέπεται μετά το PSI στο 181,8%! Αξίζει να σημειωθεί ότι χωρίς το PSI, το ΔΝΤ στο *World Economic Outlook* που δημοσίευσε τον Σεπτέμβριο του 2012, υπολόγιζε το ελληνικό δημόσιο χρέος για το 2012 σε 189%!

Επίσης το ίδιο του ΔΝΤ, τονίζει ότι η εξέλιξη του δημόσιου χρέους είναι πολύ ευαίσθητη στις μεταβολές της μεγέθυνσης του ΑΕΠ. Και σύμφωνα με τις προβλέψεις που έκανε για τη βιωσιμότητα του τον Ιούλιο του 2011, μια απόκλιση κατά -1% από τις προβλέψεις του ΔΝΤ για την μεγέθυνση του ΑΕΠ της Ελλάδας αρκεί για να καταστεί το χρέος μη βιώσιμο.

Ποιες είναι οι επιπτώσεις της μνημονιακής πολιτικής στο δημόσιο χρέος;

Υποτίθεται το Μνημόνιο που υπογράφηκε από την κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ με την τρόικα είχε σκοπό να καταστήσει δυνατή την έξοδο της Ελλάδας στις αγορές ομολόγων το 2013. Αυτό θα επιτυγχανόταν μέσω της μείωσης του χρέους σε βιώσιμα επίπεδα. Τα αποτελέσματα των πολιτικών αυτών για το δημόσιο χρέος φαίνονται στον παρακάτω πίνακα που απεικονίζει την εξέλιξη του δημόσιου χρέους από το 2007 μέχρι το 2012.

Δημόσιο Χρέος ως % ΑΕΠ					
2012	2011	2010	2009	2008	2007
181.8%	167.4%	149.7 %	127.1%	110.7%	105.4%
<i>Μέχρι το 2009 Πηγή: Ameco Database - Από 2010 Πηγή: Προϋπολογισμός 2012</i>					

Δαπάνες εξυπηρέτησης χρέους: Οι δαπάνες για την εξυπηρέτηση του χρέους της Κεντρικής Κυβέρνησης έχουν εκτοξευτεί από το 2007 και μετά, όπως γίνεται σαφές και από τον παρακάτω πίνακα.

Ύψος Δαπανών για τόκους χρέους κεντρικής διοίκησης (σε εκατ. ευρώ)						
	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Τόκοι	9.796	11.207	12.325	13.223	16.380	17.900 / 12.750 (PSI)
ως % του ΑΕΠ	4,3%	4,7%	5,3%	5,8%	7,5%	8,4% / 6% (PSI)

Επιτροπή Μελετών & Τεκμηρίωσης της Κ.Ο. του ΣΥΡΙΖΑ

Από το 2007 ως το 2011 το ύψος των τόκων ως ποσοστό του ΑΕΠ έχει αυξηθεί κατά 72,1% ενώ από το 2007 ως το 2012 κατά 93%! Αυτό είναι αποτέλεσμα τόσο του μεγάλου δανεισμού για την κάλυψη των ελλειμμάτων, όσο και της μεγάλης ύφεσης από το 2009 και μετά (μετά την αναθεώρηση του ΑΕΠ, από το 2008 και μετά).

Το εντυπωσιακό είναι ότι για το 2012, το 34% των συνολικών φορολογικών εσόδων σύμφωνα με το Προσχέδιο (52.724 εκατ. ευρώ) κατευθύνεται σε αποπληρωμές τόκων προς τους δανειστές. Για το 2011, το 33% των φορολογικών εσόδων αποδίδονταν στους πιστωτές της ελληνικής οικονομίας. Η αναλογία αυτή, που φαίνεται να παγιώνεται στο 1/3 των φορολογικών εσόδων δεν μπορεί να είναι βιώσιμη σε καμία περίπτωση για την ελληνική οικονομία. Τόκοι ύψους 1/3 των συνολικών φορολογικών εσόδων αποτελούν τεράστιο βάρος σε μία κοινωνία που μαστίζεται από ύφεση, πόσο μάλλον όταν αυτοί οι τόκοι συλλέγονται με ένα εξαιρετικά μη προοδευτικό σύστημα φορολογίας, που μεταφέρει τα βάρη στους μισθωτούς και τους συνταξιούχους.

Αυτό που πρέπει να αναφερθεί ότι ένα σημαντικό τμήμα των τόκων που αποδίδει κάθε χρόνο το Ελληνικό Δημόσιο κατευθύνεται στις τράπεζες τους εγχώριου χρηματοπιστωτικού συστήματος. Ποια είναι όμως η συνεισφορά των ελληνικών τραπεζών στον Κρατικό Προϋπολογισμό.

Οι τέσσερις μεγαλύτεροι τραπεζικοί όμιλοι (Εθνική, Alpha Bank, Eurobank, Πειραιώς) κατά τη δεκαετία 2000-2009 είχαν σωρευτικά κέρδη προ φόρων και προβλέψεις (που είναι αφορολόγητες και αφορούν τη πιθανότητα μη αποπληρωμής δανείων) 36,3 δις, ενώ για το σύνολο των τραπεζών τα κέρδη ξεπερνούσαν τα 41 δις. Οι φόροι που πλήρωσαν οι τέσσερις μεγαλύτεροι τραπεζικοί όμιλοι προς το Δημόσιο για αυτή την περίοδο ήταν 5.920 εκατ. ευρώ. Δηλαδή ο πραγματικός φορολογικός συντελεστής για τους τέσσερις μεγαλύτερους ομίλους ήταν 16% και για το σύνολο των τραπεζών 17%, σε μία περίοδο που ο φορολογικός συντελεστής των Α.Ε. ήταν 45%. Επομένως, μέσω της χαριστικής νομοθεσίας και της δυνατότητας να χρησιμοποιούν λογιστικές αλλαγές οι τράπεζες αποδίδουν πολύ χαμηλότερους φόρους στο Δημόσιο από ότι θα όφειλαν, συντείνοντας στα χαμηλά φορολογικά έσοδα που είναι και ο πυρήνας του δημοσιονομικού προβλήματος της ελληνικής οικονομίας.

Επίσης πρέπει να λάβουμε υπόψη μας τη παροχή βοήθειας του Δημοσίου προς τις τράπεζες είτε με την μορφή κεφαλαιακής ενίσχυσης (μετρητά), είτε με την μορφή ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου, είτε με την μορφή εγγυήσεων για την εξασφάλιση δανείων των τραπεζών από την ΕΚΤ. Το σύνολο της παρεχόμενης βοήθειας ανέρχεται στα 109 δις ευρώ, ενώ η κεφαλαιακή ενίσχυση μέσω προνομιούχων μετοχών και τα ομόλογα του Ελληνικού Δημοσίου που δόθηκαν στις τράπεζες ανέρχονται σε 8,4 δις ευρώ, και αποτελούν κομμάτι του ελληνικού δημόσιου χρέους.

Επομένως, οι εγχώριες τράπεζες από την μία επιτείνουν το δημοσιονομικό πρόβλημα της ελληνικής οικονομίας μέσω της μη καταβολής των φόρων που τους αντιστοιχούν και επιβαρύνουν το δημόσιο χρέος μέσω των προγραμμάτων κεφαλαιακής ενίσχυσης.

Επιτροπή Μελετών & Τεκμηρίωσης της Κ.Ο. του ΣΥΡΙΖΑ

Αυτό που καταδεικνύει τον ταξικό χαρακτήρα του δημόσιου χρέους είναι το γεγονός πως τα ελλείμματα και το χρέος επιτείνονται από αυτές τις πολιτικές και την ίδια στιγμή το Δημόσιο απευθύνεται στις τράπεζες για δανεισμό! Δηλαδή με την μη καταβολή φόρων δημιουργούν πρόβλημα στο Δημόσιο, το οποίο προσπαθεί να επιλύσει το πρόβλημα μέσω δανεισμού από αυτές τράπεζες! Και φυσικά αυτός ο δανεισμός αποφέρει τεράστια κέρδη για το τραπεζικό σύστημα αφού μπορούσε να δανείζεται με εξαιρετικά χαμηλά επιτόκια από την ΕΚΤ (που για μεγάλο χρονικό διάστημα ήταν 1%) και να δανείζει στο ελληνικό Δημόσιο με 5% και 6%. Ιδιαίτερα από την περίοδο που ξεκίνησε η χρηματοπιστωτική κρίση και μέχρι το Νοέμβριο του 2009, τα ελληνικά ομόλογα αποτελούσαν προσφιλή προορισμό για επενδύσεις αφού οι αποδόσεις τους είχαν ανέβει σημαντικά, αλλά τότε δεν προβλεπόταν η σημερινή κατάσταση.

ΈΡΕΥΝΑ & ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ

Θοδώρα Σταθούλια

Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων: Έρευνα και Τεχνολογία

Η Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας (ΓΓΕΤ), σύμφωνα με τους στόχους της:

«Ενισχύει μέσω ανταγωνιστικών ερευνητικών και τεχνολογικών προγραμμάτων τις ερευνητικές δραστηριότητες των ερευνητικών και παραγωγικών φορέων σε τομείς σημαντικούς για την ελληνική οικονομία και τη βελτίωση της ζωής του πολίτη. Στηρίζει τη μεταφορά και τη διάχυση προηγμένων τεχνολογιών προς τους παραγωγικούς φορείς της χώρας, επιτυγχάνοντας έτσι την άμεση αξιοποίηση των προϊόντων της έρευνας. Συμβάλλει στην ενίσχυση του ερευνητικού δυναμικού της χώρας. Εκπροσωπεί τη χώρα στα αρμόδια όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εναρμονίζοντας τις ερευνητικές και τεχνολογικές δραστηριότητές της με τις απαιτήσεις της διεθνούς κοινότητας. Προωθεί τη συνεργασία σε θέματα Έρευνας και Τεχνολογίας με άλλες χώρες και διεθνείς οργανισμούς. Ιδρύει ινστιτούτα και τεχνολογικούς φορείς σε τομείς υψηλής προτεραιότητας για την ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας. Εποπτεύει και χρηματοδοτεί την πάγια λειτουργία και στηρίζει δυναμικά 19 από τους γνωστότερους και σημαντικότερους ερευνητικούς και τεχνολογικούς φορείς της χώρας. Προωθεί τη διάδοση των ερευνητικών και τεχνολογικών πληροφοριών, σε εθνική κλίμακα, με τη βοήθεια τεχνολογικής πληροφόρησης. Υποστηρίζει δράσεις ευαισθητοποίησης της ελληνικής κοινωνίας σε θέματα Έρευνας και Τεχνολογίας» .

Η ΓΓΕΤ παίρνει πιστώσεις από το ΠΔΕ του Υπουργείου Ανάπτυξης. (Μέχρι το 2009 ανήκε διοικητικά στο Υπουργείο Ανάπτυξης, από όπου μετά τις εκλογές τη διεκδίκησε το Υπουργείο Παιδείας και η υπουργός Α. Διαμαντοπούλου.) Το ΠΔΕ καλύπτει τις ερευνητικές υποχρεώσεις, ενώ για τα λειτουργικά της έξοδα η ΓΓΕΤ πιστώνεται από τον προϋπολογισμό του Υπουργείου Παιδείας, καθώς αποτελεί μία από τις τρεις Γενικές Γραμματείες του Υπουργείου.

Σύμφωνα με την ενημέρωση που λάβαμε για το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (2010-2011) κατόπιν σχετικού αιτήματος της γράφουσας προς την αρμόδια Διεύθυνση της ΓΓΕΤ, η εκτέλεση του ΠΔΕ για το 2010-2011 καταγράφεται αναλυτικά ως εξής:

Επιτροπή Μελετών & Τεκμηρίωσης της Κ.Ο. του ΣΥΡΙΖΑ

«Συγκεκριμένα, για το έτος 2010 το σύνολο των πιστώσεων ήταν 152.088.153,24 ευρώ, και εκταμιεύτηκαν προς τους τελικούς δικαιούχους των έργων/ μελετών 58.164.413,80 ευρώ. Για το έτος 2011 οι σχετικές εγγεγραμμένες πιστώσεις ήταν 116.675.342,76 ευρώ, και μέχρι σήμερα έχουν εκταμιευθεί 57.442.658,57 ευρώ. Εντός της επόμενης εβδομάδας (σε συνέχεια αιτήματός μας) θα μεταφερθεί το αναγκαίο ποσό από το Υπουργείο Οικονομίας Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας, προκειμένου να εκταμιευθούν άμεσα πιστώσεις ύψους 13.766.482,02 ευρώ (οι οποίες αφορούν ήδη εγκεκριμένα, από την Υπηρεσία μας, αιτήματα τελικών δικαιούχων). Άρα, μέχρι το τέλος Νοεμβρίου θα έχει εκταμιευθεί το 61% των εγγεγραμμένων πιστώσεων στο ΠΔΕ που αφορούν τη ΓΓΕΤ.

Εντός του Δεκεμβρίου και με βάση τα στοιχεία που διαθέτουμε από τα τριμηνιαία αιτήματα πληρωμών τα οποία έχουμε υποβάλλει στις αρμόδιες Υπηρεσίες Διαχείρισης, εκτιμούμε ότι θα εκταμιεύσουμε κονδύλια ύψους 18% επί της συνολικής πίστωσης η οποία αφορά το ΕΣΠΑ για το έτος 2011 και έχει εγγραφεί στην Υπηρεσία μας. Άρα, εκτιμούμε ότι η συνολική απορροφητικότητα της Γενικής Γραμματείας Έρευνας και Τεχνολογίας από το Πρόγραμμα Δημόσιων Επενδύσεων για το έτος 2011 θα ανέλθει σε ποσοστό 73%».

Πίνακας 1. Συγκεντρωτικά στοιχεία ΠΔΕ για ΓΓΕΤ σε σχέση με ΠΔΕ Υπουργείου Ανάπτυξης

Έτος	ΑΕΠ (σε εκατ.)	ΠΔΕ (σε εκ. ευρώ)	Υπουργείο Ανάπτυξης ΠΔΕ -Ποσοστό (%) ΠΔΕ Υπουργείου Ανάπτυξης στο σύνολο του ΠΔΕ της χώρας	ΓΓΕΤ - ΠΔΕ και ποσοστό (%) σε σχέση με το σύνολο του ΠΔΕ του Υπουργείου Ανάπτυξης	Ποσοστό (%) ΠΔΕ ΓΓΕΤ σε σχέση με το σύνολο του ΠΔΕ της χώρας	Απορρόφηση και % στο σύνολο του ΠΔΕ της ΓΓΕΤ	Ποσοστό απορρόφησης σε σχέση με το συνολικό ΠΔΕ της χώρας
2010	215,000 <small>(προβλέψεις Eurostat Σεπτ. 2011)</small>	8.454 <small>(πραγμα/σεις)</small> 3.93%	2.646.743.393, 21 <small>(απολογισμός)</small> 31,30%	152.088.153, 24 5,74%	1,8%	58.164.413, 8 38,24%	0,68%
2011	220.319 <small>(εκτιμήσεις πραγμα/σεων)</small>	7.550 <small>(εκτιμήσεις)</small> 3.42%	1.629.250.000, 00 <small>(έως 30-9-2011)</small> 21,57%	116.675.342, 76 7,1%	1,54%	71.209.140,59 <small>(εκτίμηση)</small> 61,031%	0,94%
2012	215.310 <small>(προβλέψεις)</small>	7.700 <small>(προβλέψεις)</small> 3.57%	1.632.000.000, 00 21,19%				

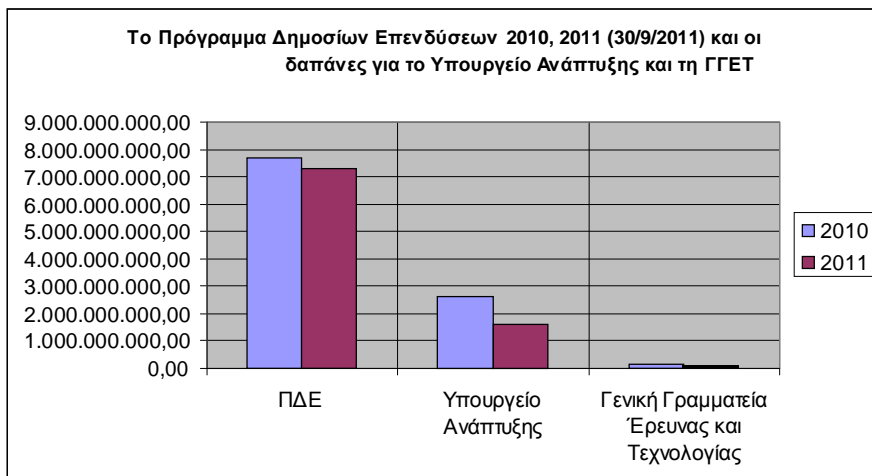
Πηγή: ΓΓΕΤ, προϋπολογισμός 2012, ΠΔΕ 2010-2012, Eurostat

Επιτροπή Μελετών & Τεκμηρίωσης της Κ.Ο. του ΣΥΡΙΖΑ

Όπως προκύπτει από τον παραπάνω πίνακα, σε απόλυτους αριθμούς υπάρχει μια σταθερή μείωση των δαπανών για την έρευνα και την τεχνολογία. Το ΠΔΕ από το 2010 στο 2011 και 2012 εμφανίζει μείωση σχεδόν 1 δις ευρώ, ενώ η ΓΓΕΤ υφίσταται μείωση μεγαλύτερη των 35 εκ. ευρώ. Οι μειώσεις αυτές, αν συσχετιστούν με το γεγονός ότι η εφαρμογή του ΕΣΠΑ βρίσκεται χρονικά στη μέση (που σημαίνει τυπικά ουσιαστική συμβασιοποίηση των περισσότερων έργων του και παρακολούθηση της εφαρμογής τους), θα έχουν αρνητική επίπτωση στην εξασφάλιση των πολιτικών που αναμένεται να συμβάλουν στην ανάπτυξη σοβαρών ερευνητικών και τεχνολογικών προγραμμάτων.

Επίσης, βρισκόμαστε στη μέση της εφαρμογής του προγράμματος FP7, που είναι η ευρωπαϊκή πολιτική στην έρευνα και την τεχνολογία. Η αδυναμία της χώρας να συμμετάσχει στις ευρωπαϊκές ερευνητικές διεργασίες με την αναγκαία συνδρομή σε ελληνικούς ερευνητικούς και ακαδημαϊκούς φορείς, μέσα από την ανάληψη σημαντικών πολιτικών πρωτοβουλιών από την πλευρά της ΓΓΕΤ, επιδρά αρνητικά στο σύνολο των πολιτικών ανάπτυξης της έρευνας και τεχνολογίας, με σοβαρά μακροπρόθεσμα αρνητικά αποτελέσματα.

Επιπλέον, οι δαπάνες που πιστώνονται για το 2012 στη ΓΓΕΤ για τα λειτουργικά της έξοδα είναι 88.609.000,00 ευρώ, όταν για το 2011 (30/9/2011) ήταν 94.426.587,43 ευρώ και οι πληρωμές για το 2010 ήταν 94.767.710,83 ευρώ. Η μείωση των δαπανών για την κάλυψη των λειτουργικών αναγκών της ΓΓΕΤ κατά σχεδόν 7 εκ. ευρώ, σε συνδυασμό με τη σοβαρή καθυστέρηση που σημειώνεται στην απορρόφηση του ΠΔΕ, συνιστά μία ακόμη σοβαρή παράμετρο που συνεπάγεται την ολική αποτυχία του έργου της ΓΓΕΤ.

Ζητήματα πολιτικής για την έρευνα και την τεχνολογία

Τα παραπάνω στοιχεία θα ήταν χρήσιμο να εξεταστούν σε σχέση με τα ποσοστά που δίνει η Eurostat για τις δαπάνες για έρευνα και τεχνολογία στις χώρες-μέλη της ΕΕ.

Είναι σημαντικό το γεγονός ότι η Eurostat δεν διαθέτει στοιχεία για τις δαπάνες για έρευνα και τεχνολογία στην Ελλάδα για τα έτη 2008-2010. Τα στοιχεία που λείπουν αφορούν τα χρόνια της διακυβέρνησης της χώρας από το ΠΑΣΟΚ, με πολιτικά υπεύθυνη την ηγεσία του Υπουργείου Παιδείας.

Επιτροπή Μελετών & Τεκμηρίωσης της Κ.Ο. του ΣΥΡΙΖΑ

Total intramural R&D expenditure (GERD) by sectors of performance

Last update: 30.11.11

Source of Data: Eurostat

SECTPERF: Business enterprise sector SECTFUND: Abroad UNIT: Euro per inhabitant

	TIME	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
GEO											
European Union (27 countries)		23,2 ^(a)	27,2 ^(a)	26,1 ^(a)	25,2 ^(a)	28,2 ^(a)	28,5 ^(a)	32,5 ^(a)	31,5 ^(a)	28,8 ^(a)	:
European Union (15 countries)		:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Euro area (17 countries)		17,3 ^(a)	20,2 ^(a)	20,1 ^(a)	21,2 ^(a)	22,7 ^(a)	24,1 ^(a)	28,3 ^(a)	28 ^(a)	27 ^(a)	:
Belgium		45,6	53,1	45	41	39,8	43,6	44,9	42,1	41,7	:
Bulgaria		0	0	0	0,1	0	0,2	0,2	0,3	0,6	:
Czech Republic		0,9	1,3	3,3	2,6	4	2,9	4,9	8,3	15,1	13,9
Denmark		50,5	:	74,9	:	73,3	:	82,1 ^(b)	93,2 ^(a)	83,5	87,5 ^(a)
Germany (Including former GDR from 1991)		10,7	10,8 ^(e)	10,6	10,8	15,5	16,5	19,4	20,8	18,9	19,7 ^(a)
Estonia		0,8	1,2	1,2	2,5	4,4	5,6	4,7	3,9	4,9	5 ^(a)
Ireland		10,7	17,9	24,9	28,5	31,6	54,7	76,7	79	87,1	88,5 ^(a)
Greece		2,1	:	5,5	:	2,7	:	11,6	:	:	:
Spain		6,2	5,6 ^(b)	5,6	5,9	7,3	9,5	14,1	11,3	10,4	:
France		29,5 ^(b)	36,4	36,5	38,6	32,9	32,7 ^(b)	37,5	41,2	36	39,4 ^(a)
Italy		7,8	12,7	11,7	13,9	16,3	16,2	23,4	17,9	21,5	:
Cyprus		1	1,4	1,3	1,3	1,8	1,8	1,9	1,8	1,8	:
Latvia		3,4	3,2	1,1	1,8	3,3	1,2	0,8	2,3	1,8	2,5
Lithuania		0,2	0,3	2,4	2,1	1,3	2,1	3,7	3,4	2,9	4,1
Luxembourg		:	:	70	:	27,8	:	58,8	:	46,4	41,8 ^(a)
Hungary		3,6 ^(a)	5,6 ^(a)	5,6 ^(a)	5,4 ^(a)	6,5 ^(a)	6,9	7,5	6,3	8,1	10,1
Malta		:	0,6	:	:	13,2	15,4	10,6	7,5	9,3	7,6 ^(a)
Netherlands		42,5	:	44,4	:	54,6	:	48,6	:	47,4	:
Austria		:	116,1	:	114,9	:	129	136,5	:	136,2	:
Poland		0,2	0,1	0,1	0,3	0,4	0,8	0,7	;	0,7	1,3
Portugal		1,1	1,5 ^(e)	1,8	1,9 ^(e)	2	4,3 ^(e)	6,7	3,3	4,1	:
Romania		0,2	0,3	0,2	0,4	0,4	0,4	0,7	0,6	0,7	0,7
Slovenia		7,3	2	12	16,8	8,8	5,8	4,4	7,1 ^(b)	9,1	10,4 ^(a)
Slovakia		0,2	0,2	0,4	0,3	1	1,9	3	4,7	4,7	5,5
Finland		4,4	6,6	5,6	7	39,2 ^(b)	49,2	47,3	57,9	50,8	49,6
Sweden		26,8 ^(a)	:	71,1 ^(a)	:	78,3 ^(b)	:	101,5	:	97,9	:
United Kingdom		88	99,4	86,5	73	88	79,9	87,3	76,7	61,6	63,9 ^(a)
Iceland		137	:	95,9	:	78,1	83	80,7	53,5	46,8	:
Norway		33,6	:	38,2	:	44,9	41,9	62,4	65,3	59,3	:
Switzerland		:	:	:	60,3	:	:	:	70,1	:	:
Croatia		:	0,7	0,7	1,5	0,8	3,1	7,2	6,2	3,9	5,8
Turkey		0	0,1	0	0	0	0	0,2	0,6	0,5	:
Russia		1,8	1,8	2,3	2,3	2,8	4,8	3,7	3,8	3,8	2
United States		;	;	;	;	;	;	;	;	;	;
China (except Hong Kong)		:	:	0,2 ^(a)	0,1 ^(a)	0,1 ^(a)	0,3 ^(a)	0,3 ^(a)	0,4 ^(a)	:	:
Japan		4,5	3,8	2,6	2,8	3,2	2,8	2,4	3,1	:	:

Η Υπουργός Παιδείας εγκαινίασε στις 28 Ιουλίου 2010 τη δημόσια διαβούλευση για το κείμενο του Υπουργείου που φέρει τον τίτλο «Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ενίσχυση της Έρευνας, της Τεχνολογικής Ανάπτυξης και της Καινοτομίας». Στόχος ήταν η ανακίνηση του ευρύτερου δυνατού διαλόγου γύρω από την «αρχιτεκτονική» του ερευνητικού ιστού της χώρας ανάμεσα στον ερευνητικό κόσμο και ανθρώπους

Επιτροπή Μελετών & Τεκμηρίωσης της Κ.Ο. του ΣΥΡΙΖΑ

από το χώρο των ερευνητικών κέντρων, των ΑΕΙ, των θεσμικών οργάνων έρευνας και τεχνολογίας, τον παραγωγικό τομέα, τις επιστημονικές οργανώσεις κ.λπ.

Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ενίσχυση της Έρευνας αναφέρει, μεταξύ άλλων, ότι θα υπάρξει **«σταδιακός τριπλασιασμός των δαπανών για την έρευνα την επόμενη δεκαετία ώστε να φτάσει το 2020 στο 2% του ΑΕΠ»**.

Επίσης, αναφέρεται ότι *«στην προσπάθεια μετάβασης προς μια οικονομία της γνώσης και της βιώσιμης ανάπτυξης, είναι απαραίτητη η ενεργός συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα τόσο σε επίπεδο παραγωγής νέας, οικονομικά χρήσιμης γνώσης όσο και ως εν δυνάμει χρήση γνώσης και καινοτομιών [...] Στην Ελλάδα τα ποσοστά της ιδιωτικής συμμετοχής έχουν σταθεροποιηθεί τα τελευταία χρόνια στο 30% περίπου της συνολικής επένδυσης στην έρευνα. (Στη Φιλανδία, Γερμανία, Σουηδία, Ελβετία κ.λπ. το αντίστοιχο ποσοστό κυμαίνεται από το 64% έως το 70%) [...] Οι αιτίες είναι πολλές, σύνθετες, [...] Ενδεικτικά μπορεί κανείς να αναφερθεί στο συγκριτικά μικρό μέγεθος των περισσότερων ιδιωτικών επιχειρήσεων, με αποτέλεσμα πολλές από αυτές να μη διαθέτουν τους απαραίτητους οικονομικούς πόρους για συστηματικές δραστηριότητες έρευνας [...] Η κυβέρνηση, αναγνωρίζοντας τη σύνθετη μορφή του προβλήματος, προβαίνει στη συντονισμένη λήψη μέτρων [...], παρέχοντας εξειδικευμένες οικονομικές ενισχύσεις μέσω του νέου αναπτυξιακού νόμου»¹⁴.*

Το γεγονός ότι η χώρα βρίσκεται σε βαθιά ύφεση και θα είναι σε ύφεση και για τα επόμενα χρόνια ακυρώνει κάθε προοπτική οι επιχειρήσεις να αυξήσουν τη συμμετοχή τους στην έρευνα και την τεχνολογία. Το αντίθετο, η χαμηλή απορροφητικότητα του προγράμματος της ΓΓΕΤ και για το 2010 και 2011 οφείλεται, εκτός των δομικών προβλημάτων, στο σχεδιασμό των προκηρύξεων των έργων και στη μη διάθεση πόρων για την ιδιωτική συμμετοχή.

Το γεγονός αυτό θα πρέπει να αντιμετωπιστεί άμεσα για την επόμενη χρονιά, το 2012, με την παροχή εγγυήσεων από το κράτος μέσω ειδικών λογαριασμών του ΕΤΕΑΝ, για την ιδιωτική συμμετοχή στα προγράμματα. Διαφορετικά, δεν πρόκειται να προχωρήσει η απορρόφηση των –έστω και μικρών– πιστώσεων από το ΠΔΕ για την έρευνα και την τεχνολογία.

¹⁴ Η εκτός πραγματικότητας πολιτική της κυβέρνησης να αναφέρει ως κύρια στρατηγική στο σχεδιασμό της για την έρευνα και τον περιορισμένο ρόλο των ιδιωτικών επενδύσεων μπορεί να καταρριφθεί εύκολα εάν συγκριθεί με πολιτικές από τον ίδιο νεοφιλελεύθερο χώρο, για παράδειγμα αυτές της αυστριακής κυβέρνησης, η οποία στη νέα στρατηγική της για το 2020 θέτει ως κύριους στόχους: *το ανθρώπινο κεφάλαιο, την κοινωνική ευρωστία, το διάλογο κοινωνίας-επιστήμης, τις υποδομές με προτεραιότητα στην ολιστική προτεραιότητα αναγνώρισης των κύριων τεχνολογιών και της συστηματικοποίησης των μεθοδολογιών πρόγνωσης των τεχνολογιών, το μοντέλο διοικητικής διαχείρισης της έρευνας, τη διεθνοποίηση, το συντονισμό των πολιτικών και τις συνεργασίες με πρωταγωνιστή το δημόσιο.*

Στην Αυστρία η χρηματοδότηση της Έρευνας και Τεχνολογίας από τη μεριά του Δημοσίου αυξήθηκε κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης, προκειμένου να αντισταθμίσει τη χαμηλότερη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα. Έτσι, η συνολική δημόσια συμμετοχή αυξήθηκε από 28%, που ήταν το 2007, σε 33% το 2011 (2,73 δις). Η Αυστρία, έχοντας ως στρατηγική επιλογή της να καταστεί από τις πρώτες χώρες της ΕΕ στην έρευνα και καινοτομία, προκειμένου να υπερβεί την κρίση και να επιτύχει τη βιώσιμη ανάπτυξή της, κατάφερε να αποτελέσει χώρα με υψηλές δημόσιες δαπάνες για την έρευνα και την τεχνολογία και με σημαντική στροφή στην βασική έρευνα.

Σε αντίθεση με το παραπάνω παράδειγμα, το συμπέρασμα του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Ενίσχυση της Έρευνας αποτελεί παγκόσμια πρωτοτυπία, γιατί συνδέει το ΑΕΠ και την αύξησή του με **την παρατηρούμενη μείωση των δαπανών για την έρευνα και την τεχνολογία**: «Οι συνολικές δαπάνες για έρευνα και τεχνολογία, ενώ σημείωσαν αύξηση κατά τη δεκαετία του 1990 και ανήλθαν από το 0,4 στο 0,6 % του ΑΕΠ, κατά τα επόμενα χρόνια σημείωσαν σταδιακή πτώση, **κυρίως λόγω της ταχύτερης αύξησης του ΑΕΠ**, με αποτέλεσμα να κυμαίνονται λίγο κάτω από το 0,6% του ΑΕΠ, έναντι 1,8% του ΑΕΠ, που είναι ο μέσος όρος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Από αυτές, λιγότερο από το ένα τρίτο προέρχονται από τον ιδιωτικό τομέα, ενώ τα υπόλοιπα δύο τρίτα προέρχονται από τον δημόσιο τομέα».

Κατά την Υπουργό Παιδείας, αυξάνεται το ΑΕΠ, και για αυτό σημειώνουν πτώση οι δαπάνες για την έρευνα και την τεχνολογία. Πρόκειται για ένα παγκόσμια πρωτοτυπίας επιχείρημα για τη μείωση των δαπανών σε ένα εύρωστο και πλούσιο κράτος.

Αυτό που έχει σημασία να ερευνηθεί είναι το γεγονός ότι, όσο οι δημόσιες δαπάνες στην εκπαίδευση και τα ερευνητικά ινστιτούτα μειώνονται, **τόσο περισσότερο προσδέεται η ανάπτυξη της έρευνας στα ευρωπαϊκά προγράμματα** ως μέσου αντιστάθμισης του χαμηλού ποσοστού διάθεσης πιστώσεων από το ΠΔΕ στην έρευνα και την τεχνολογία και γενικότερα στον ακαδημαϊκό-ερευνητικό μηχανισμό.

Το Εθνικό Σχέδιο επισημαίνει και παραδέχεται ότι η έλλειψη μακροχρόνιας εθνικής στρατηγικής για την έρευνα οδήγησε το ελληνικό ερευνητικό δυναμικό στην αναζήτηση εξωτερικής ερευνητικής δραστηριότητας, κυρίως από τις πηγές της ΕΕ, σε ερευνητικά σχέδια που ο στρατηγικός προσανατολισμός τους ελάχιστη επαφή είχε με την ελληνική κοινωνία, την οικονομία και τις ανάγκες της.

«Ένα ακόμα χαρακτηριστικό του ελληνικού ερευνητικού συστήματος είναι η σχετικά υψηλή εξάρτησή του από χρηματοδοτήσεις της ΕΕ, τόσο μέσω των Διαρθρωτικών Ταμείων, όσο και μέσω των Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων-Πλαίσιο για την έρευνα και την τεχνολογική ανάπτυξη στην ΕΕ. [...] Τα Προγράμματα-Πλαίσιο της ΕΕ αναπτύχθηκαν παράλληλα με το ελληνικό ερευνητικό σύστημα εδώ και τρεις δεκαετίες και παρείχαν σημαντικές ευκαιρίες στους Έλληνες ερευνητές [...] Η παράλληλη αυτή

πορεία, σε συνδυασμό με την έλλειψη μακροχρόνιας πολιτικής E&T σε εθνικό επίπεδο, δημιούργησε μια ισχυρή εξάρτηση της ερευνητικής κοινότητας από τα Προγράμματα-Πλαίσιο που έχει δράσει ανασταλτικά σε ορισμένους τομείς, όπως για παράδειγμα στον θεματικό προσανατολισμό των ελληνικών ερευνητικών ομάδων».

Επιβεβαιώνοντας τη διαπίστωση αυτή, που έχει τεράστια αξία για τη σημερινή απογοητευτική και καταστροφική για την οικονομία κατάσταση στην έρευνα και την τεχνολογία στη χώρα, αντιγράφουμε από τη δημοσίευση του Γιώργου Λιάγκουρα *What can we learn from the failures of technology and innovation policies in the European Periphery?*, *European Urban and Regional Studies*, 17(3):

«Χρησιμοποιώντας τα αναλυτικά δεδομένα από τα Ευρωπαϊκά Πλαίσια Στήριξης (Framework Programmes) 2 και 3, 1987–1991 (€5,396) και 1990–1994 (€6,600) αντιστοίχως, βλέπουμε ότι οι χώρες της σύγκλισης και οι περιφέρειές τους απορρόφησαν περισσότερα χρήματα από τις πλουσιότερες, παρά τις χαμηλές Ερευνητικές και Τεχνολογικές τους δυνατότητες.

Για παράδειγμα, εάν μια κοινοτική δαπάνη που απορροφήθηκε από μια χώρα μετρηθεί με τον αριθμό των εργαζομένων στην έρευνα και την ανάπτυξη, η Ελλάδα είναι πρωταθλήτρια στο Πρόγραμμα 3, λαμβάνοντας 3,5 φορές περισσότερα χρήματα από ό,τι ο μέσος όρος των υπολοίπων χωρών (Sharp. M, 1999 “competitiveness and cohesion-are the two compatible?”, *Research policy* 27 (6)).

Σύμφωνα με τον Sharp, οι περισσότερο ωφελημένοι από τα ευρωπαϊκά πλαίσια στήριξης ήταν ομάδες πανεπιστημίων και ερευνητικών ινστιτούτων και όχι οι επιχειρήσεις. Βέβαια έχει σημασία να τονιστεί εδώ η χρήσιμη παρατήρηση του Sharp, ότι υπάρχει σημαντική διαφορά ανάμεσα στις χρηματοδοτήσεις από τα Διαρθρωτικά Ταμεία και τα Ευρωπαϊκά Πλαίσια Στήριξης (framework programmes). **Και αυτό γιατί στην περίπτωση των Πλαισίων Στήριξης οι συμμετέχοντες από τις περιοχές σύγκλισης είναι υποχρεωμένοι να ακολουθήσουν τους στόχους που αντανακλούν τα ενδιαφέροντα των πλούσιων περιοχών της Ευρώπης.** Αντίθετα, τα Διαρθρωτικά Ταμεία, τουλάχιστον τυπικά, εξασφαλίζουν στις χώρες σύγκλισης τη δυνατότητα να προσαρμόσουν τις πολιτικές τους στις ανάγκες τους. Συμπερασματικά, θα μπορούσε να διατυπωθεί η εκτίμηση ότι, ενώ ομάδες ερευνητικές άντλησαν σοβαρό μερίδιο χρηματοδότησης και τεχνολογικές προκλήσεις από την ΕΕ, δεν μπόρεσαν παρά να αντιγράψουν ερευνητικούς στόχους που ήταν εκτός ελληνικής τεχνολογικής και επιχειρησιακής πραγματικότητας, αφήνοντας έτσι ανεπηρέαστο ένα σοβαρό πεδίο άντλησης και ένταξης των ερευνητικών στόχων και αποτελεσμάτων στην ελληνική παραγωγική διαδικασία και στο σύνολο του ερευνητικού και τεχνολογικού γίγνεσθαι της χώρας. Ο Λιάγκουρας στην παραπάνω δημοσίευση προσπαθεί να προσδιορίσει τους λόγους για τους οποίους απέτυχε η ευρωπαϊκή πολιτική σύγκλιση των περιφερειών σε επίπεδο τεχνολογικής σύγκλισης, παρά τα σημαντικά κονδύλια. Ο σημαντικότερος λόγος είναι ότι οι χώρες σύγκλισης αναγκάστηκαν να εισαγάγουν από

Επιτροπή Μελετών & Τεκμηρίωσης της Κ.Ο. του ΣΥΡΙΖΑ

τις πλούσιες χώρες της ΕΕ θεωρητικές έννοιες, τρόπο σκέψης και δράσεις που είχαν μικρή σχέση με αυτές. Επίσης, η εμμονή της ΕΕ με τις «καλές πρακτικές» και την «προηγμένη τεχνολογία» μπορεί να θεωρηθεί κυρίαρχο στοιχείο στο θεωρητικό μοντέλο που εισήχθη, μοντέλο που υποβαθμίζει τη σημασία της οργάνωσης των επιχειρήσεων και τις ευρύτερες οικονομικές δομές μιας χώρας.

Ενώ ο νέος ρόλος της ΓΓΕΤ είναι αυξημένος, η δομή και η οργάνωσή της, η στελέχωση και η ανασύνταξή της, η ολοκληρωτική εξάρτησή της από τα διαρθρωτικά ταμεία και τα ευρωπαϊκά προγράμματα χωρίς εθνικό ερευνητικό στρατηγικό σχεδιασμό καθιστά ακόμα και τις ελάχιστες πιστώσεις από το ΠΔΕ χωρίς πραγματικό αποτέλεσμα για την κοινωνία και την πραγματική οικονομία.

Από το 1971 που δημιουργήθηκε η ΓΓΕΤ, έχει ουσιαστικά ακολουθήσει την οργάνωση που επέβαλλε το εκάστοτε Υπουργείο Συντονισμού και Υπουργείο Ανάπτυξης αργότερα, καθώς και το Υπουργείο Παιδείας σήμερα, χωρίς να ενδυναμώνεται ο ανεξάρτητος ρόλος της. Η πρόσδεσή της στα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης και η διεκπεραίωση διαχειριστικών εργασιών και αξιολόγησης έργων που είχαν προσδιοριστεί στους στόχους των προγραμμάτων ανταγωνιστικότητας εκμηδένιζε την αξιοποίηση των δικών της δυνάμεων για το συντονισμό και τη διαμόρφωση ερευνητικής και τεχνολογικής στρατηγικής και πολιτικής. Σήμερα η ΓΓΕΤ εξακολουθεί, μέσω του ΕΣΠΑ, να λειτουργεί ως ενδιάμεσος φορέας για διάφορα τομεακά προγράμματα, μη έχοντας δικό της πρόγραμμα να υλοποιήσει και ως εκ τούτου να περάσει μια οριζόντια δια-προγραμματική ερευνητική και τεχνολογική πολιτική.

Αυτό που πρέπει να γίνει είναι ο διπλασιασμός των πιστώσεων από το ΠΔΕ και η ένταξή τους σε ένα εθνικό στρατηγικό σχέδιο για την έρευνα και την τεχνολογία, με τη διαμόρφωση ενός πραγματικού εθνικού στρατηγικού προγραμματισμού για την έρευνα και την τεχνολογία 2012-2015, που θα λαμβάνει υπόψη του την ανάγκη κάθε ερευνητικό πρόγραμμα να συνδέεται αυστηρά με την απασχόληση τεχνικού και επιστημονικού δυναμικού και που οι δαπάνες του για το ερευνητικό και τεχνικό προσωπικό θα ξεπερνούν το 40% της συνολικής δημόσια δαπάνης του κάθε έργου. Η πρόκληση για το μέλλον της έρευνας και της τεχνολογίας θα πρέπει να περάσει από τη δημόσια χρηματοδότηση και την αξιοποίηση στο μέγιστο βαθμό του εγχώριου τεχνολογικού και ερευνητικού δυναμικού.

Επιτροπή Μελετών & Τεκμηρίωσης της Κ.Ο. του ΣΥΡΙΖΑ

Επιτροπή Μελετών & Τεκμηρίωσης της Κ.Ο. του ΣΥΡΙΖΑ